

latun 116

Zoriontasuna: Altxor ezkutuaren bila

ARGIA

ARGIA

- **Edward Rosset:**
Oñatiar bat britainiar armadan
- **Blade Runner:**
Ridley Scotten profezia
- **Hipotekari** aurre egiteko
aholkuak

2007ko abenduaren 23a | LXX. urtea | 2.116-2.117 zenbakia | 3,60 euro

Turismo erlijiosoa

Hiri santuetara charter hegaldian

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

NOBEDADEA

Erakutsi ezazu
ingurumena
zaintzeko gai
zarela galderak
zuzen erantzunez
eta lortu itzazu
puntuak Lohiker
maltzurari
aurre egiteko.

urtetik
8
gorakoentzat

27€

ARGIAren
hapidedunek
%15eko deskontua

ESKAERAK | 943 37 15 45 | denda@argia.com | www.argia.com/denda |

Pertsonaia

- 12 Edward Rosset: "Negozioetan porrot egitea genetikoa dugu".**
Amets Arzallus.

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 Angel Erro. Ttakun (h)errenka. Nekearen aldarrikapena.
25 Dabid Anaut. Luparekin. Erdaldun, fededun.
26 Jose Luis Elorza. Zertarako negoziatu ezker abertzalearekin?
Castillo Suarez. Beste hizkuntza bat.
27 Ixabel Etxeberria. Neurri berriak prestatzen omen!
Joxemari Ostolaza. Zaharrak.
28 Patxi Zubizarreta. Abenduko zirtak.
Primitiboa telebistari begira.

Erdiko kaiera

- 31 Blade Runner: Zilarrezko eztei androideak.**
Ion Olano Carlos.
35 Jone: "Diskoa esku artean izanda lasaitasuna sentitu dut". Iure Altzibar.
37 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
40 Ezpalak. Jon Torner.
41 Abarrak. Unai Brea.
42 Denbora-pasak. Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
44 Ihesi. Islandia: Izotzak suari begiratzen dionean.
Zihara Enbeita.
48 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 51 Eneko Bidegain: "Autonomiaren bidea hartu dute IK gogor kritikatu zutenek".** Mikel Asurmendi.
54 Ontzigintza suspertzen ari da.
Daniel Udalaitz.
56 Zazpi euskara teknikari herriko etxeetan.
Lierni Alkorta.
58 Bero-beroan. Juan Mari Arregi, Onintza Irureta eta Xabier Letona.
60 Net Hurbil: Auzolanean zaborrik ez eta konpost hobia. Pello Zubiria.

6 | Turismo erlijiosoa | Mikel Garcia

Vatikanoa, Lourdes, Meka, India, Arantzazu... leku erakargarriak dira askorentzat. Gurutze eta katedralen lilurak fededunak eta hain fededun ez direnak erakartzen ditu. Eta horiek harrapatzeko, negozio egitea helburu duten *souvenir* dendak eta hotelak ere ugari dira inguruan.

5 | Deabruaren abokatua: Ainhoa Aznarez Fermin Etxegoien

30 | Bertso berriak Xabier Paya

62 | Azkena Iñigo Aranbarri

18 | Hipotekak | Maria Gonzalez

Etxebizitza 35 urtean ordaintzeko 180.000 euroko hipoteka al daukazu? Hori da Euskal Herriko hipoteka tipikoa. Lagungarriak izango zaizkizun klausulak eta gomendioak bildu ditugu.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estitxu Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Lander Arbelaiz, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Beldaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Publizitatea: Nere Armendariz. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loarte, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

Argitalpenak: Arantza Egaña, Alai Zubimendi. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta, Lore Agirrezabal, Naiara Irureta.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 130 euro. Ipar Euskal Herria: 160 euro. Espainia: 130 euro. Beste atzerriak: 165 euro. Airez: 260 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagailua Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

ONGIETORRI ARGIAra

ARGIA n ateak zabalik
dauzkagu zuretzat.
Aldizkaria nola egiten dugun
ikusi nahi baduzu bidaliezaguzu
mezu bat gunea@argia.com
helbidera eta zurekin
harremanetan jarriko gara.

ARGIA

• DEABRUAREN ABOKATUA •

“Real Madriletik Gutirekin gorde dut harremana”

Ainhoa Aznarez | Hezitzailea

UGT sindikatuko ordezkaria izan zen Sakanan eta PSN alderdiko zinegotzia Iruñean. Orain Emakume Aurrerakoien taldeko burua da Nafarroan. Tarteka, presidente lanak bete izan ditu San Ferminetako zezenketetan.

FERMIN ETXEGOIEN

Argazkia: Josu Santesteban

Ahotsak taldeko kidea ere bazara, baina ez zitzaidan sarrerako testuan sartzen eta orain garrantzitsua ote den ez nago seguru...

Niretzat oso garrantzitsua da Ahotsaken parte hartzea. Azken urteotan hartu dudana erabakirik hoberena eta interesgarriena da.

Zertarako balio izan du?

Besteari –hau da, ideia ezberdinak defendatzen dituenari– zor zaion errespetua izateko, duen egia zatia errespetatzen ikasi eta ulertzeko. Aurrerapauso finkoak egin ditzagun helburu batera iristeko: bakera.

Bota egin zintuzten PSNtik ala zeu joan zinen?

Ez naute bota, ezta nik alde egin ere. Oraindik lurralde batzordeko ordezkaria naiz datorren kongresura arte. Hau da, 2008ko uztailera arte.

Bizkartzainik eramaten al duzu?

Bai, duela bost urte Barne Ministerioak ipini zizkidan eta haiek esango didate noiz kendu; beraien eskuetan dago erabaki hori.

Zure zenbait alderdikidek protagonismo nahia leporatu zizuten.

Gatazka bat konpontzeko asmoa ezin daiteke protagonismoarekin lotu, falta zena!

ETak zuri bizitza kentzeko beldurretan bizi al zara?

Ez, ez dut uste gatazka politikoa konpontzeko ahalginak egiteagatik edo bakearen alde lan egiteagatik horrelako ekintzarik merezi dudanik.

Iruñeko zezen plazako presidentea izan zara eta Nafarroako Emakume Aurrerakoien elkartekoa ere bazara. Zilegi al zait kontraesana ikustea?

Sanferminetan zezenek protagonismoa itzela dute

gure hirian eta presidente izateak festa beste modu batean ikustera eramaten zaitu.

Baina zeu ere oso zezenzalea zara eta horrek “armairuan” edukiko zaitu zenbait girotan, noski!

Zezen zalea baino, Sanfermin zalea. Zezenak dehesetan ikustea atsegin zait, baita gaueko eta goizeko entzierroak ikustea ere.

Zein da zure lagunik onena Real Madril taldeko jokalarien artean?

Lagun asko dauzkatz Real Madril nire senarrak han jokatu zuelako lau urtez. Orain jokatzeko dutenetatik Gutirekin gorde dugu harremana eta baita egun, Real Madril utzita, beste futbol talde batzuetan dabilzanekin ere.

Beraz zure senarra izarra izateko bidean zegoen baina argia itzali zitzaion. Nola egokitu da bizimodu “lurtar” honetara?

Futbolariet badakite futbola urte batzuetarako dela eta, “galaktikoek” izan ezik, bizimodu berria aurkitu beharko dutela.

Zein da zure ondorengo helburua Nafarroako bizitza publikoan, kontatzeko moduan baldin bazaude...

Egia esan, daukagun panoramarekin gogo guztiak kentzen zaizkit. Gainera uztailan kongresua dugunez, ikusiko dugu zer nolako adostasunetara iristen garen datozen lau urteetarako!

Zure ustez non egongo da traba: Madrilan ala Iruñean?

Gehienbat Iruñean, baina lasai asko egon daitezke: ez dut inoren posturik ezta inolako poltronarik nahi. Zinegotzia izan aurretik beti lan egin izan dut gizarte-sareetan eta horrela jarraituko dut: horrek merezi du benetan! ■

• ASTERO GAIA •

Turismo erlijioso

Errezatzera argazki kamerarekin

Fedea krisian dagoen garai hauetan, bogan jarraitzen du espiritualitate bila Vatikanoko, Jerusalem, Meka, India edota Hego Amerikara bidaiatzeko. Denak balio du barne bakea berreskuratzeko. Hemen bertan ere, Done Jakue Bideak eta Xabier, Arantzazu eta Loiolako santutegiek bisitari asko eta asko erakartzen dituzte urtero. Eta noski, turistak egonda, negozioa egiten duenik ez da falta.

EUROPAN, urtero 30 milioi pertsonak erlijioarekin lotutako bidaiaren bat egiten du, turismo erlijioso definitzea zaila den arren. Elizak eta katedralak bisitatzera doanak turismo erlijioso egiten al du? Fedegatik bidaiatzen dutenek erromesaldi deitzen diote euren txangoari, eta ez turismo. Kontuak kontu, eta muga lauso horiek aintzat hartuta, gune erlijiosoek urtero 220-250 milioi bisitari jasotzen dituzte, horietatik 150 milioi inguru kristauak. Vatikanoa, Lourdes (Frantzia), Fatima (Portugal), Meka (Saudi Arabia), Lur Santua, India, Birmania, Guadalupe (Mexiko) eta Aste Santuan Espainia hegoaldea bezalako lekuek milioika lagun hartzen dituzte. Dena den, munduko ia herri eta txoko guztietan aurki daitezke erlijioarekin lotutako turismo guneak.

Katedralak, santutegiak, hilobiak, ibai sakratuak, tenpluak eta amabirjinak—kristautasunaren pelegrinazio lekuen %80k amabirjinarekin du zerikusia— dira erakargarri nagusiak. Gertaera zehatzek ere eragina dute; duela gutxi Joan Pablo II.a Aita Sainduaren heriotzak mugitu zuen jendetza gogoratzea baino ez dago. Edota hurbilago, Xabierko Frantziskoren eta Done Jakue Bidearen urteurrenek. Ospakizun erlijiosoek, beatifikazioek edo Mekarako urteroko deiak ere jende andana mugitzen dute.

Interesa handia izanik, dagoeneko turismo erlijiosoan espezializatutako aldizkariak eta bidai-agentziak daude. Katalunian sortutako Turismoreligioso.info webgunean, esaterako, gaiaren inguruko informazio anitzaz gain bidaiak antolatzen dituzte, taldeak osatuz. Francisco Canals webgunearen kudeatzailearen arabera, orriak urtebete eskas darama zabalik eta hilero 3.000 eta 4.000 bisita artean jasotzen ditu, gehienak Latinoamerikatik. Catholic.net orrialdean berriz, Vatikanora bidaiatu eta Aita Sainduarekin bildu ahal izateko zer egin azaltzen dute, besteak beste.

Hiri santuen negozio borobila

Interes horretaz baliatu direnak ere ez dira gutxi. Santutegi eta gurtze gune askoren inguruan—bereziki Europen—, museoak, aisialdi guneak, hotelak, dendak, era guztietako zerbitzuak... ireki dituzte, “hiri santuen” amua aprobetxatuta. Vatikanoa izango da jende—hilean 12 milioi bisitari inguru— eta diru gehien mugitzen duenetakoa. Bertako katakonbak, elizak eta

MIKEL GARCIA
Argazkiak: Dani Blanco

**Lourdesek sei milioi bisita jasotzen
ditu urtean eta ostatu gehien
eskaintzen duen Frantziako bigarren
hiria da. 720 milioi euroko sarrera
fakturatzen du urtero**

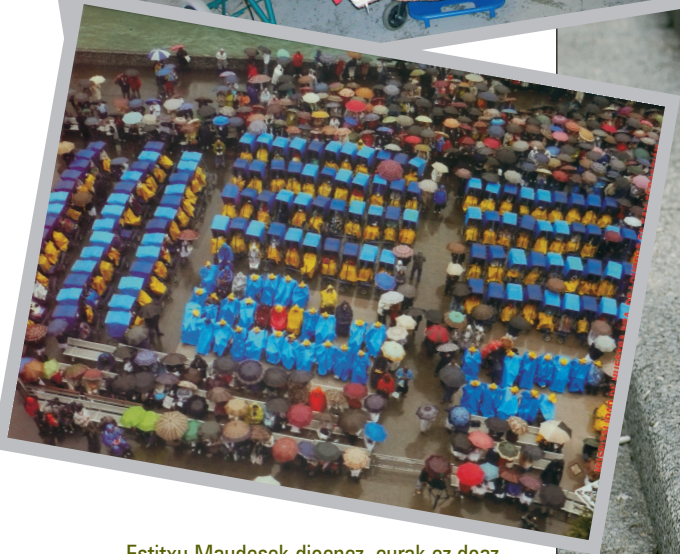
museoak bisitatzeko ez da merkea—are gutxiago igogailua erabili behar izanez gero— eta negozio komertziala handia da: hala nola, liburu-dendak, oroigarri sakratuak edota enkargu bidezko bedeinkapenak, korreoz bidaltzen direnak. Salto-ki pribatuek Vatikanoren inguruan lortzen dituzten irabaziak ere ez dira nolanahikoak: liburuen eta oroigarri sakratuen kopia merkeagoak eskaintzen dituzte. Duela gutxira arte, adibidez, San Pedro pareko denda batean tela zati bat Joan Pablo II.aren hilobian igurtzitako erlikiatzat saltzen zuten. Vatikanoko bedeinkapenen birsalmenda ere ohiko bihurtu da zonaldeko merkatarien artean.

Euskal Herritik gertuago, bidaiak erlijiosoek bereganatu duten arretaren beste adibide garbia daukagu: Lourdes. 15.300 biztanleko hiri honek 150 herrialdetako sei milioi lagun hartu ohi ditu urtean eta ostatu gehien eskaintzen duen Frantziako bigarren hiria da: 270 hotel eta 13 kanpaleku. Bernadette Soubirous gazteari 1858an amabirjina agertu zitzaion herriak 720 milioi euroko sarrera fakturatzen du urtero eta erromes bakoitzak batez beste 40 euro gastatzen ditu eguneko. Hori guztia kudeatzeko, turismo bulegoak urtean 840.000 euroko aurrekontua du.

Estitxu Maudes, gaixoei boluntario

Estitxu Maudesek urtero egiten du bidaiak Lourdesera eta negozioa badagoela dio, baina ez hainbeste santutegian bertan, inguruan baizik: “Herria da negozioa egiten duena, eta Lourdesen denda daukaten kanpoko asko eta asko dago. *Souvenir* denda pila daude, ‘Lourdes’ idatzia duten botila hutsekin edo amabirjinaren irudiekin, mota guztietako oroigarriak topa daitezke eta baita bitxi-dendak ere. Gainera, beste edozein herritan bezala, arropa dendak, jatetxeak, diskotekak... daude. Hotel kopuruak, horrek harritzen zaitu batik bat”.

Santutegiak eramaten duen dirua, aldiz, berau kontserbatzeko erabiltzen dela dio, eskaintza ez baita makala: 60 apaiz, monje eta moja; egunero 52 meza sei hizkuntzatik; eta 400 langile eta 100.000 boluntario gaixoen zerbitzura, eraikinen mantentze lanez gain. “Jendeak pentsatzen du ura eramateko ere dirua ordaindu behar dela, baina ez da hala—dio Maudesek—. Bakarrik baldin bazoaz ez duzu ezer ordaindu behar, instalazio guztiak doan ikus ditzakezu, mezara joan zai-

Estitxu Maudesek dioenez, eurak ez doaz Lourdesera sendatzera, lasaitasun bila baizik. Goiko irudietan, Lourdesen gaixoekin eta prozesioa.

tezke edo botila batean nahi adina ur ekarri”. Maudesek, ordea, gaixo talde batekin bidaiatzen du eta ospitale modukoak diren bertako harrera zentroetan pasatzen dituzte egunak, diru truke.

32 urteko irundarra (Gipuzkoa) da Maudes eta elizbarrutiaren baitako Donostiako Lourdesko Amaren Abegi-ONEAN boluntarioa da. Maiatz oro Lourdesera bidaia egitea da elkartearen zeregin nagusia, joan nahi duten gaixoak lagunduz. Berrogeita hamar urte baino gehiago daramatzate txangoa egiten, guztira Gipuzkoa osoko 100 gaixo gazte, 300 heldu inguru eta monitore andana. Hamabost bat autobus eta auto dezente behar izaten dituzte horretarako, euren kabuz antolatuta. Izan ere, touroperadore eta bidaia-agentziek ez dituzte normalean halako lekuetarako *pack* antolatuak eskaintzen, kopuru jakin batetik gorako taldea osatzen ez bada behintzat. Ohikoagoa da taldeak berak prestatutako autobusetan-eta bidaiatzea. Beste kontu bat dira Vatikanoa, Jerusalem eta distantzia handira dauden gunak, abioia, hotela eta abar tartean egonda agentzientzako interesgarriak baitira.

Maudes eta gainontzeko erromesek lau egunez hiru basilikak bisitatzen dituzte, prozesioetan hartzen dute parte eta jolasen aritzen dira, gaixoentzako opor modukoak baitira. Berak dio ez zaiela gustatzen eurekin doazenei gaixo deitzea, erromes baizik. “Gu ez goaz hara inor sen-

Profila

Motibazio erlijiosoengatik bidaiatzen duten gehienak jubilatutako dira, eta familiarekin edo taldean (geriatrikoa, jubilatutako klub bat, parrokia...) joaten dira. Muturreko egoerak bizi izan dituztenek —inguruko norbaiten heriotza— bidaia erlijioso bat egin nahi izatea ere ohikoa da, edo gaixotasunak dituzten kolektiboei. Turismo honek Latinoamerikan du arrakasta gehien.

datzera. Sendatuko denaren esperantzaz doan jendea egongo da, baina nire inguruan ez dut halakorik ezagutzen. Ni fededuna naiz, baina taldean askok ez du sinesten eta hala ere hara joateko beharra sentitzen du, bake bila-edo...”.

Irungo boluntarioaren hitzetan, bada jendea Lourdesera modu guztiz turistikoan joaten dena: “Gozokiak erosten dituzte, basilikako iturrian ilara egiten dute ura hartzeko eta gaixoaren prozesioak ikuskizuna bailiran jarraitzen dituzte, espaloitik”. Baina eurak lasaitasun bila doaz, giroan baikortasuna arnasten delako. “Egunerokoan dena da etxetik lanera eta lanetik etxera, asteburuetan betikoa egin, dirua xahutu... Nire ustez, horrek ez gaitu betetzen eta beste zerbaitekin bila etortzen gara”.

Mari Karmen Uzkudun, xamanen artean

Beste zerbaitekin bila abiatu ohi da baita ere, urtean behin gutxienez, Mari Karmen Uzkudun 47 urteko erreizildarra (Gipuzkoa). Yoga irakasle honek kontatu duenez, aspaldi atea zen, guztiz eszeptikoa, baina duela zortzi urte hondo jo eta orduan esnatu zen, bizitza beste era batera eramatea badagoela konturatuz. “Orain, niretzako bizitzaren erlijioa bakarra da: egia bilatzea, norberak bere barnean, kanpora azalertzeko. Ez naiz inongo erlijiotakoa eta denetakoa naiz; pusketak hartu eta nire bidea landa-

Mari Karmen Uzkuduni bere burua ulertzen eta maitatzen eta barne bakea lortzen laguntzen diote bidaiek. Goiko irudietan, Venezuelako bidaia argazkiak.

tzen joaten naiz, inongo sinesmenen inposaketarik onartu gabe. Indian edota Latinoamerikan erlijioa oso modu desberdinean bizi dute, baina denek gauza berera eramaten zaituzte: barne bake eta lasaitasuna lortzera”.

Motibazio espiritualek bultzatuta, Cristobal Jodorovski guru espirituala bere jarraitzaileekin elkartzen da urtero, munduko herrialde desberdinetan. Uzkudunek bi urte daramatza bidaia horietan parte hartzen: lehenengo Perun izan zen, iaz Venezuelan, eta aurten Mexikon eta Brasilen. Europa osoko jendea elkartu ohi da, energia kontuekin lan egiten duena. Aurten 40 bildu dira, 29 emakume eta 11 gizon; gazteenak 19 urte zituen eta zaharrenak 66. Hiru astez, goizean goiz jaiki eta eguna gorputza eta arima ‘garbitzen’ ematen dute, ur-jausietan meditatzen, edo bertako xamanarekin barne zamak onartzen eta ekin-tza sinbolikoen bidez liberatzen, besteak beste. “Xamanak arimaren medikuak dira: begietara begiratu eta zer zamarekin etorri zaren asmatzen dizute, zein nahigabe eta gaitz dituzun barruan, zer joan behar duzun askatzen... Gure zuhaitz genealogikoan inkontzienteki dakartzkigun zamak seme-alabei igortzen dizkiegu heziketaren bidez eta zama horiek hustea garrantzitsua da. Finean, zure burua maitatzen laguntzen dizute”.

Bidaia horien gastua ez da makala: hegazkina 1.000 euro ingurugatik lortzen dute eta leku

batetik besterako joan-etorriak, xamanak, hotelak eta abar gehituta, kostea 3.000 euro ingurukoa da azkenean. Halere, “hain da handia jasotzen duzuna, zure buruari egiten diozun mesedea, merezi duela”, dio errezildarrak. Bere esanetan, bidaiek barne bakea lortzen laguntzen diote, bere burua ulertzen eta maitatzen. Iaz, trantzean sartu zen lehen aldiz, eta esperientzia berdingabea izan zuen: “Energia hutsa sentitzen duzu, ez adimen ez emoziorik, energia %100ean; argitasun eta bake izugarria duzu, eta gorputza dardarka”. Buelta gogorragoa izan ohi da, eguneroko bizitzan hango sentsazio, lasaitasun eta argitasunik ez dugulako. “Yogako saioetara etortzen den jendearen artean ikusten dut: zenbat nahigabetu dagoen, zenbat antsietate, zenbat beldur, zer nolako zailtasunak gure sentimenduak besteen aurrean adierazteko...”.

Euskal rankinga

Espiritualtasunaren bidea egiteko, ordea, beti ez dago hain urrutira joan beharrik. Euskal Herrian bertan adibide garbiak ditugu. Done Jakue bidea da, ziurrenik, ezagunena: urtero milioika lagunek erromesaldiari ekiten diote, horrek ibilbideko herriei ekartzen dien onura ekonomikoarekin. Santiago Apostoluaren eguna, uztailaren 25a, igandea bada, Done Jakueren Urtea deitzen zaio –mende batean 14

Santutegiak

XABIER

✓ **Bisitariak:** 100.000tik gora urtean –gazteluan sarrera erosi dutenak kontuan hartuz bakarrik–, batez ere udan eta bereziki Xabierraldia delakoan. 2006an, mendurrena zela-eta, zifrak bikoiztu edo hiru-koiztu egin ziren. Gehienbat nafarrak izan ohi dira eta EAE, Katalunia, Espainia eta Frantziatik ere asko datoz. Atzetik, alemaniarrek, italiarrek, estatubatuarrek, ingelesak eta japoniarrek.

✓ **Bisita:** Gazteluaz gain, museoa, Francisco de Jaso auditorioa, basilika, gogartexea eta XII. mendeko parrokia ditu santutegiak. Bisita gidatua edo aurikularrekin egin daiteke gazteluan barna

(arma plaza, almenak, Omenaldi Dorrea, errezo kapera, Xabierren bizitzari buruzko diorama...).

LOIOLA

✓ **Bisitariak:** Urtean 100.000 pertsona dira Etxe Santutik igarotzen direnak. Santutegitik edo basilikatik pasatzen direnen kopurua ez da kontrolatzen, baina zifra bikoiztu egiten da. 100.000 horietatik

15.000 erromesak dira eta %85a 65 urtetik gorakoak. Euskal Herritik gehienak bizkaitarrak dira eta Herrialde Katalanak, Espainia eta Frantziatik ere bisitari dezente datoz. Atzetik, ingelesak, portugesak, poloniarrek, alemaniarrek, belgikarrek, estatubatuarrek, Ekialdeko herrialdeetakoak eta australiarrek.

✓ **Bisita:** Etxe Santua bisitatzeko audio gidak dituzte, 16 hizkuntzatan, eta Loiolako Inñigoren bizitzari buruzko erakusketa, basilika eta Beato Anai Garateren jaiotexea bisitatzen dira. Meza ospatzeko aukera ere badago.

ARANTZAZU

✓ **Bisitariak:** Zaila da jakitea, Turismo Bulegotik pasatakoak baino ez baitituzte zenbatzen (20.841 pertsona ia). Urte osoan Euskal Herriko jendea hurbiltzen da batik bat eta udan atzerritar ugari gehitzen zaizkio.

✓ **Bisita:** Santutegiko bisita gidatuak egin dira, taldearen ezaugarrien arabera, batzuk Oteizaren arteak erakartzen baititu, besteak santutegiak naturarekin duen lotura, beste hainbat fedeak bultzatuta hurbiltzen dira... Debagoienako Turismoak eskaintzen duen ohiko bisitatik harago zerbait gehiago bilatzen dutenek frantziskotarren laguntza jasotzen dute (amabirjinaren ondora joateko, meza eskatzeko...).

bat aldiz– eta horietan erromesen kopurua are handiagoa izan ohi da.

Santutegien kasuan, hiru dira ospetsuenak: Xabier (Nafarroa), Loiola eta Arantzazu (Gipuzkoan biak). Hirurek bisita andana erakartzen dituzte eta turismo hori inguruko herri eta eraikin erlijiosoetara bideratzeko baliatzen dira. Hala, Xabierko gaztelua ezagutu ondoren Leireko monasteriora joaten dira asko, eta Inaziotar Lurraldea programaren baitan, Arantzazu, Antio eta Loiolako santutegietarako txangoak eskaintzen dira. Xabierko gazteluaren eta Loiolako basilikaren arteko lotura indartu nahi dutela ere azaldu du Jose Luis Cincunegui Xabierko santutegiko arduradunak: “Inñigok eta Frantziskok harreman estua izan zuten Parisko Sorbonan ikasle zirela elkar ezagutu zutenetik, eta euren jaioterrietara bisita bateratuak koordinatu nahi ditugu”.

Ekonomikoki, dena den, turismoak irabazi handirik ez diela ekartzen ziurtatu dute gune erlijiosoetako arduradunek. 2 euro kobratzen dituzte Xabierren, gazteei 1 eta 1,5 taldean joanez gero. “Lehen ez genuen kobratzen –dio Cincunegui–, baina eraikina mantentzeko, zaintzeko eta berrikuntzak ordaintzeko beharrezkoa dela ikusi dugu”. Loiolako santutegian ere 2 euro kobratzen dituzte. “Hala ere –argitu du Ainhoa Vila santutegiko turismo arduradunak–, adibidez atzo gertatu bezala Indiako parrokietatik berrogeita hamar pertsona iristen badira, handik etortzeko ordaindu dutenarekin, ez diegu kobratzen. Dirua ez da irabazietarako, inbertsioak amortizatzeko baizik”. Arantzazun, frantziskotarrek gidatzen

zuten bisita lehen; egun, Debagoieneko Turismoa arduratzen da lan horretaz eta prezioak bes-teen antzerakoak dira: 2 euro bakarka joanez gero eta 1,5 hamarreko taldeentzat.

Karlos Corral eta gogo-jardunen deia

Ohiko bisita turistikoaz gain, gogo-jardunetan parte hartzeko aukera ematen dute leku hauek. Bertako gogartetxeetan, programa oso malguak dituzte urte osoan zehar, fededun nahiz laikoentzat: erretiroak, bake egunak, gogo-jardun katalikoak, erlijio sufi edo islamdarreko jardunaldiak, guretzako exotikoak diren Ekialdeko filosofiekin lotuta dauden asteburuak...

Karlos Corral getxoxtarrak (Bizkaia) 69 urte ditu eta hemezortzi urte daramatza Loiolako gogo-jardunetara joaten. 200 bat euroren truke, aste erdia igarotzen du Aste Santuan, beste 40-45 lagunekin; 50 urtetik gorakoak gehienak.

8:00ak aldera esnatu ohi dira, 9:00etan lehen otoitz una da, gosaldia eta 10:00etan bilera ordua dute. “Gida espiritualak hausnarketa gakoak ematen dizkigu, oinarriak, eta hortik aurrera gu geu gara gure zamarekin bidea bilatu behar dugunak, erosotasun eta isiltasunean”, dio Corralek. 12:00ak aldera bigarren elkarretaratzea egi-

ten dute, 13:30ean bazkaria, 16:30ean ekitaldiaren bat basilikan, askaltze arina, hausnarketa beranduago eta ordu santuren baten edo *via crucis*-en baten ostean, afaldu eta deskantsatzera. Irakurketarik, musikarik edo horrelakorik ez da eramaten, kanpoko guztia albo batera uztea gomendatzen baita. Corralen kasuan, Jainkoare-

200 bat euroren truke, programa

malguak dituzte gogartetxeek:

erretiroak, bake egunak,

gogo-jardunak, Ekialdeko filosofia

exotikoekin lotutako asteburuak...

Fraide budista astebetez

Hurrengo bidaian esperientzia desberdina bizi nahi baduzu, eta garrantzitsuagoa dena, horretarako 4.000 eta 5.000 euro artean gastatzeko prest bazaude, turismo zen edo budista da puntakoena. Herrialde desberdinetako 25-30 lagunekoa taldetan, Txinako edo Tibeteko monasterio-
ren batean zazpi egun pasa ditzakezu, gainontzeko monje budistekin elkarbizitzen eta euren bizimodua eramanez. Nork bere burua ezagutzea da helburua, meditatzen, patioan paseatuz edota ariketa fisikoak eginez, baina baldintzak ez dira edonolakoak: ohea eta bainugela baino ez dituen gelan pasa behar dira egunak, 20-10 gradu zero azpiko tenperaturak jasan, 5:00etan kanpai hotsekin jaiki eta 20:00etan oheratu, zazpi eguneko baraualdia egin behar da, eta erre gabe egon, besteak beste. Gainera, guztiz debekaturik dago monasteriotik irtetea. Hara doazenetako batzuek min fisikoren bat dute eta akupuntura eta masajeak ematen dizkiete bertan.

Euskal Herrian ere, gero eta ohikoagoa da monasterio-
ren batera joatea, asteburu pasa. 30-40 eurogatik lo egiteko gelaxka aloka daiteke eta monasterio handiek eta herrixketako monasterio txiki askok aukera hori eskaintzen dute dagoeneko. Zabaltzen ari den beste bidaia mota bat yoga, kundalini eta halako ikastaroek bultzatutakoa da: egun pare bateko irteerak antolatzen dituzte, monasterio edo egoitzaren batera, ikastaroekin jarraitzeko edota praktika espiritual eta budistak eskaintzeko.

Drepung-eko monasterioa, Lhasa (Tibeteko hiriburua).

kin aurkitzea du helburu, “baina oso jardun pertsonalak dira eta bakoitzak gauza desberdinak bilatuko ditu”.

Azken finean, Turismoreligioso.info webgune-
neko arduradun Francisco Canalsek argi du: hainbat ez dago gustura kapitalismoaren eta hipoteken munduarekin; “gizartearen zati handi bat frustratua dago, ez dago pozik bere lanarekin, eta yoga, filosofia, espiritualtasun... ikastaroak aragotu egin dira. Jendea prest dago dena utzi eta zerbaiten bila munduko edozein lekutara joateko”. Eta hala den bitartean, erlijioaren amuak itsasoko izokin galduak arrantzatzen jarraituko du. ■

<http://www.argia.com/argia-astekaria>

helbidean, Uzkudunek Venezuelara egindako bidaia
espiritualaren diaporama.

UROLA JATETXEA

FERMIN CALBETON, 20

20003 DONOSTIA

☎ 943 423 424 · Fax: 943 424 424

urola@restauranteurola.com

www.restauranteurola.com

• PERSONAIA •

Edward Rosset

«Negozioetan porrot egitea genetikoa dugu»

Zahartzea urteak hazka eginez kontatzea bada, zahartzea norbere pauso arrastoez ahazten hastea baldin bada, zahartzea atzeraka eta aurreraka ibiliz nekatzea baldin bada, zahartzea zabartzea baldin bada, Edward Rosseten jaiotza agirian zenbakiz nahastuko ziren.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

Zure bizitzak nobela historikoa dirudi. Zure biografian norbaitek eskua sartu eta datuak asmatu eta erantsi balitu bezala.

Bai, hala da, nobela bat da. Baina egia da dena.

Bazen behin Rossetti izeneko bat, Giuseppe Garibaldi Italiako gudari historikoaren gudetako lagun mina izan zena.

Aitonari entzun nion... Garibaldirekin ibilitako Rosseti sonatua, gure arbasoa zen. Garibaldi XIX. mendean kanporatu zuten Italiatik, eta beraz nire aitonen aitona ere orduantxe joango zen Ingalaterrara. Rosseti hark bi seme-alaba izan zituen, bat Cristina Rossetti, poeta, eta bestea Gabriel Dante Rossetti, idazlea eta Ingalaterran jaiotako pintore handienetakoa. Uste dut National Galleryn dagoela bere *Ama Birjinaren deikundea* koadroa, ingeles batek margotutako koadrorik onenetakotzat jotzen dena.

Eta 'i' horrekin zer gertatu zen?

Denboraren lana izan da, ezabatuta utzi du, norbait idaztea ahaztu omen zitzaion aitzakian.

Mende bat geroago Oñatiko jaiotza agiri batean azaldu zen Rosset abizena. Edward Rosset zen. Oso arraroa egingo zitzaion agiri sailkatzaileari.

Bartzelonatik iritsi zen gure familia Oñatira. Aita oso kultua genuen, oso gizon argia, eta Oñatiko enpresa batek lanpostu ona eskaini zion, ULMA ez, ez zen orduan, baina ULMAren hasieretako fabrikaren bat zen, Zubillaga auzoan. Laster bere kontura jarri zen, erresistentziak eta hola-koak eginez. Maletetan arropa tartean ezkutatuta eramaten zituen hiri handietara, Madrilera, Bartzelonara, Donostiara, eta han saltzaileak zituen horiek saltzeko. Azkenean hogeit hamar pertsonako fabrikatxo bat muntatu zuen Oñatin. Eta Oñatin jaio nintzen ni. Gaur egun oraindik ere joan Oñatira, hango zaharrenei galdetu iezaiezu ea oroitzen diren ingelesaz, "baiaaaaa" esango dizute

denek, "zakurrarekin joaten zen beti ingeles hura". Hura nire aitona zen, ingeles purua. Guelako kondearen zerbitzura egin zuen lana Bartzelonan, kondearen eskuin eskua izan zen.

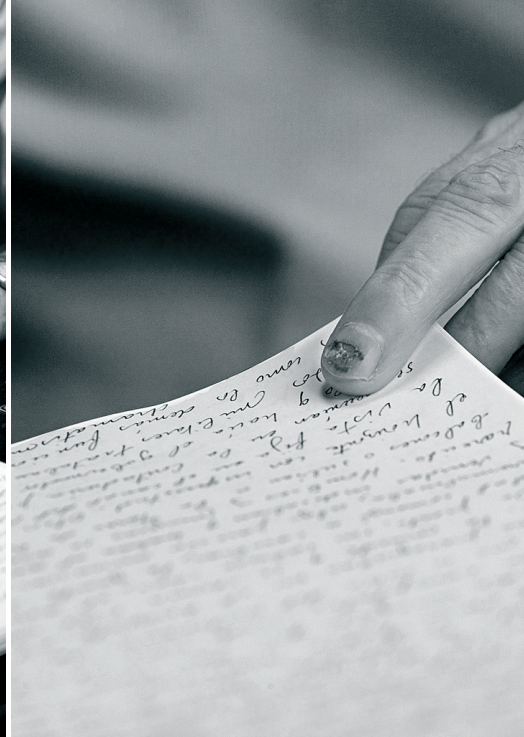
Eta birraitona, Otto, bankari handia Ingalaterran. Hondo jo zuen arte. Horregatik emigratu behar izan zuten Espainiara, ihesean.

Bizitza ziklikoa omen zen lehen, eta hala behar du orain ere, bi belaunaldiz behin errepikatu egiten ei dira gertaerak.

Hala da gurean. Ondo doan negozioa hankaz gora behin baino gehiagotan bota dugu gure sendian, negozioetan porrot egitea genetikoa dugu. Birraitona arruinatu egin zen, eta aita ere bai. Psikologo batek esan zidan: "Hori familiakoa da, burmuinean sartua duzu, eta inkontzienteki horren bila zabilta, azkenean hondamendira iritea. Senaren lana da, ez duzu hori nahi, baina zure barneko ni-a horren bila dabil, lehenagoko belaunaldiarekin hori gertatu zela-

Nortasun agiria

Edward Rosset Oñatin (Gipuzkoa) jaio zen 1938ko ekainaren 16an. Hiru urte zituela, aitaren negozioen bidetik, Donostiara aldatu zen. Donostiako Jesusen Bihotza kolegioan hasi zituen ikasketak, eta Irungo (Gipuzkoa) La Sallen jarraitu. Hamalau urterekin lanean hasi beharra izan zuen, eta hemezortzirekin Frantziara joan zen lan bila. Ingalaterrako aire armadan, RAFen, telegrafista, egin zuen soldaduska, eta soldaduskan zegoen artean kazetaritza ikasi zuen. Urteetan ingelesa ikasteko testuliburuak idatzi ostean, erretreta hartu zuenean gelditzen zitzaizkion urteak literaturari ematea erabaki zuen. Nobela historiko asko idatzi ditu, batik bat nabigatzaileei buruzkoak, eta fikzioa ere landu du. 2005ean finalista izan da Fernando Lara eta Azorin sarieran. Irunen bizi da.

ko eta gertaerak errepikatu egiten direlako". Oso kurioa da, teorizatua dago hori, gertaerak errepikatu egiten dira belaunaldirik belau-naldi. Eta batik bat aitonengandik bilobetara. Ni agian salbatuko naiz, dagoeneko berandu da, bizitza bukaeran nago, eta birraitona eta aita arruinatu egin ziren, beraz aitonari eta niri salbatzea tokatzen zaigu.

Bizitzak karamelu bat ematen du umetan.

Prim kaleko 30. zenbakia zen gurea. Oñati utzi eta Donostiara etorri ginen, aita denda handi bat zabaldu zuelako Getaria kalean, gero Amaia zinea egin zuten bere dendaren lekuan. Prim kaleko gure etxea ez zen zinema, baina bai ikaragarria, 120 metro koadro zituen, eta nahiko iluna gogoratzen dut nik. Saloi handia genuen, eta gela asko; gela bat pianoa eta tresilloekin, terraza-balkoi bat, eta sukaldean frigorifikoa. Hori oso arraroa zen orduan, gurea Amerikatik ekarria zen propio, eta pentsatzen dut aita izugarri ordainduko zuela. Pianoaren gelan disko-jogailu bat ere bagenuen, automatikoa, zortzi disko handi sartzen zitzaizkion, eta bat bukatzen zenean bestea erortzen zen automatikoki, eta bestea erortzen zenean hurrengoa, zoragarria zen hura. Disko-jogailuaren altzari berean, beste aldean edaritegia zegoen baso batzuekin.

Baina karamelu bakarra ematen du bizitzak, eta agortu egiten da.

1950ean, Europak eta Ipar Amerikak Espainiarako kredituei bidea moztu zieten, eta bankuen mailegu guztiak izoztuta gelditu ziren. Gure aita arruinatu egin zen, eta gure burua behartua ikusi genuen Irunera joatera, erdi ihesian. Irunen beste bizitza bat hasi behar izan nuen. Lehen Donostiako kolegiarik onenera joaten nintzen, eta gauek goizera lanean hasi behar izan nuen. Portzelana fabrika batean platerak margotzen

"Beste bat"

"Beste nobela bat ere idatzia dut oraindik argitaratu gabea, Asiako haurren prostituzioari buruzkoa. Thailandian eta inguruetan kokatzen da. Zortzi urteko neska bat saltzen dute hamar euroren truke. Bortxatu egiten dute, eta gero birjina dela eman dezan, josi egiten dute, bizi-bizirik. Ez anestesia eta ez ezer, lehenik desloratu, eta gero biren artean eutsita orratz bat sartuz josi egiten dute. Eta holako gauza asko gertatzen dira munduan. Oso sentsazio txarra ematen du hori idazten jarduteak, baina idatzi egin behar ditut jendeak jakin ditzan".

jardun nuen, eta kamioiak kargatzen, etxean lagundu egin beharra zegoen.

Eta nola erreakzionatzen du pertsonak psikologikoki?

Galdera ona da hori, nik ere nire buruari askotan egin izan diot. Sekulako tripa hustua sentitzen duzu, urdaila korapilatzen zaizu, ikusten duzu dena bukatzen dela, etxea hutsik gelditzen dela, pianoa ere badaramatela.

Kapitulu berri bat zabalduko dugu: Edward Frantziar.

Orduan jende guztiak joan nahi izaten zuen Frantziara. Denek alde egin nahi zuten Espainiatik. Asko ziren pinuak botatzera joaten zirenak, edo Frantziako fabriketara lanera, eta Hendaiara ere sekulako inbasioa zegoen. Niri, ni baino pixka bat zaharragoko mutil gazte batek proposatu zidan: "Aizu, Frantziar ari naiz lanean zerrategi batean, eta jendearen bila ari dira, interesatzen zaizu?". Ni orduan kamioiak kargatzen ari nintzen Irunen, eta ez zidaten ezer ordaintzen, huskeria bat. "Zenbat irabazten da?" galdetu nion badaezpada, eta Irunen nuena baino hamar aldiz gehiagoko jornala aipatu zidan, hilean lau bat mila pezeta-edo. Begiak itxita abiatu nintzen. Eta zabalitzean, hemezortzi urterekin, basoan pinuak botatzen ikusi nuen nire burua. Ni, esku zuri-zuriko mutila. Txiki-txiki eginda gelditzen zitzaizkidan hatzak, eta esku ahurra, baina hemezortzi urterekin edozer gauratzara moldatzen da pertsona.

Berrogei eguneko elurtea, ijitoek amona jan zuten urtea.

Zortea zer den, azken ehun urteetako negurik gogorrena tokatu zitzaidan. Basoko txabola batean bizi ginen, han jan eta han lo, eta txabolak zulo handiak zituen, haizea edozein lekutatik

sartzen zen. Sekulako hotza egin zuen, hilabete oso batean zero azpitik hamabost gradu inguruan ibili zen termometroa, ez zen inoiz -10etik igo. Eta zuhaitzak izoztu egin ziren, zuhaitz bat botatzera joaten ginen eta ezin genuen, zerra ez zen kristalean sartzen. Hiru astean gutxienez lanik egin gabe egon ginen. Eta han pasa nituen hilabete batzuk, oso modu primitiboan, gero Bordelera joan, eta han itsasontzi batean sartu nintzen arte.

Polizoi moduan?

Ez, ez, ontziko kapitainarekin hitz egitera joan nintzen, eta esan zidan sartzeko, bazegoela eta lana. Garai hartan Bordelen erraz ematen zuten lana itsasontzietan. Eta nik, orotara, hiru ontzitan lan egin nuen. Lehen Panamako bandera zeraman ontzi zahar bat zen, txartarra bihurtu aurretik azken bidaia egitera zihoana. Mediterraneoko bidea egin genuen, Casablanca, Tunes... Genoara iritsi arte. Baina bidean oso larri ibili ginen. Behin baino gehiagotan hondoratzeko mugan, olatuak ontziaren gainetik pasa ziren, gorriak ikusi genituen.

Tagliatelle, Macarroni, Spaghe-tti... Pasta markak dira denak.

Panamako ontzia Italiako konpainia batena zen, eta egunero-egunero pasta jaten genuen, hilabete baino gehiago pasa genuen egunean bitan pasta janez. Ni sugina nintzen, suari ikatza bota behar izaten nion. Beste guztiak ni baino zaharragoak ziren; hemezortzi urte baino ez nituen, eta ez nezakeen gauza handirik esan, baina beste guztiek ontzia itsasoaren erdian gelditzea deliberatu zuten. Edo behintzat milia erdi bat orduko abiaduran joan zedila. Ikatza normal bota beharrean tarteka-marteka palakada bat botatzen genion, eta orduan galdararen presioa jaisten zihoan. Azkenean kapitaina guregana etorri zen, ea zer gertatzen zen, eta protesta egin genuen denek, nazkatuta geundela egunero pasta jaten, eta nolabait kapitainak agindu zigun lurra hunkitzen genuenean otorduk aldatuko zizkigula. Aurrera

30^m ekar URTEURRENA

30 urte
proposatzen
bilatzen
aurkitzen

30 urte
jolasten
harritzen
hunkitzen

30 urte
ikasten
ezagutzen
hazten

30 urte kultura bizitzen,
gozatzen

kultura oparoa
zorion aroa

egin genuen hala, baina kinka larrian ibili ginen itsasontzi zahar hartan itsaso erdian geldirik.

Itsasoaren erdian preso egotetik lur gainean preso egotera tarte laburra dago; milia batzuk, eta urtebeterik ez.

Petrolio-ontzi batean sartu nintzen Marseillan, eta ontzi hark Pertsiar Golkora eramanean gintuen. Gaurko Saudi Arabiara iritsi ginenean, ez dakit zergatik, lagun amerikar batek ontzia uztea proposatu zigun niri eta beste bati, han beroa egiten zuela, aspertuak geundela, eta lurrean hobeto moldatuko ginela. Hari kasu eginik hankak lurrean jarri genituen, eta hiriko hotelik onenera joan ginen lotara, Hilton hotelera, “lasai, nire aitak ordainduko du” esan zigun. Amerikar hura misterio bat zen. Biharamunean, bere aitarik ez zen ageri, telefonorik ez zuen erantzuten, eta hiriko hotelik ederrenean lo egitetik hondartzara pasa ginen lotara. Hiru bat gau pasa genituen han, eta azkenean polizia etorri zen gure bila. Emigrazio ilegala leporatuta kartzelan sartu gintuzten. Bi astean egon ginen zurientzako apartamentu berezian, kaiola batean, zooko gorilak nola barrote artean. Oso kaiola handia zen, jakina, lau ohe zituen, edo sei, baina haizea libre zebilen barrote artetik, eta gu han preso. Hustu beharretarako paretan kubo bat geneukan, ez zegoen paper higienikorik, baina ur txorrotada bat bai eta eskuarekin garbitzen ginen, arabiarrek egiten duten bezala, eskuz eta urez.

Afrika, destinu petrala...

Nik ez dakit zer patu puta zen nirea, ontzia hartzen nuen bakoitzean Afrikako iparraldean bukatzen nuen, mairuak ikusteaz kokoteraino bukatu nuen. Soldaduskara joan nintzenean ere Libiara eramanean ninduten berriz, “ez daiteke izan” pentsatu nuen, itsasoko bide guztiak Afrikara iristen zirela etsita.

Nola sartu zinen RAFen?

Londresen nengoela, hogeita bat urterekin, soldaduskara hots egin zidaten, eta hiru urterako izenpetu nuen, hartara ofiziorik bat ikasteko aukera gehiago nuelako. Lurrekoa, airekoa edo itsasokoa, zein nahi nuen galdetu zidaten, eta nik RAF aukeratu nuen, Ingalaterrako aire armada sonatua. “RAFera joan nahi baduzu azterketa psikotekniko bat pasa behar duzu” esan zidaten, eta azterketa psikoteknikoa gainditu nuen, inteligentzia maila neurtzen zen. Hasiera batean hizkuntzak ikasi nahi nituela esan nien, errusiera eta, baina ezin zen nonbait, eta beraz telegrafista izan nintzen. Bost hilabete pasa nituen morse ikasten, mezuak bidaltzen eta jasotzen, eta nire promozioa lehena izan nintzen morsean. Esan bezala, Afrikara bidali ninduten berriz, Libiara, basamortu erdira, El Ademera, kostaldetik hogeita miliatara. Ikusi egin behar zen zer zen hura,

“Niño soldado”

“Afrikan kokatutako nobela harrigarri bat da, eta ez dut deus ere asmatu, bila ibilita aurkitutako informazioa da. Mutil kozkorrei matxete bat eman eta esaten diete, ‘moztu iezaiozu horri besoa, moztu iezaiozu horri lepoa, tripak atera iezaizkiozu’, eta mutil kozkorrak badoaz eta egin egiten dute. Harrigarria da nobela, baina benetakoa”.

hondar gutxi eta harri asko, eta gu han bi urterako, jaungoiko maitea!

Nolako mezuak iristen ziren seinale dorrera?

Denetik iristen zen, baina bi aldiz iritsi zitzaidan SOS mezua, SS morsez. Bi horietako batean Mesina itsasontziak bidalitako mezua izan zen, hondoratzeaz zegoela abisatuz. Egun zoragarria egiten zuen, zeru urdin-urdinekoa, ez haize eta ez ezer, baina zerbait gertatuko zitzaion eta SOS mezua bidali zuen. Nik goitik parte eman nuen eta itsasontziak bidali zituzten haren bila, baina besteak iristerako Mesinaren arrastorik ez zegoen, ontzia desagertu egin zen, eta geroztik ere ez da sekula deus gehiago jakin ontzi hari buruz. Notiziarik ez da sortu.

Maitasun gutunak morsez idazten zituen soldadu tristeak.

Hala nintzen. Libiako seinaleen dorretik Pasaiko norbaitekin jarri nintzen behin harremanetan, eta esan nion Libiatik deitzen niola, “baina zer egiten duzu Libian?”. “Ez, begira RAFen nago –esan nion–, baina nire andregai Pasaian bizi da, inporta litzaizuke erreka du bat ematea?”. “Ez, gizona, ez –erantzuna–, nahi baduzu bihar hona etortzeko esango diot”. “Bai, horixe” poztu nintzen. Eta sinestezina izan zen. Nire andregaiarekin hitz egin nuen morsez bost mila miliako distantziara.

Eta zu andregaiarekin hizketan zenbiltzan bitartean Libian iraultza prestatzen ari zen.

Bai, ni handik joan eta laster lehertu zen iraultza. Ordurako Gadafi sarjentu zen. Baina guk Idrish erregea ezagutu genuen boterean, bizar zuridun zahartxo bat. Bi jauregi zituen, bat Tabruken eta bestea Benghasin. Beraz jauregi

batetik bestera joan nahi zuen bakoitzean RAFi galdetzen zion eraman zezala, eta RAFek hegazkina jartzen zion bere eskura. Hegazkina hartzera zetorren batean niri egokitu zitzaidan guardia egitea, eta han etorri ziren bi auto, bi auto amerikar noski, Cadillacak. Lehen autoan bera zetorren atzeko aulkian, bera bakarrik, eta atzeko autotik lau emakumezko atera ziren.

Arabiarrek nola begiratzen zizueten?

Arabiarrek beti ikusten zaituzte Johnny bezala, “Johnny, nahi duzu ordularia? Nahi duzu nire arreba?”, beti galdera berdina. Hirira joan eta denetik eskaintzen ziguten. “*My sister, do you want my sister?*”. “Baina zer diozu mutikoa, zenbat urte ditu ba zure arreba?”. “*Eight, nine*”, zortzi, bederatzi, ene bada! Baina hori beti hala izan da, eta gaur egun ere bai.

Eta zuk nola ikusten zenuen zure funtzioa soldadu britainiar bezala Libian?

Lan normaltzat nuen, ez nuen nik asko pentsatzen holako gauzetan. Ezertan ez, egia esan. Ez zitzaidan bururatzeko gauza horietan pentsatzea ere, joan, kunplitu, eta ahalik eta etekin handiena atera. Ez dut oroitzen kontzientzia txarrik ibili nuenik.

Morsean ez zen literaturarik kabitzen, baina seinale dorretik jaitzitaokan sormena libre zebilen.

Basamortuan, nire denbora librea ikasteko baliatu nuen, kazetaritza ikastaro zenbait egin nituen, eta *free lance* bezala jardun nuen *Weekend* eta *Evening News* periodikoetarako. Han hasi zen nire idazketarako afizio suharra. Denbora sobera nuenez nobelak ere idatzi nituen, argitaratu ez zirenak, baina gero nire ikasleentzat baliatu ditudanak, *Desert Fugitives* eta *Desert Commandos*.

Azken kapitulua: Edward eta Juan Sebastian Elkano.

Gezurra ematen du, eta askok ez du sinetsiko, baina honelaxe izan zen. Idazten hasi nahi nuen, baina ez nekien nondik hasi, ez zer idatzi. Gau batean amets bat izan nuen eta amets horretan bazen norbait berari buruz idatzi behar nuela esaten ari zitzaidana. Goizean esnatu eta ez nintzen ezertaz oroitzen. Izan nuela amets bat idazketari buruz bai, baina besterik ez. Handik bizpahiru egunera kalean oinez nenbilela flash bat etorri zitzaidan: Elkano! Elkano zen eta! Elkano izan zen bere bizitza idazteko eskatu zidana!

Elkano izan al zen munduari itzulia eman zion lehena? Magallanesek ezetz dio, eta batzuek diotenez, arrazoiz.

Magallanesek munduari itzuli erdia eman zion hasieran, eta urteak pasatu eta gero beste erdia

AZKEN HITZA

Morsea

“Morse hizkuntza nahiko erraza da, soinuak interpretatzen eta memorizatzen jakin behar da; ‘dit’ puntutxo bat da, eta ‘da’ marra bat. Beraz ‘dit-da’ A da, ‘dit-dit’ B, ‘dit-da-dit’ C, eta hola hogeita pikogarren hizkita arte. Soinuak memorizatu behar dira eta gero soinu bakoitza hizki bilakatuz hizkiekin hitzak osatu. Ongi bidaltzen badute ez da zaila, baina zenbaitetan ezin deszifratuz han ibiltzen ginen: ‘Zer esan ote du!’”. Azkenean esperientziarekin askotan asmatu egiten zen zer esaten ari ziren”.

“Esclava Blanca”

“Esclava Blanca nobela Donostian kokatzen da. Prim kalean hamabost urteko neskatila bat harrapatzen dute. Bi gizonak hitz egiten dute, ‘neska bat nahi dut, hamabost urtekoa, ile gorria eta birjina, zenbat nahi duzu?’, ‘hainbeste’, eta halaxe egiten da tratua, eta halaxe gertatua da benetan. Nik ez dut deus ere asmatu, poliziak ematen duen bertsioa da. Kazetaritza lana da azkenean. Hemen holakoak gertatzen baitira”.

ere bai, baina ez itzuli osoa aldi bakarrean. Elkano, aldiz, hemen hasi zen, itzuli erdia eman zion, zenbait hilabetean geldu egon zen, eta gero beste itzuli erdia eman zion, beraz esan daiteke Juan Sebastian Elkano dela munduari itzuli osoa eman zion lehen gizona. Gertatzen da ingeles bati hori kontatu eta ez dizula sinesten.

Zer erakutsi zion munduari Elkanoren itzuli osoak?

Ez zekiten oso ongi nolakoa zen mundua. Askok uste zuen joan eta joan eta itsasontzia amildegi izugarri batean behera eroriko zela, ez zeuden hain ziur borobila zenik, hori historiak erakutsi zuen. Gainera hogeita lau ordu galdu zituzten. Munduari itzulia zentzuz kontra ematean asteazkenean iritsi beharrean asteartean iritsi ziren, edo alderantziz. Eta hola frogatu zen gradutik gradura ordubete galtzen dela. Azkenik bidaia horrek erakutsi zuen Malvinas irletara bazegoela bide bat, eta han ez zegoela urrerik, baina bai espeziak, eta urreak baino gehiago balio zuten orduan. Pentsa, Elkanoren ontzia espeziak kargatuta iritsi zen, eta horiek denak zazpi milioi marabediren truke saldu zituzten. Espedizioa sei milioi eta erdi marabedi kosta zen. Milioi erdi bat marabedi irabazi zituzten.

Eta Espainiako erregeak hala ere bostehun dukat eman nahi ez Elkanori...

Hiru gutun idatzi nizkion erregeari, Juan Sebastian Elkanori diru asko zor ziotelako errege familiatik. Bostehun dukat zor zizkioten, eta ez zizkioten inoiz ere ordaindu, ez berari, eta ez bera hil eta gero eskaera egin zuten bere ama eta bere senideei. Beraz Juan Carlos I.a erregeari esan nion detaile polita zitekeela Getariako alkateari bostehun dukateko txeki nominal bat bidaltzea, Elkanoren izena jarrita. Karta jaso zutela erantzun zidaten, eskerrak ematen zizkidaten idaztearren, baina hortik aurrera deus ere ez, eta hiru gutun bidali nizkion, baina alferrik. ■

Hipotekak

Etxebizitza ordaintzeko bidezidorrak

Estatistiken arabera, Euskal Herriko hipoteka tipikoa 180.000 eurokoa da, 35 urtean ordaintzeko. Gehien-gehienak interes-tipo aldakorraren arabera kalkulatzen dira. Horregatik, euriborraren edozein mugimenduk euskal etxeguneetan eragina du. Azkenaldian, gainera, luzaroan gora egin du –azken bi hilabeteetan pixka bat jaitsi arren– eta, ondorioz, euskaldunon erosteko ahalmena txikitu da. Hona estutasuna saihesteko hainbat aholku.

HIPOTEKA ORDAINTZEKO kuotak gure beharrezko kontsumoa mugatzen badu eta laster batean aurre egiteko gai izango ez garela aurreikusiz gero, al bait arinen banku erakundeari egoeraren berri ematea komenigarria da. Azken batean, hipoteka bi alderdien arteko adostasunean oinarritzen da, biontzat mesedegarri izan dadin. Horregatik, hipotekek estutasun ekonomikoetarako hainbat klausula aurreikusita izaten dute.

Lehenengo eta behin, kuotak gero eta erosoagoak izan daitezen, orduan eta urte gehiagokoak izaten dira egiten diren hipotekak. Badira 50 urte aurreikusten dituzten banku erakundeak; BBK dugu horren aitzindari. La Caixa-k, ordea, 40 urterako hipoteka ematen du, baldin eta eskatzailea 35 urte baino gazteagoa bada.

Bigarrenik, banketxeari une horretan zor diogun diruaren arabera hileko kuotaren zenbatekoa kalkulatzen da. Horrela, lehenengo urteetan ordaindutako interesak amaierakoak baino askoz ere altuagoak izango dira. Horregatik ere, kapita-

MARIA
GONZALEZ

la al bait arinen bueltatuz gero, orduan eta interes gutxiago ordainduko dugu. Sistema horrek, baina, euren lehenengo etxebizitza erostean gazteak bereziki zigor ditzake. Izan ere, horiek lan merkatuaren prekarietatea pairatzen dute, ziurrenik euren lan bizitzaren unerik txarrean daudelako. Hipotekarik merkeenak, aldiz, diru arazorik ez dutenek hitzartuko dituzte, banketxeari dirua bueltatzeko arrisku txikiagoa baitute. Hala, ekonomikoki estuen bizi direnek etxebizitza ordaintzeko gastu ikaragarri handiari aurre egin behar izaten diote. Kasu horretan, hileko kuota hazkorra hitzartzea merezi du. Horren arabera, lehenengo urteetako kuota interesak ordaintzeko bestekoa izan daiteke eta, neurri txikiago batean, kapitalaren amortizazioa ere bai. Amortizazio hori urtetik urtera hazten joango da.

Kuota kalkulatzeko kontuan hartzen den kapitala ere ados daiteke. Hau da, lehenengo urteetan banketxeak utzitako diru kopuru osoaren %70aren gainean kalkulatzeko aukera gero

eta ohikoagoa da. Kasu horietan, utzitako kapitalaren %100aren interesak eta kapitalaren kopuru horren amortizazioa (%70, adibidez) kontuan hartzen dira. Ondoren, hainbat urteren bueltan, amortizazioaren %100aren gainean kalkulatu da. Urte tarte horretan, hileko kuota baxuagoa izango da. Hala ere, trantsizioa gogorra izan daiteke eta urte batetik bestera kuotak bat-batean gora egin eta estutasuna ekar dezake. Hori saiheste aldera, ahal den neurrian, kapitalaren %100aren gainean kalkulatuak kuota hazkorrak urtean lau-sei bat euroko aldea izan dezala gomendatzen da. Horrela, apurka-apurka dirua amortizatzen jarraituko dugu eta gainerako faktoreek etxe-ekonomian izan dezaketen eraginak ez du erosteko ahalmena horrenbeste mugatuko.

Hirugarrenik, hileko kuota ordaintzea gero eta zailagoa egiten ari denean, interesak bakarrik ordaintzeko aukera dago. Gabealdi egoera esaten zaio eta erosle bakoitzak adostutako epe jakin bat izaten du.

Azkenik, itxaron epea ere aurreikus daiteke. Horren arabera, ez da kuotarik ordainduko, interesik ere ez. La Caixaren kasuan, adibidez, hamabi hilekoa izan daiteke. Erosleak behar beste hilabete erabil ditzake eta ez dira zertan denak jarraian izan, hipoteka bizirik dagoen bitartean baizik.

Hala ere, gure hipotekak hasiera batean horrelako klausularik jaso ez eta orain erantsi nahi badizkiogu, eskrituran aldaketak egin behar izango ditugu eta horiek notaritza gastuak ekarriko dituzte. Dena den, klausula horiekin erosotasun nahikorik izango ez dugula aurreikusiz gero, hipotekaren epea bera birnegoziatzea komeni da, hileko kuota jaisteko. Horrek ere, aldaketak dakartzan neurrian, notaritza gastuak eragingo ditu.

Estutasuna sasoiz aurreikusi dezakegunean

Gaurko egoera ekonomikoa eroso izan arren, estutasun ekonomikoa etor daitekeela aurreikusi baina bat-bateko amortizaziorik egiteko beste

dirurik ez badaukagu, hileko kuota negoziatzea deza-kegu. Horrelakoetan, zehaztutako epean, kuota-ekin batera adierazitako amortizazio txikiak ordainduko ditugu, inolako komisiorik ordaindu gabe. Ondoren, banketxeari bueltatu beharreko dirua gutxiago izango den legez, horren gainean kalkulatuak kuota ere nabarmen baxuagoa izango da eta egoera ekonomiko berriak ez du gure erosteko ahalmena txikituko. Bide hori langile autonomoek erabiltzen dute batik bat, epe jakin batzuetan besteetan baino diru gehiago irabazten baitute, euren jarduera ekonomikoarekin zuzen-zuzenean lotuta. Norbanakook ere aukera hori erabil dezakegu. Gainera, banketxeak sukurtsalean bertan negoziatzea daiteke eta ez dakar eskritura aldaketarik.

Euriborraren fluktuazioak etxeguneen ekonomiaren ezinegon handiegia pizten duenean, interes aldakorraren arabera kalkulatu diren hipotekak interes finkora aldatzeko aukera gogoa izaten dugu. Hipoteka aldatzeak notaritza gastuak ditu eta, horregatik, interes finkoak ekarriko dituen abantailak ondo aztertu behar dira. Bestela, interes-tipoetatik babesteko, aseguruak erabiltzeko errazagoak suertatzen dira. Hortaz, hileko kuotaz gain, aseguru ere ordainduko dugu, eta interes-tipoak hitzartutakoa baino altuagoak direnean, guk ez dugu gure muga baino gehiago ordainduko.

Gure egoera ekonomikoa aldatzean, hipoteka bera birnegoziatzeko eska diezaiokegu banku erakundeari, klausula hobeak lor ditzakegulakoa. Hipoteka ordaintzen urte batzuk eman ondoren, esaterako, etxebizitzaren balioak gora egin badu, itzuli beharreko diruak arrisku gutxia izango du, etxebizitza horren oraingo balioa hipotekan agertzen dena baino altuagoa delako. Eskriturak aldatu behar izango ditugun legez, notaritza gastuak ere kontuan eduki behar dira. Hori bai, interes-tipoaren diferentziala bakarrik aldatu nahi badugu, hau da, euriborrari aplikatzen zaion portzentajea hobetzeko negoziatzeak ez du zertan eskritura aldaketarik ekarri.

Klausula lagungarriak

Hona hileko kuota albait baxuena izan dadin kontuan izan beharreko klausulak:

- ✓ **Urteak.** Gero eta urte gehiagora begira sinatutako hipotekek orduan eta hileko kuota erosoagoa dakarte. Egoera ekonomikoak hobera egin ahala, dirua amortizatuz, urte kopurua murriztu daiteke.

- ✓ **Kuota hazkorra.** Lehenengo urteetan, kapitalaren gaineko amortizaziorik txiki-ena ordaintzen da eta urtetik urtera, apurka-apurka, hori igotzen joango da.

- ✓ **Gabealdi epea.** Hileko kuota ordaintzeko arazoak daudenean, interesak bakarrik eta amortizaziorik ez ordaintzeko bidea da.

- ✓ **Itxaron epea.** Aurrekoa baino estutasun ekonomiko handiago batean, ezer ez ordaintzeko aukera da.

* Oharra: Gure hipotekak hasiera batean horrelako klausularik jaso ez eta orain erantsi nahi badizkiogu, eskrituran aldaketak egiteko notaritza gastuak ere aurreikusi beharko ditugu.

Hipoteka

Hipotekak urte askotakoak direnez, luzaroan beste gastu handirik ezin eduki. Edukiz gero, gainera, ezin denera heldu. Berria ez bada ere, sarritan zor guztiak batu eta bigarren hipoteka bat sinatzeko joera nabari da, hileko kuota guztiak batuta gutxiago ordaindu ahal izateko. Hala ere, horrek beste 30 edo 40 urteko zorra dakar. Horrelakoetara heldu aurretik, hipoteka nagusia irekia izatea komenigarriagoa ikusten dute adi-tuek, beste gastuetarako behar den dirua askoz ere interes txikiagoarekin ordainduko baita eta, gainera, hipotekak bizirik dirauen bitartean, behar bestetan nahi beste diru har daiteke. Izan ere, hipoteka irekietan amortizatutako dirua behin eta berriro har dezakegu. Beste krediturik eskatu barik, hipoteka bakarrarekin sinatutako urte kopuruan ezustekoei aurre egin ahal izango diegu. Interesetan, batik bat, alde ikaragarria dago. Hipoteka irekiaren bitartez eskuratutako dirua euribor eta hitzartutako interes-tipo diferentzialaren arabera bueltatuko dugu, hota, %4,90 inguru. Banketxeetako norbanakoentzako maileguak, ordea, batez beste %9ko interesarekin itzultzen dira. Azkenik, arestian sortutako kreditu txikiak Espainiako Estatuan %22ko interesa duten bitartean, Frantziakoan askoz ere interes baxuagoa eskatzen dute.

Jabetzapeko etxea, eztabaidagai

Azken batean, jabetzapeko etxea izatea garestia

suertatzen ari da. Aurreko urteetan ez bezala, etxebizitzaren balioa larregi igo ez denean, errenta aukera egokitzen hartzen du hainbatek. Ildo horretatik, behin etxea erosi, jantzi, notaritza gastuak eta hipotekaren interesak ordaindu eta gero, errentan bizitzea baino garestiago bihurtu da. Gainera, interes-tipoak gero eta altuagoak balira, etxebizitzaren prezioa jaisteko arriskuan egongo litzateke, zenbait tasatzailek azaldutakoaren arabera. Izan ere, interes-tipoek eraginda, lehen baino hipoteka gutxiago eskatzen ari da. Etxebizitzaren prezioa dagoeneko jaisten hasia dela adierazi dute eta arin saltzeko beharrezana dutenek balio jaitsiera hori pairatu behar izango dute.

Dena den, interes-tipoak finko mantentzen hasten direnean, merkatuak bere aurreko egoerara bueltatu eta etxebizitzaren balioak berriz ere gora egingo duelakoan daude tasatzaileak. Ez dugu orain arteko igora ikaragarriarik ikusiko, baina KPI (kontsumo-prezioen indizea) baino altuagoak izango diren balio-gehikuntza egongo da. Etxea saltzeko unerik egokiena iaz izan zen eta, ordutik aurrera, saltzeko itxarotea gomendatzen dute tasatzaileek. ■

<http://www.argia.com/argia-astekaria>

helbidean, kreditu txikien bi adibe-taula: 4.000 euroko mailegua 24 hiletan eta 6.000 euroko mailegua 24 hiletan.

Abenduan ARGIAren harpidetza

99 €

Eskaintza berezia

Sutagar

UNE IRAUNKORRAK EUSKAL METALAREN AITZINDARIEN
DVD BERRIA KALEAN

JTK 03
DVD

HURRENGO KONTZERTUAK

ABENDUAK 20 ARRASATE
MONDRAGON UNIBERTSITATEAN, ITURRIPEN

ABENDUAK 22 LIZARRA
FRONTOIAN

ABENDUAK 29 ANDOAIN
GAZTETXEAN

kontratazioa: 619116974 | www.sutagar.com

JO TA KE | EKOIZPENAK

MARIA CRISTINA HOTELEAN

Astelehena, 2007ko abenduaren 31
Gabon zahar gaueko gala afaria

Otarrain lurrindua

Hazi eta ernamuin aromatikoak barazki kontrasteekin

Champagne Moët Chandon Brut

Champagne JDK

* * *

Boilur beltz eta Raleé pataten infusioa

Ogi xigortuzko Szechuan fideoak tuberkuluekin

Marqués de Riscal Verdejo

(Rueda JD, Espainia)

* * *

Basa lupia errea, babekin

Itsas triku mamiak hosto mamitsuekin

Errazuriz Max Reserve Chardonnay

Txile

* * *

Bréese-ko usakumea ahate foie grasezko eskalopinarekin

Sagar garratz, lima eta ez kai pizki krema

Bourgogne Couvent des Jacobin Pinot Noir

Frantzia

* * *

Jogurt eta giandujazko bonboia

Pasio-esentzia, bioleta krema eta lore kirrika

Champagne Moët Chandon Brut

Champagne JDK

* * *

Kafea edo infusioak

* * *

Mignardise-ak eta Petit Fours-ak

* * *

Barra librea (lehen mailako markak)

Orkestra eta kotiloia 04:00ak arte

* * *

Baratxuri zopa eta txokolatea txurroekin

255 € pertsonako

* * *

% 7ko BEZa ez dago sartuta

* * *

Ordutegia:

20:30etan ongi etorriko kopa,

21:00etan afaria

* * *

Erreserbak: 34 943 43 76 42 / 34 943 43 76 43

hmc@luxurycollection.com

HOTEL
MARIA CRISTINA

San Sebastian

Nekearen aldarrikapena

Dekameronearen pasadizo bat ekarri digu Jose Inaziok, emakumea behor, eta behorra atzera emakume, bilakatzaren ahal omen zuen fraidearena. Ezin izan dut Inazio Mujika Iraolaren *ttakun* baten aspaldiko ekarpen bat gogoratzea ekidin: *mulier tua mala burra est*, zeinek, itxura gorabehera, ez baitu “zure emaztea asto txarra da” esan nahi. Hizkuntza batetik itzultzeko tenorean, bizitzan legez, adiskide faltsuak oso kontuan hartzekoak direla ohartarazi berri digu Fernando Reyk *Senex* aldizkariko artikulua batean.

Ni ere, erantzun hau prestatzen ari nintzelarik, adiskide faltsu baten *besarte* erakargarrian erori naiz, *musuz* aurrera erori ere. Boccaccio-ren antzaldaketari jarraipen, transbertzalea ez bada, transgenerikoa behintzat bai, eman nahi nion Ovidiorenean orain asko irakurritako eta gogoan atxikitako metamorfosi jakingarri batekin, *queer* azterketa bat ongi mereziko lukeena: ninfa ezinago eder bat, larrua inori ematen ez ziona, bortxatu du Neptuno jainkoak hondartzan zebilen batean. Ondoren jainkoak, ordain gisa, edozein gauza eskatzeko esan dio, onartuko diola. Neskak gizon bihurtzeko eskatu dio, horrela bide batez zauritu ezina edo, irudiaren nondik norakoa argiago uztearren, *impenetrablea* izango da, eta inork ezingo dio kalte bera egin. Geroztik, neska izandako mutilaren gerlari fama hedatuko da. Zentauroen kontrako gudu batean, haietariko asko hil ondoren, zentauro bat oldartu zaio, nork eta zentauro batek zera esanez “erdigixon hori, gizon kontuak gizonoi utzi eta gudu zelaitik hanka egin ezan”. Biak buruz burukoari lotu zaizkio, baina zaldigizonak ezin dio besteari ezpata (faloa) inondik sartu, sexu aldaketaz geroztik *zaurtezina* delako. Zentauro harroxko hau ere hil, etsaiek hori ezin eraman, gizontasuna oraindik aitortu ez, eta harri pila batek azpian hartuta erail dute gure heroia.

Angel Erro

Apalategi

Basterrutxoa

Istorioa buruz berritu dut, *Metamorfosiak* aurkitu ditudanean, pasarte hori bilatzera hasi eta segituan lehen aipaturiko adiskide faltsuarekin topo egin dudalako, “*timidi est optare necem*” zioela, eta sexu aldaketaz ahaztu naiz. “Nekearen alde egitea jende mindulinena da” euskaratu dut bat-batean, alboan den gaztelaniazko zutabera jotzeko premiarik sentitu gabe.

Nire errakuntzan nekeak berak esku hartuko zuen; nekeak eta hondar egunotan irakurririko zenbait hausnarketak, bizi gaituen nekeari buruzkoak.

Jokin Muñozek elkarrizketa batean Barajasko atentatuaren ondoren sentitzen duen gatazkarekiko ezaxola erabatekoa aitortzen zuen. Hortik egun batzuetara Fredi Paia (abenduaren 7ko *Berrian*), berriz, batzuek gatazkaz nekatuta daudela esatearen tema salatu zuen, borrokan ari den herriaren erakuntzan desmotibazioa orokortzearen arriskuaz ohartarazita. Ovidiok, irudi du, arrazoia ematen dio bertsolariari, nekearen alde egitea koldarkeria dela esanez.

Jenio bat gezurtatzea izan badaiteke ere –Ovidioz ari naiz–, esan behar dut NEKA-TUTA nagoela. Betiko erroreak errepikatuak ikusteaz. Eta hobe litzatekeela abstraktua eraikitzean zehatza suntsitzen dutenak ere nekatuko balira, eta nekadura aktibo bat zabalduko balitz euskal herritarren artean. 18/98 edo *Egunkaria* auzien inguruko bidegabekeriek eta bidegabekeriok eman beharreko erantzun giatuek ere –batzuk bolbora usainekoak– seko nekarazi gaituzten banakook agian deituta gaude XXI mendeko Euskal Herria –ez duena zertan izen hori, ez beste edozein, eraman– eraikitzeo.

Aldarri hau nire golkoa egin bitartean, beranduegi, ohartu naiz Ovidioren itzulpen zuzena “koldarrek *bilketa* dute nahiago” dela.

Neke berri on. ■

NEKATUTA nago betiko erroreak errepikatuak
ikusteaz. Eta hobe litzateke abstraktua eraikitzean
zehatza suntsitzen dutenak ere nekatuko balira,
eta nekadura aktibo bat zabalduko
balitz euskal herritarren artean

Erdaldun, fededun

E

saten da zerbait ikusi nahi duenak, behar adinako fedea izanez gero, ikusi egingen duela. Amabirjina ikusiko duela seko sinetsita dagoenak, azkenean, ikusi egingen du. Toki berean zuk paretako hezetasuna besterik ez duzula ikusten? Akaso, baina berak Amabirjina ikusten du. Fede kontua, azken batean. Berdin gertatzen da, nire ustez, aztien iragarkizunekin, terapia miragarriekin, tenporekin edo antzekoekin. Agindutakoa edo espero duena ikusi nahi duenak, ikusi egingen du.

Ez nuen pentsatzen, ordea, hizkuntzekin halakorik gertatuko zenik. Eta gertatzen da. Alegia, hizkuntza jakin bat entzun nahi duenak, beste hark amabirjina ikusi nahi zuen bezalaxe, entzun egingen du.

Azal dezadan: berriki Iruñeko larrialdi-zerbitzuetan egon gara urte eta erdiko semearekin. Sartu gara, bada, kontsultan, eta umea artatzen hasi dira. Umea urduri, eta gurasook harekin hizketa etengabea; euskaraz, jakina. Erizaina ere ondoan, hura ere umearekin hizketa etengabea. Erdaraz, jakina.

Eta semeak zer? Urte eta erdiko umea izaki, ez daki hizketan sueto, baina hitz solte batzuk egiten ditu, eta horietako batzuk egin zituen orduan ere. Adibidez, “apapa”. Bai, ume euskaldunek kanpora joan nahi dutela esateko erabiltzen duten hitz hori. Eta hor dator idatzi honen hasierarekin lotura: erizainak, “apapa” entzun, eta penizilina deskubritzeak emanen liokeen pozarekin, “sí, sí, el papá, el papá”. Ni, jakina, euskaltzale amorratu hau, gaizki ulertua lehenbailehen argitu nahian: “no, no, qué va, apapa es *a la calle* en euskara”.

Deseroso sentitu nintzen, baina tira. Horrelako tema zuen emakumeak umearekin hitz egiteko, eta guk dena euskaraz esaten geniola ikusita...

Geroxeago, medikuen plastikozko aho-ziri zuria eztarrikoraino sartuta zuela, “txi” moduko soinu bat atera

KARLOS CORBELLA

zitzaion Hodeiri. Eta zer uste duzue? Jakina, erizainak “sí” ulertu zuen, eta pozik errepikatu zuen: “sí, sí, claro”. Deserosoago sentitzen ari nintzen, nire sen euskaltzaleak eraginda. Oraindik ez dut semearekin alde-aldeko hitzezko elkarrizketa bat izan, eta erizaina dagoeneko umearekin hizketan ari zen. Eta erdaraz!

Ez zen hor bukatu kontua. Umea ate ondoran jarri, eta “tata”-edo esan zuen. “Patata” izan zitekeen, edo “tapa”, edo edozein gauza. Erizainak, ordea, abudo aski asmatu: “sí, sí, llámale a la *tata* (hermana, gaztelaniazko haur hizkeran)”. Eta hori, gainera, arreba bat duela jakin gabe, ez baitzen gurekin etorri!

Laburtuz: erizain horrek gaztelania entzun nahi zuen, gaztelania entzungo zuela uste zuen, eta azkenean entzun ere entzun egin zuen. Guk euskara-edo aditzen genuen tokian, hark gaztelania. Fede kontua.

Ondorioak? Askok izan litezke, horratz hiruok:

1. – Hizkuntza eskubideen arloan, Nafarroan, betiko martxan. Medikuek eta erizainekin nahitaez erdaraz aritu beharra ohikoa da han. Bilbon, Gasteizen, Donostian eta Baionan bezalaxe, oker ez banago. Hizkuntza eskubideen urraketak batzen gaitu. Eskubideen urraketak nazio eraikuntzarako puntuak ematen balitu, a ze pagotxa!

2. – Erdaldun elebatar batzuei sinestezina gertatzen zaie Euskal Herrian ume txiki batek erdararen arrastorik ez izatea.

3. – Soziolinguistikak tresna eta arrazoibide teoriko ugari eman dizkigu hizkuntza-jokabideak eta egoera soziolinguistikak ulertzeko. Eta jokabide horiek arrazoiazen erresumara ekarri eta egoeraren azterketa hotza egiteko gauza garen arren, zaila da oso gisa honetako gertakizunei sentimendua kentzea: urduritasuna, haserrea, deserosotasuna... Bizirik gaude, zorionez!, eta hizkuntza ez zaigu bihurtu azterketarako objektu akademiko eta zientifiko hutsa. ■

Jose Luis Elorza

PSE-EEKO KIDEA

Zertarako negoziatu ezker abertzalearekin?

Negoziaketa prozesua amaitu zenean ezker abertzaleko buruzagi batzuek pentsatu zuten gauzek lehen bezala jarraituko zutela. Tentsioa areagotuko zela, baina kapaz izango zirela protagonismo politikoa mantentzeko. Ez zuten kontuan izan tren batzuek pasatzen direnean ez direla berrir bueltatzen.

Euren baza politiko handiena “negoiazioa” zen. Baina negoziazioaren atzetik suposatzen zen beti zegoela sari bat, ETArekin amaiera. Ezker abertzaleko agintearen arabera ETArekin desagerpenaren altxorra mahai gainean jartzeko, etekina atera behar zen negoziatiazioetik. Garbi dago ETAk inoiz ez dituela nahi zituen etekinak lortu orain arteko negoziaketa guztietan.

Zapaterok egin duen ahalegina eske-
ma horren azken aukera izan da. Tre-
goa apurtzeko erabakia hartu duten
ezker abertzaleko agintariak ez dira
konturatu tiroen garaia agortuta dagoe-
la Europan, Gerry Adams konturatu
zen bezala. Eta errealtate horrekin
konturatzeko gai izan diren agintariak
ez dira atrebitu ETArri planto egiten.
Emaizta? Gerry Adams Ipar Irlandako
Gobernuan –Euskadik duen baino
autonomia askoz ere eskasagoarekin–
eta Arnaldo Otegi kartzelan.

Une honetan ordea, badago datu
bat azpimarratzekoa eta gainera apurtzen duena
orain arte erabilitako eskema: “Inork ez du inte-
resik ezker abertzalearekin negoziatzeko”. Bere
altxorra, ETArekin desagerpena negoziazioaren
ondorio bezala, asko depreziatu da merkatu poli-

DANI BLANCO

tikoan, inork ez du sinesten eskema horretan dagoeneko. Estatuak zertarako negoziatu behar du ezker abertzalearekin orain? ETA desagertzeko? Mesedez... Bitartean ETAk berearekin segituko du, atentatuak egiten. Baina, bateon bat oraindik konturatu ez bada, ETArekin atentatuaren ondorio politikoa, askoz ere kaltegarriagoak dira ezker abertzalearen-
tzat Estatuarentzat baino.

Ezker abertzaleak bere aukera eduki du, eta ez nolanahikoa gainera. Euskal Herriko indar politikoen inportanteenetakoa izateko aukera eduki du. Baina horretarako ETArri lotzen zion zibilbor-

hestea eten egin behar zuen eta ez du jakin, ez du asmatu edo ez da atrebitu hori egiten. Orain, ETAk edukiko duen amaiera berbera izango du.

Euskal gizarteak hartu du bere epaia. ETA bera da arazoa eta bizkarrarema erabaki du. Aurpegi ematea oraindik arriskutsuegia izan daiteke eta gainera ez dator bat generazio berrien estiloarekin. Komandoa detentitzen dutela? Kanean txiton baina etxean txalo. Mahai nazionala atxilotzen dutela? Kanean txiton eta etxean: “Aizu, aspertuta nago betiko kontuekin, jarri ezazu Buenafuente”. Eta horrela guztiarekin. Agian euskal gizarteak ez da kalera aterako ETArekin

kontra manifestatzera, baina bere barnean, ETArekin eta ezker abertzalearekin zuten pazientzia agortu egin da. Ondorioz, justizia hauen gainera etortzen denean, jende gehienaren pentsamendua haxe da: “Hor konpon Maria Anton”. ■

«
Ezker abertzaleak Euskal Herriko indar politikoen inportanteenetakoa izateko aukera eduki du. Baina horretarako ETArri lotzen zion zibilbor-hestea eten egin behar zuen eta ez du jakin
»

TXANDAN
Castillo Suarez

Azzedin oso berandura arte ez zen jabetu etxean hitz egiten zuen hizkuntza ez zela marokoarra, amazigh baizik. Hark uste zuen oso aldaera “pobrea” hitz egiten zuela, eta horregatik ez zegoela modurik Marokoko beste hiztun batzuekin elkar ulertzeko. Maiz ez dugu kontua hartzen Marokon dauden arabieraren aldakiak Koranetik oso ezberdinak direla, bai eta ikastetxeetan erakusten den arabiera jasotik ere. Marokotik heldu diren askoren hizkuntza amazigh da, ez arabiera. Hala ere, horietatik asko ez dira horren jakitun, eta ara-

Beste hizkuntza bat

bat. Amazigh hiztunetako batzuek ikastetxean arabiera klaseak jasotzen dituzte, baina egiazki hizkuntza horrek ez du zerikusirik horiekin. Areago, haiena ez den identitatea indartzeko balio dute arabiera klaseek kasu horietan. Haiek ere ez badakite zein hizkuntza den haiena, are zailagoa izanen da guretako jakitea, eta neurriko hezkuntza eskaintza bat eskaini ahal izatea, haien burua ezagutzeko eta, beraz, haien identitatea indartzeko balioko duen eskaintza. ■

bieraren aldaki bat hitz egiten dutela uste dute, ez bestelako hizkuntza

Ixabel Etxelservia

URRUÑAKO HAUTETSI ABERTZALEA

Neurri berriak prestatzen omen!

Neurri berriak prestatzen zituztela eta berehalako emaitzak ekarri dituzte. Hasteko, kostaldeko UPMko diputatu eta Urruñako Daniel Polou auzapez ohia hiru bizkartzainekin dabilela ikusi dugu. Ikusi dugu antolaketa berriaren lehen neurri politikok ukan dituela. Heldu diren martxoko herri hauteskundeetan mehatxatua dela ozenki erranen digu eta abertzaleak oso lanjerosak garela aldarrikatuko. Beldurraren hedatzea aski eraginkorra izaten da hauteskundeen garaian. Diskurtsoa baliatuko du, erretorika. Irudimena beharko du. Ahaleginduko dela dudarik ez dago. Frantziako Asanbladako azken hauteskundeetan ezkerak Urruñan irabazi zuenez, alkatetzaren berreskuratzeko lan egin beharko du!

Neurri berri horietan *Sud Ouest* egunkariaren laguntza izan dezake. Hasteko, artikulua oso partziala plazaratu dute igandeko azalean: “Kale borroka gazteentzat talde armatuan sartzeko lehen urratsa dela” diote. Heldu diren asteetan pentsa dezakegu –beste aldiakari batzuetan Hegoaldean askotan praktikatu den gisan– lerroen artean adieraziko digutela ikastoletan ematen zaiela lehen formakuntza. Hegoaldean gurasoek haurrak beldurrez sartzten dituztela ikastoletan diote halaber, ez dute erraten hizkuntza ofiziala dela. Eta bukatzeko oso adierazpen sinesgarriak emanak dira –iduriz aditua den

GAIZKA IROZ

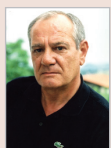
Dominguez baten liburu batetik hartuak –antolatutako formakuntza-entrenamendu ikastaldi batzuei buruz. Bunkerra aipatzen zaigu, Afganistanen zulatuz gainera erraldoien antzekoa, paralelorik ez dute egiten baina ulertzen dugu. Gertatzen da, ez kasu batean ez bertzean, ez dela sekulan horrelakorik aurkitu. Iparaldeko herri batean gertatzen omen dira entrenamendua eta bunkerra. Horrela balitz, harritzekoa da oraindik deus atzeman ez izana informazio eta errepresio lanetan dabilen polizia gorputz guztien artean! Gezurra oso merke ateratzen da, ez baitu egunkariak ondorio txarrik jasanen. Agintarien alde agertzea aldiak kazetariarentzat eta *Sud-Ouest*eko nagusiarentzat promozio eta etekin aukera izan daiteke.

Neurri berriak datoz. Gezurak abangoardian igortzen dituzte hauteskiak babesturik. Besteendako ez da babes legerik izango. Errepublikak eta Monarkiak interes komunak dituzte bi estatuetan prestatzen ari diren hauteskunde hauen bezperan.

« Errepublikak eta Monarkiak
interes komunak dituzte bi
estatuetan prestatzen ari diren
hauteskunde hauen bezperan »

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Berri. Etengabea, ziklikoki, biziarazten diguten egoera. Eta beti hauteskundeak atzean, bi alderdi handien arteko lehia aldagaitza. Nor baino nor horretan ezker abertzaleko zati azkarrena dute pagotxa, azken minutuan garaipena emango diena. Saskibaloia dute sistema, lehen hiru urteak elkarri saskiratze berdintsutan aritu ondoren, azken laurdenerako gordetzen dituzte indarrak arerioa garaitzeko. Oraingo honetan ANV dute baloi. Almazenean zituzten *Egunkaria*, Xaki, *Egin*, Ekin, 18/98 eta asmatu liratekeen gainerakoak aski ez, eta agintean dagoen PSOeri ANVa zulatuko balitzaio, ordezkoa ere pre-

Zaharrrak

to daukala erakutsi du. Garai bateko militanteak, munduan zehar bortxaz barreirazi zituztenak estraditatzeko estrategia martxan du. Laurogeigarrengo hamarkadan jokaturakoaz nahi du irabazi orain ere. Begirale dezente du tranparen lekuko, beren lekuak galdu nahi ez dituztenak. Dagoeneko baloi berriz hasiak ditugu entrenatzen Pauen. Eta aldeko txaloek ez dituzte uzten entzuten aurkakoen txistu hots herabetiak. Eta kanpoan hotz egiten du. Ipar haizeak jotzen du eta euri jasa kazkabartuek min ematen dute. Orain arteko guardasolak airean, jada ez dute balio. Jokatu nahi genuke, baina ez dugu jokalekurik aurkitzen. Eta berenean baloiarena egiteko ez gaude prest. ■

Primitiboa telebistari begira

Telesaila duzu gure garai honen narrazio-rik berezkoena. Idazle handi horietako asko errespetuz aipatzen hasi dira eta aitortu ere egiten dute telesail egileek eragiten dieten inbidia. Narrazio handien prestigio galera da, hain zuzen ere, bizitzeko egokitu zai-gun postmodernitatearen ezaugarria. Iker-tzaileek salbu, gaur egun inortxok ere ez du irakurtzen oraintsu arte gailurtzat jotako nobelarik. Haietara halako asmo arkeologiko-arekin hurreratu ezean, irentsezinak dira. Noizbait publiko xumearentzat idatzitakoa, nobela generoari publiko horixe baitagokio, gaur egun jakintsu eta adituentzako bazka baino ez da. Kontakizun molde bizi bakar-ra telesaila duzu, neurri batean ahozko generora hurbiltzen gaituelako eta, etorri ere, pertso-nak hortik gatozelako”.

Ez dira nire hitzak, Juan José Millásen protagonista batenak bai-zik (*Laura y Julio*, Seix Barral), eta hain zuzen ere orriotan agertu zen Harkaitz Canoren *Gidoilarien lando-rio* artikulua ekarri zizkidan gogo-ra: “Askok hitz egiten da zinemaren eta literaturaren arteko loturez, baina noizbait hasi beharko dugu telebistaren eta literaturaren arteko harremanez hizketan. Ez al dira, akaso, AEBetatik iristen zaiz-kigun hainbat telesailetakako pertso-naiak, egoerak eta elkarriketak,

ZALDI ERO

hango zine ustez independentea baino askoz ere berritzaileagoak eta gaur egungo errealita-tean txertatuagoak?”.

Bai Millásen bai Canoren hitzek zer pentsa ematen didate; sortzaileoi gonbita egiten digute gure gizartea ongien ezaugarritzen eta islatzen duen telebistari –ordenagailuarekin batera beharbada– errezero bezainbeste arre-ta handiz begiratzen, erne egotera. Ezin dugu aiantzi hain etxezuluturik bizi garen garai honetan, jendearen bizimoldea telebis-taren bitartez osatzen dela, eta jendeak tele-bistaren bitartez –eta kasik horren bitartez baino ez– osatzen duela bere kontzientzia.

IDAZLEA ETA MUNDUA. Publikoari nahitara zuzendutako lana da telesailarena, gehienetan morrontza handiegikoa, baina iru-ditzen zait idazleok sarriegi eziku-sia egiten diogula publikoari, eta despistatu samar gabiltzala –ber-tan goxo eginik ez gaudenean, bederen–. Iruditzen zait mundua azkar, oso azkar aldatzen ari dela eta sarritan egiten ditugun obrak publikoaren interesetatik oso urrun geratzen direla; nahi gabe ere, sortu bezain pronto iraungitze data betea duten obrak sortzen ditugula, share kuota eskasagatik erretiratzen dituzten programen antzera. Michel Gaztambide zine-

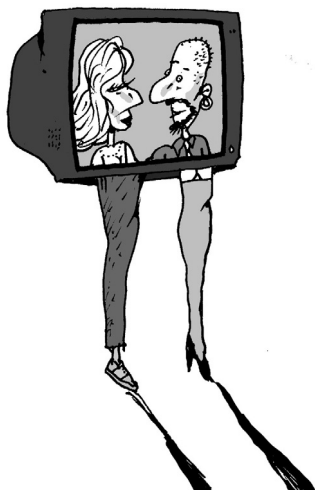
ma idazleak dioenez “Zinema masturbazioa ez, baina koitoa da”. Hau da, zinema gutxienez biren kontua da eta gidoilariak idatzi egi-ten du gero guk lan hori deskodifika dezagun. Iritzi horren haritik, nago literaturan mastur-bazioa dela nagusi eta ez dugula geure burua-ri eta munduari begiratzen dion moldean asmatzen. Bere artikuluan, Harkaitz Canok ondorioztatzen zuen nobelagile parodiakoak asko duela ikasteko gidoilari topikoengandik, ia dena... Eta nik esango nuke gutxienez elkar kutsatzetik onura baino ez dela etorriko.

Eta mundua hain azkar aldatzen ari denez, Anjel Lertxundik zioen bezala, laster liburu-dendara joan eta kartan hautatu ahal izango dugu gure gustuko liburua: saltzaileak Inter-netetik –agian argitaletxearen web orritik– jaitsiko du orduan, eta hamar minutuan hor-

Iruditzen zait

idazleok sarriegi ezikusia egiten
diogula publikoari, eta despistatu
samar gabiltzala

irudiak:

Antton Olariaga

txe izango dugu liburu inprimatu eta enkoaderatu berria, ogi egin berria bezalaxe etxera eramateko prest. Izan, argitaletxetarako oharra zen hura, baina nago sortzaileontzat ere balio duela. Egiaz, irudipena dut egunero aldatzen den mundu berriari forma berriak egokitu behar dizkiogula eta Durangoko Azokako erakusleihoak ikusi baino ez dago ohartzeko forma zaharrak nagusi direla oraindik ere: betiko generoak, betiko formatoak, betiko itxurak, egile zein argitaletxeen partetik apustu estetiko berritzaileak apenas... —Oso oker ez banago, euskal kultura eta ikus-entzunezkoak izan zen iazko Azokaren leloa; oso gogoan dut, zentzu horretan, lagun idazle baten kexua: esku artean proiektu bat izan, argitaletxeak hura argitaratzeko prest egon, baina, nobela idazleek telesail idazleei nola, “Ut, ut, ut!” egin zioten DVD xume batekin batera argitaratzeko posibilitateari, hain zuzen ere euskal kultura eta ikus-entzunezkoen azoka inguruan...—.

Bakarren baten harridurarako, zinez uste dut apustuak, gutxi baina benetakoak, haur literaturan kokatu ohi diren irudi liburuetan edo albumetan antzematen direla, baina euskarazko gutxi horiek gehienetan itzulpenak izan ohi dira —Durango aipatu dut, eta idazleok liburua eskuetan dugula ateratzen dituzten argazkiei triste irizten diet, monotono; salmenta eskasa hain piura errukarriarekin, salmenta hutsala hainbeste liburu batera, kasik uholdeka plazaratzean; baina utzidazue Galeusca ere aipatzen: ze zahar kutsua hartzen diodan gure betiko Galeuscari, ze eraginkortasun gutxi, telesailen espiritu edo kezka horretatik ze urrun... , eta ze sintomatikoa zaidan—.

IDAZLEA ETA PUBLIKOA. Irudipena dut publikoari ez diogula behar bezala erreparatzen, ez dugula behar bezainbeste aintzat hartzen, eta nago sortzeko orduan horri ere kontu gehiago egin behar geniokeela. Oso gogoan dut, zentzu horretan, Kike Amonarrizek *Nabarra* aldizkarian esandakoak: “Euskarazko kultur produktu erakargarriak lortu behar ditugu. Oso

Susmoa dut mundu zurrunbilotsu honetan sortzaileok atzean geratzen ari garela, eta hain azkar bizi izanik, nekez jabetu gaitezkeela gure begien bistan sortzen ari den mundu eta aro berriaz

ondo aztertu behar dugu gure hizkuntza komunitatearen gustuak, nahiak eta hutsuneak non dauden. Horiei erantzuten jakin behar dugu. Momentu honetan abangoardiako produktuak behar baditugu ere, iparra markatuko duten liburuak, filmak, behar baditugu ere, gehienbat behar duguna jendeak kontsumituko dituen produktuak dira. Uste dut momentu honetan, gehienbat ikusle berriak, erosle berriak, irakurle berriak, entzule berriak lortu behar ditugula. Merkatuan gaude eta gure merkatuari erantzun behar diogu”. Oso iritzi errealista da Amonarrizena, pragmatikoa, pragmatikoezia agian hain zaharkituta dagoen sortzaile jendearentzat, baina haren hitzek inondik ere koitoarekin zerikusi handiagoa du masturbazioarekin baino eta inondik ere zer pentsa ematen dute, norabide bat proposatzen.

Ez dakit oso ongi zatikiaren estetika nagusituko den, edo egitura eta testu hautsiak, egunerokotasunean txertatuago bide dagoen erreportajea, hibridoak, komikiarekin lardaskan dabilzan narrazioak, genero eta arteen arteko puzzle halako bat... , baina garai zurrunbilotsu hauetako egokitu nahi badugu, bide urratugabeak ibili behar ditugulakoan nago, proposamen gaurkotuagoak egin. Asmatuko dugu ala ez, salduko dugu ala ez, baina Joseba Sarrionandiaren hitzak argigarriak zaizkit zentzu honetan ere: “Literatura ez da tiro olinpikoa; ez duzu itu bakar bat eta hartara zenbat hurbildu zaren neurtzeko zirkulurik. Literaturak antz handiagoa du ilargiari harrika egitearekin; ahaleginak ituak baino garrantzi handiagoa du, eta aurrekoak jo duelako ez da itua aldatu beharrik; hainbat poetika eta balorazio irizpide dago”.

HITZ BATEZ. Susmoa dut mundu zurrunbilotsu honetan sortzaileok atzean geratzen ari garela, eta hain azkar bizi izanik, nekez jabetu gaitezkeela gure begien bistan sortzen ari den mundu eta aro berriaz. Félix de Azúaren intuizioa ezin argigarriagoa, ezin pizgarriagoa zait: “Nago sortze berri bat —berak *fundación* dio— bizi dugula eta geure aro propioaren primitiboak garela”. Asko dut pentsatzeko, beharbada Calvinoren *Sei proposamen milurte berrirako* berrirakurri beharko dut, baina orain banao, A-Muletik *Housseren* azken telesailak jaitsiak ditut eta ez dut hura iragarkirik gabe ikusteko aukera alferrik galdu nahi. ■

BERTSO BERRIAK

Xabier Paya

Amak semeari jarriak

IÑIGO AZKONA

I

Entzun artean danba atean
eta goizeko zazpiak
gehiegi ez du babesten justu
manta beltzaren azpiak.
Orduan baino ez du hartzen lo
gau gabeko amestiak,
baina argiak zulatzen ditu
etxeko gela guztiak;
pertsianaren beste aldetik
sartu nahi du eguzkiak
zuloetatik barrote gisa
sartzen baitira izpiak.

II

Ene kuttuna, zer moduz zaude?
Etorri altzora, Urko,
amatxok zerbait esan nahi dizu
ez duzuna sinistuko:
gauean alde egingo dugu
denak lokartu orduko
eta ez gara sekula berriz
Algortara bueltatuko...
negarrez hasi arren ideia
ez duzulako gustuko,
erabakia hartuta dago
eta ez dut aldatuko.

III

“Zergatik joan behar dugu ba?”
duda nabari zaizunez
isil-isilik gelditu zara
nirekiko begirunez.
Zure lekua, zure etxea,
leku hau da zure ustez
eta ez duzu ulertzen zertan
egin nahi dudan nik ihes,
baina oraindik umea zara
dena ulertu ezinez:
galdera ez da, “zergatik”, seme,
baizik eta “zergatik ez”.

IV

Ez duzu argi zein asmo dudan
ezta geldituko garen,
baina afari gozo batekin
eman didazu atsedeen:
azkar amaitu guztia eta
lokartu zaitez lehenbailehen
ea ekaitza iristerako
aterpe onean zauden.
Ni sukaldean eseriko naiz
dena garbitu ondoren,
ea zu berriz esnatzerako
eguzkia irteten den.

V

Mantsotzearen alde ez dauden
erlojuaren orratzak,
beheko krisketa ireki eta
entzuten diren urratsak,
gerrikoaren marka moreen
estalki ez diren galtzak,
manta gaineen jarri ezean
markatu zitezkeen hatzak,
arnasa eten nahiko luketen
lepo gaineko behatzak...
ez dakit nola izan ditudan
orain arteko zalantzak.

VI

Piztia lana amaitu eta
sartu da bere zulora,
baina tartean esnatu zaitu,
piztu du negar-bolbora:
Lasaitu, Urko, hementxe nago,
etorri nire altzora,
ustekabean, ordea, ezin
altxatu zaitzaketa gora,
minak indarrak ahitzen dizkit
sorbaldatik ukondora
agian orain dauzkadan zauri
beltzengatik izango da.

VII

“Ez dut joan nahi, ez dut joan nahi”
oihu dagizu ozenki
niri, ordea, barruak diost,
“behingoz atea ireki”:
komeni zaigun bidea zein den
hautatzen baldin banekil!
Orain artean amatxok dena
egiten zuen ederki,
baina etxeko erabakiak
neuk hartuagatik beti
inoiz ez nuen zure aitak ni
jipoitzea erabaki.

VIII

Zurrunga hotsa eta bihotza
izuzko takikardian,
karroan sartu eta tapatu,
gertu gaude atarian.
Ez dut begirik bota atzera,
damurik ez aurpegian,
kalera irten eta metrora
bultzatu zaitut abian.
Ez dut ulertzen, ez dakit nola
ihesaren histerian
seguruago sentitzen naizen
etxetik at gauerdian.

IX

Metrora igo eta astiro
loak hartu dizu gaina
ea urruntzen zaigun urrunen
heriotzaren kodaina;
agian ondo ez da irtengo
ihesaren artimaña
baina gaur lasai egin lo, Urko,
hemen duzu bizkartzaina.
Erabakia bion artean
hartzea hobe zen baina
badakit maita zintzakedala
bertan gelditzeko aina.

Jone

"Diskoa esku artean
izanda lasaitasuna
sentitu dut"

▣ *Ezpalak*
▣ *Argitalpenak*

▣ *Denbora-pasak*
▣ *Makina bat kontu*

Ihesi

Islandia, izotzak
suari begiratzeko
dionean

ARGIA

erdiko katera

kultura eta aisia

Zilarrezko eztei androideak

Duela 25 urte estreinatu zenean inork gutxik espero zuen *Blade Runner* filmak gaur egun zinemaren historian duen itzal luzea lortuko zuenik. Phillip K. Dick idazlearen *Do Androids Dream of Electric Sheep?* (euskaraz *Amesten al dute androideek ardi elektrikoekin?*) nobelan oinarritutako maisulanak hainbat gorabehera izan zituen pantaila handira iritsi aurretik.

ION OLANO CARLOS

Malkoak euritan ez bezala

“MOMENTU HORIEK GUZTIAK denboran galduko dira, malkoak euritan bezala” esaldiarekin amaitzen da *Blade Runner* filma. Pelikulari ez zaio halakorik gertatu. Malkoak euritan ez bezala, denborak on egin dio. 1982 urteko ekainaren 25ean estreinatu zuten AEBetako 1.290 zine aretotan. Lehen asteko diru-biltzea negargarria izan zen: sei milioi dolar eskas. Hurakan batek eraman zituen berarekin zine-ikusle gehienak: *E.T.* izeneko traganarruak. Kritikak ere gozotik adina eman zion gazitik: batzuek akziozko filmari dagokion narratibotasuna ez izatea leporatu zioten, “erritmo geldoa” gaitzetsi zuten; kritikari batek, esate baterako, “Blade Crauter” deitu zion, “Blade Arrastaria” –korrikalariaren orde–. Gainerakoek txalo egin zioten gaien konplexutasunagatik, eta estetikagatik.

AEBetako txarteldegietan ez zuen aparteko arrakastarik izan, bai ordea mundu zabalean. Ondoren, bigarren gaztaroa izan zuen filmak, lehena baino hobea: bideoklubetan harrera itzela izan zuten *Blade Runner*-en aleek, behin baino gehiagotan ikusiz aberasten den lana baita. Esanguratsua da gogoratzea DVD formatuan kaleratu zen lehen pelikuletako bat izan zela.

Ridley Scott eta Harrison Ford

Azken hamarkadetan bi izen horiek behin baino gehiagotan azaldu izan dira egunkarietako titular handietan. 1982an ere ez ziren hasiberriak, baina *Blade Runner*-ek jauzi kualitatiboa ekarri zuen euren ibilbidean. Filmaren zuzendaria, Ridley Scott, Should Shields herrian jaio zen (Northumberland, Ingalaterra), 1937an. BBCrako eszenatokiak diseinatzen egin zuen lan, eta hori zuzendu dituen filmetan nabari da. 1967an BBC utzi zuen, RSA agentziarako (Ridley Scott Associated) iragarki spot-ak egiteko. Hala, dirua lortu zuen bere lehen filma egiteko: *The Duellists* estreinako filmarekin, Cannesko zinemaldian epaimahaiaren sari berezia jaso

zuen Scottek. Hala ere, kritikak joko estetiko hutsa egitea egotzi zion.

1979 urtean zientzia fikzioaren gailurreko filma egin zuen: *Alien*. Filmeko lorpenik handiena, beharbada, *off espazioaren* erabilera da, munstroa iradokitzen duena, erakutsi beharrean. *Blade Runner*-en ondoren, 1985ean, *Legend* zuzendu zuen, artean gaztetxo zen Tom Cruise aktore nagusi zuela. Kritikariek argudio sorta ikaragarria zabaldu zuten, azken finean, Scotten filma “kaka zaharra” zela esateko.

Gero *Someone to Watch Over Me* (1987) eta *Black Rain* (1989) filmatu zituen, baita *Thelma & Louise* (1991) goraipatua ere. 1992an film guztiz oportunistak egin zuen, 1492: *Conquest of Paradise*. Oportunismoak, hala ere, porrot egin zuen txarteldegietan. Laurogeita hamarreko hamarkadan, film lotsagabeki komertzialak egin zituen: *White Squall* (1996) eta *G.I. Jane* (1997) –gaztelaniaz *La teniente O’Neal*, frantsesez *À armes égales*–. Hauek ere, artistikoki zein komertzialki, porrot hutsak izan ziren. Gainera, azken film horren mezuan ageri den matxismo argiak –filmak, nolabait, zera esaten du: “gizonen munduan biziraun nahi baduzu, egin zaitez gizon”– pikutara bidali zituen *Thelma & Louise*-ekin hainbatek Scotti aitortu zioten “lurrin feminista”. Handik gutxira, ordea, arrakasta komertziala itzuli egin zen Scottenera, *Hannibal* (2001) filmari eta bereziki bost Oscar sari eskuratu zituen *Gladiator* (2000) luze-metraiari esker.

Eta Harrison Ford? Nola iritsi zen *Blade Runner* filmeko protagonista izatera? *Star Wars* saga-ko arrakastatik zetorren Chicagon jaiotako aktorea, eta *Indiana Jones* estreinatzeke urtebete falta zuen. Rol dramatiko baten xerka zebilen, eta hala heldu zitzaion *Blade Runner*-eko Rick Deckard pertsonaia. Filmak AEBetan izan zuen harrera epelaren aurrean, Fordek nahiago izan zuen egindako lanari buruzko komentariorik ez egitea. Denborak bere lekuan utzi ditu, ordea,

Fordek Deckard hotzari emandako sakontasuna, eta baita filma bera ere.

Philip K. Dick Hollywooden

Blade Runner-ek Philip K. Dicken izena Hollywooden jo puntuan jarri zuen, eta geroztik hainbat film egin izan dituzte haren lanetan oinarrituta. Dick estreinaldia baino lehenago hil zen, baina beretzat propio prestaturiko 40 minutuko frogatik ikusi ahal izan zuen. Idazlea, Hollywoodekiko mesfidati patologikoa izan arren, honela mintzatu zen *Blade Runner* ikusi ondoren: "Filmak ikusteko era aldatuko du".

Dicken obraz gain, filmak asko zor die Fritz Langen *Metropolis* luzemetraia-ri, Edward Hopperren *Nighthawks* koadroari eta Dan O'Bannon eta Moebiusen *The Long Tomorrow* komikiari, giroa sortzeko iturri estilistiko modura erabili baitzituen zuzendariak. Gainera, Ridley Scottek Syd Mead artista kontzeptuala kontratatatu zuen, eta Frantziako *Metal Hurlant* aldizkariaren eragin handia izan zuten. Izan ere, bertan kolaborazioak egiten zituen lehen aipatu dugun Moebius komikigileak. Hari filmean lan egiteko eskaintza egin zioten, baina berak nahia- go izan zuen René Lalouxen *Les Maitres du Temps* filmean lan egin. Aurrerago, Moebius ederki damutuko zen erabaki hartaz.

Cyberpunk deituriko kulturen erreferentzia nabarmena da *Blade Runner*. Era berean, bere estetika berria izan arren, oinak estilo zaharrago

batean ezarriak ditu: zine beltzean, hain zuzen. Nabari da Raymond Chandlerren istorioen eragina, lehen pertsonako narrazioa, protagonistaren jokabide moral eztabaidagarria... Bestalde, aipatzekoa da Luis Royo artistak filmaren afixarako egin zuen ilustrazioa, imitazio kontaezinak izan dituen, baita egun ere.

Distopia giroa

1980ko hamarkadan egindako aurreikuspen ekonomikoak ageri dira etengabe filmean: Japoniak AEBak menperatuko zituela uste zuten

garai hartan ekonomialari estatubatuar ezkorrenek. Hala, hizki japoniarrez betetako Los Angeles distopikoa azaltzen digu filmak. 2019. urteko L.A.-n erlauntza futuristak dira eraikinak, euri eternala eta itzala ororen gainetik. Xehetasunez beteriko girotze aberatsari esker, efektu hipnotikoa eragin dezake *Blade Runner*-ek. Erne.

Animalien presentzia oso garrantzitsua da filmean. Dicken liburuan are nabarmenagoa da, bertan azaltzen baitu animalia bizi gehienak hil egin zirela Gerra Terminalean, eta geroztik, kopia mekanikoak nagusitu direla. Filmean agertzen den pertsonaia bakoitza animaliaren batekin lotuta dago, zuzenean edo zeharka: Deckard adarbakarrarekin, Leon dortokarekin, Rachael armiar-marekin, Roy otsoarekin, Zhora sugearekin... Hain zuzen ere, erreplikanteak –gizakiaren itxu-

1980ko hamarkadan egindako
aurreikuspen ekonomikoak
ageri dira etengabe filmean:
Japoniak AEBak menperatuko
zituela uste zuten garai hartan
ekonomialari estatubatuar
ezkorrenek

laia

sagardotegia

arkolla auzoa 33 • Hondarribia
Tel.: 943 646 309
info@laiaerretegia.com

www.laiaerretegia.com

Iritzia: Koldo Almandoz, zinema zuzendaria

Blade Runner. Amesten al dute androideek ardi elektrikoekin? Asko idatzi da film honi buruz. Askok erabili dute bere lanetan pantaila handira eramandako liburu honek kontatzen duen istorioa. Bada Roy-Rutger erreplikanteak filmaren amaieran botatzen duen diskurtsoa buruz dakien makina bat zinemazale.

Bizpahiru alditan ikusi dut *Blade Runner*.

Lehenengo aldian gazteegia izaki, ez nuen gehiegi ulertu. Ongi oroitzen dut bigarrena. Nafarroako Unibertsitatean (OPUS-en) ikasle, teologia klasean proiektatu zigutenean. Irakurketa ezberdinetara irekia egonik, *Blade Runner* fedean doktrinatzeko arma gisa eraginkorra izan zitekeela jabetu nintzen. *Blade Runner*, *Solaris*, *Gattaca*, *Sunshine*, *Ghost in the Shell*, *Code 46*... zientzia fikzio film on guztiek dute, erantzunak baino, galderak sortzeko gaitasuna eta horrek bihurtzen ditu arrakastatsu... eta arriskutsu.

Blade Runner-ek gainera, ikusten dugun bakoitzean

JON URBE/A.P.

galdera berriak luzatzeaz gain, erantzun bat ere eman digu. "Nolakoa izango da etorkizuna?" galderarena hain zuzen ere. Zientzia fikzio film ugari egin da azken 100 urteotan, baina batek ere ez du asmatu hizpide dugun honek bezala etorkizunaren estetika deskribatzen. Ia beste guztietan etorkizuna hoztasun plastiko-metalikoz jantzita iragarri izan bada ere, *Blade Runner*-ek bete betean

asmatu zuen marrazten honezkero gure planetako megahiriak bihurtzen ari direna. Etorkizun laburrean, orain arte "hirugarren mundu"ko moduan definitu izan ditugun gizakiek beteko dituzte geure hiriak. Pelikulan bezalaxe, hizkuntzak, arrazak, bertokoak, kanpokoak geografia berean biziko gara. Tokio, Los Angeles, Dubai, Mexiko, Shangai... eta gisa honetako hiriak bisitatzea besterik ez dago, egun, *Blade Runner* filmeko figurazio aktore sentitzeko. Genetikaren afera ere ate joka dugu. Gizaki "natural" eta erreplikantearen mugak gero eta lausoagoak dira... Baina azken finean, honek guztiak axola al du?

ra imitatzen duten androideak— identifikatzeko darabilten Voigt-Kampff testean, animalieki buruzko galderak planteatzen dira, testa erantzuten duenaren enpatia maila, bere "gizatasuna" neurtzeko.

Gidoia, berridatzia

Hampton Fancher-ek egin zuen gidoiaren lehen zirriborroa. *Dangerous Days* zuen izena, eta Dicken lanetik ambientazioa hartu zuen gehienbat, gizatasuna eta fedea bezalako gaiak baztertuz. Fancherrek Ridley Scott zuzendaria limurtu zuen AEBetan filmatu zezan, eta hainbat iturri lortu zituen filma finantzatzeko, batzuek gerora arazoak ekarriko bazituzten ere. Scott, hala ere, ez zen erabat konforme Fancherren gidoiarekin. Gizatasuna bezalako gaiak garrantzia emateko aldaketa batzuk proposatu zizkion Fancherri, baina honek ezezkoa eman ondoren, David Webb Peoples gidoilariari eskatu zion Fancherrena berridatzeko.

Idazketa eta berridazketen poderioz, eta kontuan izanik Scottek ez zuela Dicken lana osorik irakurri, gidoia liburutik aldentzen joan zen. Nobelako gai batzuk gutxitu edo erabat

desagerrarazi zituzten: ugalkortasuna ala antzutasunaren arteko eztabaida, erlijioa, hedabideak, Deckard gizakia ote den edo ez, etxeko animalia erreala eta artifizialak, eta noski, emozioak.

Filmaren arrakastari tiraka, *Blade Runner*-en istorioa jarraitzeko hiru nobela idatzi zituen Dicken lagun K. W. Jens idazleak. Gaiaren norabidea eta filmarekiko inkongruentziak ikusita, segida bainoago, filmaren izen bereko mundu paralelo bat sortu zuela esan liteke.

Azken bitxikeria filmaren izenburuan dago. Bistakoa da Dicken nobelarena —*Amesten al dute androideek ardi elektrikoekin?*— ez dela egokiena arrakasta komertziala lortu nahi duen ekoizpen batentzat, baina Scottek zuzendutako pelikularen titulua ez zen hutsetik sortu. Alan E. Noursen *The Bladerunner* nobelan eta William S. Burroughsen *Bladerunner, A Movie* zinemagintza tratatuan oinarritu zen Hampton Fancher gidoiarentzako behin betiko izenburua aurkitzeko, *Dangerous Days* bazterrean utzita. Halabeharrez topatu zuen Burroughsen liburua, etxeko apaletan. Hala, izenburuaren eskubideak ordaindu zituzten, baina ez liburuaren, ez baitaukate edukian zerikusirik. ■

Jone

«Diskoa esku artean izanda lasaitasuna sentitu dut»

Duela bi urte ezagutu genuen, bere lehen disko laburraren harira. Oraingoan, Jone 21 urteko kantari anoetarrak (Gipuzkoa), *Kateak* dakarkigu, hamaika abestiz osatutako lan berria. Berriro ere, Bonberenea Ekintzak zigiluak eman dio horretarako aukera eta Karlos Osinaga "Txap" aritu da teknikari lanetan.

IURE ALTZIBAR

Argazkiak: Iñigo Azkona

Diskoa kaleratu berri duzu, noiz sartu zineten grabazio estudioan?

Apirilean sartu ginen, Aste Santuan. Orduz geroztik beste bi saio ere egin genituen: maiztzean eta ekainean. Nirekin batera grabazio lanetan aritu dira Karlos Aranzegi eta Iñigo Arruti, baterian; Joni Ubeda, baxuan; eta Imanol Goikoetxea, gitarran.

Aurreko lanak sei kanta zituen. Orduan esan zenuen grabaketa eramangarria egin zitzaizula. Zer moduzkoa izan da oraingoa, kontuan edukita abesti kopurua ia bikoitza dela?

Alde horretatik aldaketa nahiko handia izan da. Aurreko lanean sei kanta ziren baina bat lehendik grabatua zegoen, *Martxaundi* Toloaldeko taldeen disko bildumarako. Beraz, estudioan bost abesti grabatu genituen. Hori astebetean izan zen, nahiko azkar. Oraingoan berriz, hamaika dira, horrek dakartzan estudioko orduekin. Hor dago, batez ere, disko honetako ezberdintasuna, abesti kopurua igo egin da eta horrek lan gehiago eskatzen du.

Zergatik *Kateak* izena?

Kateak hitzak indarra eta esanahia du. Modu abstraktu batean esanda, diskoa osatzen duten hamaika kantuek lotura dute kateekin. Harremanez, estutzen gaituzten loturez, gustuko ditugunez, puskatzen direnez... hitz egiten dut.

Diskoa esku artean izanda, zer iruditzen zaizu?

Hori entzuleak esan beharko du. Ni oso gustura geratu naiz egindako lanarekin eta behin diskoa eskuetan izanda lasaitasuna ere sentitu dut, hainbeste denboraz horrekin aritu ondoren fruitua heldu delako. Sentsazioa oso ona da.

Aspalditik idazten dituzu abestiak. Lan honetakoak ere zeureak al dira?

Atertu kantako hitzak Juanjo Olasagarre idazlearenak dira eta doinua Imanol Ubedarena. Kantu hori salbu, besteak neuk idatziak dira.

Zer agertzen duzu hitzetan?

Kanta bat idazterakoan momentuari begiratzten diot, batez ere; une horretan ikusi, sentitu, pentsatu edo kontatu nahi dudanari. Horretaz hitz egiten dut. Horregatik kante-tan askotan agertzen dira pertsonak, askatasuna, maitasuna... sentimendu ezberdinak.

Abesti batean esaten duzu "Orriak biluz-biluzik parean arkatza atzamar biren artean. Ohe egin gabearen ganean kantu bat hainbat hitz xume zuretzat". Horrela irudikatu behar al zaitugu kantzak sortzean?

Ez, gitarra akustikoarekin sortzen ditut baina ez irudi horrek markatzen duen bezala. Etxean, gitarra akustikoa hartu eta pixkanaka melodia eta musika sortzen ditut. Batzuetan, sortu eta grabatu egiten dut. Baliteke hurrengo egunean ez gustatzea eta aldatzea. Edo gerta liteke denboraldi batez baztertuta uztea eta gero berriro hartzea. Azkenik, soi-

"Lehendik hasita nengoen gauza txikiak egiten baina Bonberenea Ekintzak-ek beste pauso txiki asko ematen lagundu dit"

nuari esanahia emateko hitzak jar-tzen dizkiot.

Berriro ere, Bonberenea Ekintzakekin grabatu duzu. Zer esan nahi du, musikaren egoera ikusita, Bonberenea bezalako zigilu baten babesa izateak?

Aitortu behar dut izugarritzko zor-tea izan dudala Bonberenea bezalako talde edo gaztetxe batekin lanean aritzean. Lehendik ere hasita nengoen gauza txikiak egiten baina beraiek beste pauso txiki asko ematen lagundu didate. Horrelako figura bat egotea oso ona da musikari hasiberrientzat. Izan ere, gaur egun musikan aritzea ez da gauza erraza. Oro har, beraien lana aipagarria da egungo egoeran.

Jada hasia zara kontzertuak eskaintzen. Noren laguntza duzu taula gainean?

Zuzenekoetan Imanol Goikoetxea, gitarran; Iñaki Larrea, baxuan; Beñat Let, baxuan; eta ni arituko gara. Baliteke nonbait akustikoren bat eskaintzea bakarka baina normalean laukotean ibiliko gara.

Bigarren diskoa duzu eskuartearen, aurkezpen kontzertuetan zabiltza... Hori baino urrunago begiratzten al duzu?

Orain ez dut etorkizunean gehiegi pentsatzen. Denbora gutxi igaro da diskoa kaleratu zenetik eta zuzenekoan fasean gabiltza. Helburua *Kateak* lana leku ezberdinetan aurkeztea da. Gero zer etorriko den auskalo. Kantuak sortzen nabilen bitartean eta gustura nagoen artean horretan jarraitu nahiko nuke, era batera ez bada bestera. Etorkizuna etorriko da. Garrantzitsuen orainaldia ongi bizitzea, aprobeztatzea eta ahalik eta gehien disfrutatzea da. ■

Aritz Ondo, 69 • 20305 Irun • Tel: 943 635518 • Faxa: 943 638718
e-posta: info@hotelatalaia.com • web orria: www.hotelatalaia.com

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Lerro helduz eta ikuspegi irekiz margotuta

Kolorez, ñabarduraz eta giroz aberastuta dago Kokein Eibarko taldearen hirugarren lana. Iaz sasoi batean modu akustikoan aritu ziren eta horrek euren musikarenganako ikuspegi irekiagoa eman die. Bateria jotzailea teknikari, lan horretan eskarmentu handia duen Xanperen laguntzarekin disko dotorea prestatu dute; orain arteko trinko eta osatuena. Taldekideek gero eta abilezia gehiago dute instrumentuekin, eta Zaloak tamaina hartu dio bere ahots txorrotadari. Bestelako doinueta aritzeko atrebentzia izan dute, oso emaitza onekin: post-hardcorea, hard-rockaren eta stonerraren arteko erdibidea, rocka, metala, ukitu minimalistak eta soul zipriztinak, besteak beste. Are gehiago, abestiek eskatu duten neurrian, luzatu, aldatu eta garatu egin dituzte giro bereziak emanez. Gainera, emanaldi akustikoen DVDa opari.

Mundu margotu
berri bat
Kokein

GAZTELUPEKO HOTSAK

Iraupena: 45'52"
14,45 euro

HARITZ LETE - KOKEIN

«SGAEz eta bitartekariez potro eta obarioetaraino gaude»

Musika estilo askotara zabaltu zarete. Kanta bakoitzari eskatzen dizuena ematen ikasi duzue?

Bai. Orain artean egin dugun diskorik irekiena da. Kantu bakoitzari behar duen pertsonalitatea ematen saiatu gara. Kantuen nondik norakoak aztertu ditugu lokalean egindako maketetan. Sentiarazten digutena zer den jakiteko eta grabatzerako orduan bizitasun eta nortasun gehiago emateko balio izan digu.

Ekoizpenaz zuek arduratu zarete lehenengo aldiz. Zer errazten dizue Xanpek?

Ia dena gure esku hartzea erronka zen. *Do it yourself* antzeko bat egiteak motibatu egiten gintuen. Ni teknikari lanetan ere aritu naiz, baina Xanpek alor

horretan guk ez genuen esperientzia aportatu du.

Abestien giroak eta ñabardurak asko landu dituzue. Erraza al da jakitea abesti bat non bukatu eta zer garapen izan behar duen?

Ez dago matematikarik horrelakoetan. Kantuaren entzunaldiak transmititzen diguna da aintzat hartzen duguna.

Mundu margotu berri bat. Zer kolore emango zenioke?

Disko honek taldearen epe jakin batean bizi izan duguna islatu du. Tamalez ez da mundu berri bat egungo errealitateak erakusten diguna, askotan iluna eta krudela da. Baina, badu argitasunik eta koloreak, soinuak, doinuak eta usainak ere badaude.

Zer ikasi zenuten akustikoan aritutakoan? Kantuen gaineko ikuspegi zabalagoa izaten?

Batez ere, gure kantu bat beste gauza zeharo ezberdina bihurtu daitekeela, abesti bati buelta eman diezaioketela. Ariketa guztiz aberasgarria deritzot. Eta disko hau lantzeko asko lagundu digu.

Creative Commons erako litzentziaren aldeko apustua egin duzue...

Bai. SGAEz eta bitartekariez potro eta obarioetaraino gaude. Ez genuen gure kontura inork dirurik ateratzerik nahi. Iragarkiren batean erabili zen musika gure baimenik gabe.... Gure musika partekatzea da kontua, edozein gauzak copyright-a duelako sortzen den momentutik.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Delicias de Eva Arguiñano para hacer en casa

Eva Arguiñano

BAINET

200 orrialde

22,95 euro

Eva Arguiñanoren errezeta gozoak

Era guztietako plater gozoak egingen daki Eva Arguiñanok baina *Delicias para hacer en casa* liburuan bereziki postre modura jan ohi diren 90 adibide atsegin eskaintzen dizkigu. Erremolatzaz, udare, sagarrez edo txokolatez egindako bizkotxoak, gailetak, tartak eta bestelako opil gozoak; baita edari izoztuak eta izozki mota ugari ere. Erraz aurki ditzakegun elikagaiekin osatuta daude guztiak eta etxean egin ditzakegu lasai asko. Errezeta horietako bakoitza Juantxo Egañak egindako argazkiz lagunduta azaltzen da liburuan, prestatzera goazekoen zer nolako itxura har dezakeen ikus dezagun. Argazkien azpian berriz, postrearen prestakuntzari Eva Arguiñanok gehitu dion aholkua aurkituko du irakurleak. ■

Komunean bizi izandako ametsa

Zortzi urte baino gehiago dituzten neska-mutikoentzat aproposa den istorioa sortu du Leire Bilbaok, eta Jokin Mitxelenak egin ditu marrazkiak. Kezkatuta dagoen neskatila du protagonista: etxean bost lagun dira eta bakoitza gogoan jartzen zaionean komunera joaten denez, arazoak dituzte. Komun txikia dute etxean, ez dira bostak kabitzen. Aitonaren etxeko bainugela, ordea, nahiko zabala da. Gainera, hain dago gertu itsasotik, marea altu dagoenean komun zuloraino igotzen dela itsasoko ura. Abantaila paregabea, horrelakoetan ez baitaukate bonbatik tira beharrik ere. Arrantzalea izandakoa da aitona, eta erretiroa aspaldi hartu bazuen ere, arrantzan egitea du gustuko. Etxeko leihotik egingo luke, aguazilek isuna jarriko ez baliote. Dena den, isilean, komun zulotik egitea erabaki du. ■

Komunean bizi izandako ametsa

Leire Bilbao, Jokin Mitxelena

ELKAR

44 orrialde

7,60 euro

Yuri Sam. Otoitza / Au revoir, triunfadoreak!

FTI Antzerkiola Imaginarioa

ARTEZBLAI

98 orrialde

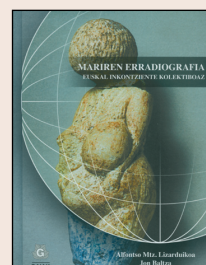
9 euro

FTI-Antzerkiola Imaginarioa desenkantutik aldentuz

Duela hamar urte, Guggenheim museoari eta letra larriz idatzitako kultura ofizialari erantzuteko asmoz sortu zen Bilbon Mina Espazioa. Han jaiotako Antzerkiola Imaginarioaren agurra datorkigu *Yuri Sam. Otoitza* eta *Au revoir, triunfadoreak!* testu dramatikoekin batera. Antzerki ikerketarako laborategi modura ekin zion aurrera FTI-Antzerkiola Imaginarioak, eta antzerki lengoia propioaren bila ibili da geroztik. Ahalegin horretan, hainbat antzezlan osatu eta antzeztu ditu, eta haien artean daude agur modura Artezblai argitaletxearekin plazaratu dituen formatu handiko antzezlanok ere. Esaterako, 2000 urteko neguan hil zen arren kosmosetik bidaiatzeko aukera duen *Yuri Sam*, eta desenkantutik aldentzea helburu duen *Au revoir, triunfadoreak!* ■

Mariren Erradiografia

Posible ote da inkontziente kolektiboa kontziente bihurtzea? Horixe da Alfontso Martinez Lizarduikoak eta Jon Baltzak *Mariren erradiografia. Euskal inkontziente kolektiboaz* lanean aurkeztzen dituzten galderetako bat. Eta hariari tiraka, ikertzeari ekin diote: inkontziente kolektiboa zer den, hura berreskuratzeko bideak, euskal historiaurreko sinbolo arketipikoak eta Mariren euskal panteismo naturalistatik, zientzia garaikidearen panteismo holografikora doazen guztiak, *Mariren mitoa eta euskara leize-zuluan* atalarekin azterketari amaiera eman arte. Egileek Mariren barneko egituraren matriarkalismo panteista dagoela agerian jarri dute, horretarako adibide ugari eskainiz. Eta mitoaren bidez euskaldunek espazioa eta denbora nola antolatzen duten, baita horrek gure inkontzientean nolako eragina izan duen ere. ■

Mariren erradiografia

Alfontso Mtz. Lizarduikoak, Jon Baltza

GAIK

324 orrialde

21 euro

**Fermin
Muguruza**
Batzuen artean
TALKA
200 orrialde + DVDa
20 euro

Fermin Muguruzaren argazki liburua eta DVDa

Fermin Muguruzak argazki liburu eta DVD batean bildu ditu hainbat abesti eta bizipen, hasi 18/98 makroauezian auzipetutako guztien alde 2006ko azaroan Barakaldon eman zuten kontzertutik eta 2007an mundu osoan egindako biraraino. Lan berriak *Fermin Muguruza Afro-Basque Fire Brigade* du izena. Fer Aporen sarrerari biraren argazki bilduma eta *Euskal Herria Mundua Clash* 50 minutu irauten duen dokumentala gehitu dizkio. Aukeratutako kantuen artean, honako hauek daude: *Baxna eta Lurra*, *Euskal Herria Jamaika Clash*, *Mendebal-darketa*, *Nik Baditut Sei*, *Maputxe*, *La Fille du*

Quartier Populaire, *La Linea del Frente*, *El Ultimo Ska*, *Milaka Bilaka*, *Gora Herria* eta *DUB Manifest*. ■

Ipuinen amaiera aldatzeko era eskaintzen duen liburua

Zenbat aldiz ez ote dugu, ipuin edo film bat bukatzean amaiera aldatzeko gogoia sentitu? Bada horixe egiteko aukera eskaintzen digu Ula Prap idazle esloveniarrak idatzi eta Aitor Aranak euskaratu duen *1001 ipuin* liburua. Liburu honetako istorioak ohikoak izan daitezke, baina badute berezitasunik: ipuin bakoitza birsortzeko aukera eskaintzen zaio irakurleari orrialde bakoitzaren bukaeran auke-
ran ematen zaizkion bi bideekin. Amaiera bat ez duela gustuko? Bada, aldatu eta kito! ■

1001 ipuin

Ula Prap

IBAIZABAL

32 orrialde / 14,50 euro

EIDER RODRIGUEZ

«Erortzen diren gizon-emakumeen kronikatxoak dira»

Zerk bultzatu zaitu ipuin mikatz hauek idaztera?

Egungo psikologian bada eskola bat saiatzen dena gizakia bere ingurunera egokitzen. Korrante honek, nik uste, gizartearen gainbehera adierazten du argi eta garbi. Garai idealistago batzuetan utzi egiten zitzaion gizakiari xelebre izaten eta izateko manera propioa edukitzen. Gaur egun, ez; egokitu beharra dago. Xelebrea da ze, horrek behartzen du gizakia maskara batekin bizitzera. Nik, ordea, irudikatzen dut humanoa harkaitzetik harkaitzera jauzika, desoreka etengabea, beti erortzeko zorian, aldika eroriz, erortzen denean zutitzen ahaleginduz... eta halako batean zutitzea lortzen ez baldin badu, segituan izango du alboan jaun edo andere konduktista bat esanez: zutitu behar duzu! Izan ere, gaur egun erortzea itsusia da, ezin zara erori; ez da egokia; gehiago esango nuke: debekatuta dago

Eta nola laburbilduko zenuke *Haragia*-ren mamia?

Erortzen diren gizon-emakumei buruzko kronikatxoak-edo dira. Hala ere, ez dut inor izutu nahi, ez da psikologia liburu bat. Zerbait izatekotan da gizakia egokitzea bultzatzen duen psikologia horren aurkako ipuin bilduma bat.

Zein izan da zure ahaleginaren helburua?

Gutako bakoitza den pertsona konplexu eta ñabarduraz bete kanporatzen saiatu naiz. Hari begira jarri eta pertsona bizia, etorri handikoa, dibertigarria aurkituko dugu, baina baita ere pertsona gezurtia, maltzurra, bekaiztia, gaiztoa askotan. Hala ere, makurkeria hori bakardadean dagoenean baino ez dugu aurkituko, beste gizakien artean dagoenean gauza "txar" horiek guztiak gorde egiten dituelako.

LANDER GARRO

Eider Rodriguezen hamabi kontakizun mikatzak

Zorrotza da Eider Rodriguez. Hala-koa da hainbat komunikabidetan argitaratzen dituen artikuluetan, eta halaxe agertu zen *Eta handik gutxira gaur* liburuan. Bada, are zorrotzago azaldu zaigu *Haragia* ipuin bilduma mikatzean. Gizakiok badugu alde makur bat, Eider Rodriguezen ustez, besteez inguraturik gaudenean—egokitu beharraren poderioz—ondo gordetzen ahalegintzen garena, horrek pertsona egoki, gris eta politikoki zuzen bilakatzen bagaitu ere; pertsona konduzituak, idazlearen hitzetan. Horri aurka egin beharra sentitu du idazleak, eta gizakion konplexutasuna azaleratzen ahalegindu da, samurtasunari leku gutxi uzten dioten hamabi kontakizunetan. Gizakion motibazioak bilatzen saiatu da Eider Rodriguez, maitatzeko eta gorrota-

Haragia

Eider Rodriguez

SUSA

156 orrialde

14 euro

tzeko ditugun motiboak zehazten eta islatzen, inolako kontzesiorik gabe. Haur bati bizia salbatzen dion gizonaren "saria" eskuratu nahia agertzetik hasiz eta jarraian preso baten gose greba eta huelga egiteko esan dion abokatua oporrak alderatuz. Bizitzan jokatzeko ditugun rolek nora eramane gaitzaketen erakutsi du Rodriguezek liburu honetan. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Maddi Arana biolin jotzaile gasteiztarak irabazi du Orfeo Fundazioak antolatzen duen Interpretatzaileen Espainiako Lehiaketaren seigarren edizioa. Jesus Guridi kontserbatorioko ikaslea da Arana.

Xarles Bidegain hizkuntzalari eta unibertsitateko irakasleari eman diote Baiona Hiria Ohorezko Saria Baionako Herriko Etxeak eta Eusko Ikaskuntzak. Bidegainekin batera, bi gazte saritu dituzte. Thomas Pierre ikerlariak Euskal Kultur saria jaso du eta Evelynne Cazemajok Bideo Dokumental saria.

Paco Ocaña argazkilariaren irudiez osatutako *Iruñea, erretratu bat* izeneko erakusketa izango da ikusgai 2008ko urtarrilaren 13ra bitartean Zarauzko Photomuseum argazki eta zinema museoan.

Miguel Angel Alvarez artista tolosarraren margolanak jarri dituzte ikusgai Donostiako Koldo Mitxelenako Ganbara aretoan. 51 marrazkiz eta 7 mihizez osatutako erakusketan Alvarezek 70eko hamarkadatik 2000. urtera bitartean marraztutako biluziak bildu dituzte. Otsailaren 2a arte egongo da zabalik.

Ari Lehtonen (Tampere, 1982) soinu-jole finlandiarrek nagusitasun osoz irabazi du Arrasate Hiria Nazioarteko XV. Akordeoi Lehiaketako. Bigarren eta hirugarren Harald Oeler alemaniarra eta Ivan Talanin errusiarra izan ziren, hurrenez hurren.

Eloi Beato, Josean de Miguel eta Gorka Aginagalde aktoreek Kunka telebista eta antzerki ekoiztetxea sortu zuten duela urte bete eta orain, Internet bidez ikus daitekeen Kunka.tv telebista jarri dute abian. Zortzi programa izango dira ikusgai gaztelaniazko telebista horretan. Programazioa hamabostean behin aldatuko dute.

Iban Zalduak *Porvenir. Diecisiete cuentos casi políticos* ipuin liburua (Lengua de Trapo) plazaratu du. *Etorkizuna* liburuaren itzulpena da.

Xpression!!! plataformak zuzenekoaren zirkuitua sortuko du Nafarroan

Xpression!! kultur plataforma duela lau urte sortu zen Gipuzkoan. Musika, antzerki eta arte diziplina guztietako talde ez profesionalak laguntzea du xede, eta horretarako zuzeneko emanaldien zirkuitua sortu du. Jada Gipuzkoako 25 lokalek egin dute bat ekimenarekin. Orain, Nafarroan ere gisa horretako zirkuitua osatu nahi du Xpression!!! plataformak. Lehen urrats bezala, pop-rock lehiaketa antolatu du. Irabazleak Mexikora bidaia irabaziko du, eta herrialde horretan gutxienez kontzertu bat emango du. Parte hartuko duten talde guztiek, gainera, Nafarroako Xpression!!! zirkuituaren barruan zuzeneko emanaldiak eskainiko dituzte. Pop-rock lehiaketari eta zirkuitu ez profesionalari buruzko informazio gehiago www.xpressionk.net webgunean eskura dezakezue.

Elkarlanean arituko dira Jaurlaritza, Xunta eta Generalitateko kultura sailak

EUSKO JAURLARITZAKO, Kataluniako Generalitateko eta Galiziako Xuntako kultura sailek *Compostelako adierazpena* sinatu dute. Kultur politikan elkarlanean aritzeko konpromisoa hartu dute hiru gobernuak. Esparru horretako esperientziak trukatzeko eta ekimen bateratuak garatzeko da hitzarmenaren xedea. Miren Azkarate Eusko Jaurlaritzako Kultura sailburuak adierazi duenez, "estaturik gabeko nazioen izaera eleaniztuna eta kulturantzitasuna garatzen lagunduko du akordioak". Datorren urtean hasiko dira hitzarmena garatzen.

[Luis Chillida Chillida-Leku museoko zuzendariak Berrian:](#) «Bilboko Arte Eder Museoa gustatzen zait. Ez da Guggenheim bezain ikusgarria, baina dituen edukiak oso interesgarriak dira. Gasteizko Artium oso gustuko dut, urte askoko lanaren emaitza izan baitzen. Dena den, badirudi gaur egungo joera sekulako museo ikusgarriak egitea dela. Halako museoek jendea artera gerturatzeko balio badute, primeran iruditzen zaizkit, baina esan bezala nik nahiago ditut bestelakoak».

[Mikel Urdangarinek Bizkaie! webgunean:](#) *Anek idatzi dit zutaz* diskoaz: «Elkar diskotxearen eskaintza ez zan izan nik pentsetan nebana baina horrezaz gan nik gura nebana egiteko autoprodukzioa zan modu bakarra (...) Apustu gogorra izan da, arriskua horixe dago baina arrisku bako apusturik ez dago. Beste alde batetik, erabateko askatasunez jokatze modua eskaintzen deus autoprodukzioak; pausu guztien ganean zagoz eta hori beti da ona».

Abarrak

UNAI BREA

**Amikuzeko kronikak,
hil nahi ez duen euskalkian emanak***Hotz bero, Mixel Thikoipe. (Maiatz 2007)*

Euskalgintzaren zereginetako bat, tamalez, Hego eta Ipar Euskal Herrien artean zubiak eraikitzea izaten da. Nahi genukeen baino zabalagoa da Bidasoa, eta zer esanik ez Añamendiak. Zubi horietako bat aurtengo Durangon –onartu beharko da herri izena ez ezik denbora adberbioa dugula honezkeror– egin zen, zenbait euskal herritarrek Espainiako Konstituzioaren kariaz nahitaez gozatu behar duten zubian hain zuzen. Abendu hotzean, *Maiatz* lapurtar elkartearen izen zen omendua, eta omenaldiaren aparrak *Maiatz*ek emandako zenbait lore zipriztindu zituen bide batez.

Mixel Thikoipe

Hotz bero liburua da loreotako bat, eta Mixel Thikoipe baxenabatarra hura hazi duen lorazaina. Hainbat trebezia badu Thikoipek egia esan: kantaria, gitarra jolea eta kantu sortzailea da, esaterako. Idazlea ere bai, bistan da. *Hotz bero* lanean, hamazortzi istorio labur eman ditu; izenburuak salatzen duenez –eta kontrazaleko iruzkinak argitzen– hotza eta beroa azaltzen dira ipuinotan, barrea eta negarra, bizitzaren ispilu. Eguneroko kontuak baitira hizpide liburuan, egunero ikusten ez den hizkuntza biziz eta estilo airosez emanak. Edukiaren bezainbatean ere, hotza nahiz beroa. Distirantak dira batzuk, beste batzuk balekoak baino ez, ederrak denak.

Mixel Thikoipe Amenduzen jaio zen, eta Domintxainen bizi da. Biak ere Amikuzen daude, Nafarroa Behereko eskualderik xiberotarrenean apika. Hango giroa jaso du egileak, eta hango euskara baliatu. Nafarroa Beherea eta Zuberoa dira euskal hiztun portzentajerik handiena duten herrialdeak, baina horietan ari da hain justu euskara azkarren galtzen. Iraungipen-data jartzen ere ausartzen hasiak dira batzuk. Hori horrela, tentazio handiegia da liburu hau amikuzeraren epitafiotzat har genezakeela esatea. Ez gara hain ezkor jarriko, baina hain baikor ere ez: hau epitafioa bada, ez da azkena izango; egongo da denbora gehiago idazteko. Bestalde, esan dezagun euskalkia erabiltzea ez dela oztopo edozein euskaldun alfabetatuk *Hotz bero* ulertzeko. Lan apur bat eginez, ez dugu ukatuko. Oraingoan, batzuk-batzuk agertu dira lan hori egiteko prest: lehenengo argitaraldia agortua da, eta bigarrena bidean. Bada harririk Bidasoa zabalegiaren gaineko zubiak eraikitzeko.

**Jantziak,
osagarriak...**

**Deitu eta katalogoa
eskatu !!!**

615 73 21 12

www.istilu.com

erdiko katera

2007ko abenduaren 23a

ARGIA

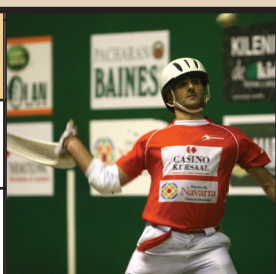
41

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

UDARE * IZENA		HORTZETA- KO GAITZ ATZIZKIA: MULTZO		NORBAT		GOZOKI, KARAMELU HAMABI ALE		... EGIN, LEHERTU * ABIZENA		EGIPTOKO ERREGE HERRESTAN DABILENA	
ORDAINDU GABE BAIZIK						GAINDI, BARNA OPIL					
					EUSKAREN AGIRIA SUMINDU, ERRE	EUSKAL MUSIKA- TRESNA OINUTSIK					
ROENTGEN IPAR AMERIKAN BIZI ZEN TALDE		MENIA, SU-ETENA HAURTZAIN, SEINTZAIN						SUSTRAI IGANTZIKO AUZOA (NAFARROA)			
				TONTOR, GAIN BALDARRA						NAGI ZINGIRA, PUTZU	
DIRUTU	GAKO ZORI TXAR				NEURKETA- TRESNEN LAGUNTZAILE GARRAIOA						AR SORTZAILEAK
							BIHOTZKO ARTERIA AMORE EMAN				
ZEREZ ATZIZKIA HERRI BATEN GRAFIKO		GIDER NAZIOARTEKO OLINPIAR BATZORDEA						1002 ...DE JANEIRO, BRASILGO HIRIA			
				HERSTURA, LARRIALDIA INDIOAREN SINBOLOA						TONA HERRI HIZKERAN, ETA	
MUSIKA TRESNA ZENBAT-NAHI					GEZIA, AZKONA HIDROGENOA						
							BURDINOLAK				

Sudokua

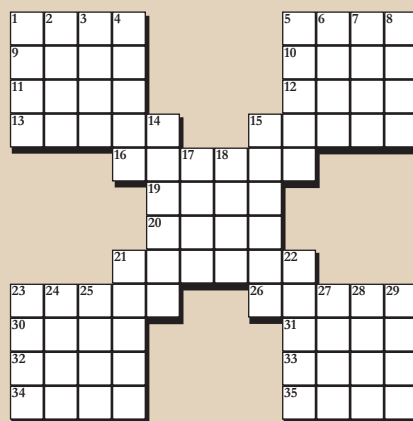
		7	9	4				
8		4				3	9	6
		3		6	1	2		4
	7		6			5		3
3				1				8
1		6			2		4	
7		8	5	9		1		
5	2	9				4		7
				7	8	9		

Hiraza

GuruXegramak

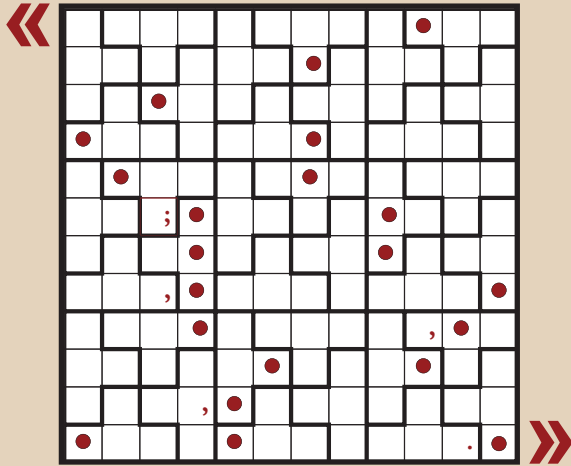
EZKER-ESKUIN: 1. Salbu. 5. Biki artifiziala. 9. Jantzi mota. 10. Hegazti izena. 11. Barnea hutsa duena. 12. Polit, sotil. 13. Bihotzeko arteria. 15. Lera. 16. Erasoketa. 19. Webgune pertsonala. 20. Deiadarra, auhena. 21. Ezer esan gabe. 23. Doan egiten dena. 26. Sabela. 30. Eguzkia. 31. Hamar bider hamar. 32. Apar. 33. Jatetxeek eskaintzen duten prezio finkodun janari multzoa. 34. Pozkor, alegera. 35. Libre.

GOITI BEHERA: 1. Donostiako auzoa. 2. Bazter. 3. Norbait. 4. Galera, galtzapen. 5. Klariona. 6. Gizen. 7. Erloju, ordulari. 8. Zein lekutara. 14. Birraitona edo birramona. 15. Aspertzeta. 17. Denbora, sasoi. 18. Burusoil, karsoil. 21. Ikasketak egin. 22. Esnegaina, esnearen substantzia koipetsua. 23. Gipuzkoako herria. 24. Egunra mokoaz zulatzen duen hegazti. 25. Ar sortzailea. 27. ... egin, ospa egin. 28. Musika mota. 29. Nafarroako harana.

Puzzlea

Koka itzazu beheko piezak goiko puzzlean eta Kepa Diegez filologoak esandako esaldi bat irakurri ahal izango duzu.

Kike Amonarrizen umorea

Hipokondriakoa

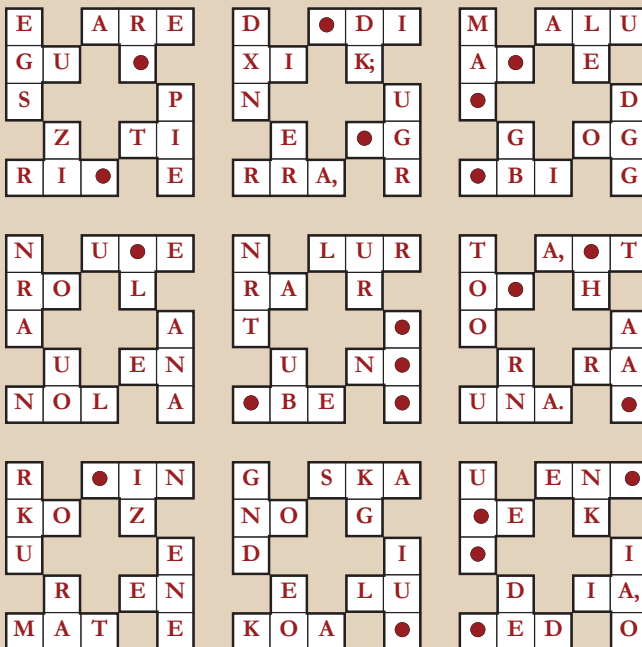
Hipokondriakoa medikuarengana joan da:

- Mediku jauna, duela aste pare bat nire bikote-kidea beste batekin harrapatu nuen ohean, eta oraindik ez zait adarrik atera...
- Eta? –medikuak, harrituta.
- Ez da kaltzio falta izango, ezta?

Administrazioa

- Zein da Euskal Herriko administrazioetan zortzi orduak lanean pasatzen dituen bakarra?
- ?!?
- Kafe-makina!

Soluzioak

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	7	9	4	3	8	5	1	8	1
8	1	4	7	2	5	3	9	6	4
9	5	3	8	6	1	2	7	4	1
4	7	2	6	8	9	5	1	3	8
3	9	5	4	1	7	6	2	8	7
1	8	6	3	5	2	7	4	9	5
7	3	8	5	9	4	1	6	2	7
5	2	9	1	3	6	4	8	7	1
6	4	1	2	7	8	9	3	5	6

F	L	G	D	B	E	T	O	A	N	O	A	I	S	A	O	R	T	A	M	I	I	T	A	L	A	K
N	E	Z	E	H	E	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R
A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A
R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R
E	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A
A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A
R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R
A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A
R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R
A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A	R	A

K	L	O	N											I	S	I	L	I	K	T	R	I	P	A				
L	O	R	O	E	D	E	R	E	R	A	S	O	A					A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U
E	D	E	R	E	R	A	S	O	A	A	D	I	A	I	K	T	R	I	P	A	E	H	U	N	M	E	N	U

PUZZLEA:

“Eluraren inguruko prozesu guztia-
ren berri ematen digu euskarak; nola
egiten duen elurra, nolakoa den malu-
ta, txikia edo handia, gogorra edo
biguna”.

(Kepa Diegez, filologo eta kazetaria).

● ZIENTZIA
● IRAKURLE
● ORORENTZAT

Euskal Herriko Unibertsitateko Euskara Zerbitzuak duela hiru urte abian jarritako ekimena da ZIO (Zientzia Irakurle Orentzat). Bizkaiko Foru Aldundiaren babesa duen bilduma honen xedea ezagutza edonoren esku jartzea da, liburu interesgarriak, entretenigarriak eta kalitatezkoak eskainiz. Oraingoz, bost dira bilduma osatzen duten lanak. Zientziara hurbiltzeko tresna fresko eta erabilgarriak ZIOk dakartzanak.

gure
artean!
euskaraz

Universidad del País Vasco
Euskal Herriko Unibertsitatea

BFA
DFB
Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

The background of the entire page is a photograph of a volcanic landscape. It shows dark, layered rock formations with some lighter-colored mineral deposits. A hiker wearing a green jacket and a blue hat is visible in the lower center, providing a sense of scale to the vast, rugged terrain.

Ihesi

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
ZIHARA ENBEITA

Izotzak suari begiratzen dionean

Laugavegurinn (Islandia)

Urrunera begiratu arren, bailarak non amaitzen diren ikustea ez da erraza Islandian. Zerumugan ageri diren mendiek, hala ere, ez dute euren handitasunik galtzen. Amerikako plaka eta Europakoa elkarrengandik zelan banatzen doazen ikusi dugu, Lurra etengabe mugimenduan dagoela sentitu ere bai. Sufre usaina dago, eta geiserrek oraindik ere bisitariak harritzen jarraitzen dute. Mila kolore eta formako ur-jauziek busti gaituzte. Europako glaziarrik handiena zelan urtzen den ikusi dugu, icebergezt jantzitako aintzira berezia sortuz. Harea beltzezko hondartzetatik ibili gara. Baina Laugavegurinn izeneko zeharkaldia da Islandiak ezkututzen duen altxorrik ederrena. Hona hemen han emandako egunen kronika.

Uztailaren erditik irailaren erdira da Laugavegurinnek zeharkaldia egiteko sasoirik onena. Autobusak orduan joaten dira Reykjaviketik Landmannalaugar eta Thórsmörk-era. 55 kilometro ditu Laugavegurinnek, eta normalean lau egunean egiten da. Hala ere, badago aukera hiruan egiteko. Etapa bakoitzaren amaiera mendiko aterpe batek adierazten du, eta kanpatzeko lekua dago horien inguruan.

Reykjavik atzean utzi eta normalean udan baino bisitatu ezin daitezkeen lurraldeetan sartu gara auto-

Lehenengo etapa:

Landmannalaugar-Hrafninnusker (12 kilometroko ibilbidea da. 470 metroko desnibela).

Bigarren etapa:

Hrafninnusker-Álftavatn (15 kilometroko ibilbidea. 40 metroko desnibela)

Hirugarren etapa:

Álftavatn-Botnar (15 kilometroko ibilbidea. 40 metroko desnibela)

Laugarren etapa:

Botnar-Thórsmörk (15 kilometroko ibilbidea. 300 metroko desnibela)

busez. Harea beltzezko basamortu zabalean bat-batean egindako bideetatik doa autobusa, errekek zeharkatuz gupil erraldoiei esker. Basamortu beltzek goroldio berdez jantzitako mendi eta bailarei eman diete lekukoa.

Lau orduko bidaiaren ostean Landmannalaugarreko kanpalekura heldu gara. Espedizio bateko oinarrizko kanpamendua dirudi. Gupil handidun autobusak eta kamioiak, kanpin dendak... Ez da ezer falta. Autobus bat supermerkatu txiki bihurtu dute *Mountain mall*- eta beste bat kafetegi. Spa edo jakuzzirik ez, baina ur termalik ez da falta.

Ur termaletan etzanda

Kanpina ipini, zeharkaldirako beharko dugun mapa erosi eta bainu hartzera joan gara. A ze plazera! Bero-berotan, eguzkiari begira, Landmannalaugarren dabilen haize bortitza sentitu barik. Ordu erdi inguru egin dugu sufre usaindun uretan beretzen. Gero, ahalik eta arinen jantztea izan dugu erronka, hoztu barik. Lortu egin dugu, baina ordubete igaro baino azkarrago hezurretaraino heldu zaigu haize hotza. Landmannalaugarren beti egiten du hotz. Fjallabak parke nazionalaren bihotzean gaude, inguru geotermal handienetako batean. Rhyolite

izeneko haitz bolkanikoaren erreinuan, mendi koloretsuz inguratuta.

Planetaren erraiei sufre usaina darie

Izotza eta sua. Kontrasteak, koloreak, lasaitasuna, zabaltasuna... Hori da Islandia. Jules Vernek hemen hasi zuen Lurraren erdigunera bidaia eta ez da kasualitatea; zenbait lekutan barneko zaratak entzuten dira. Haserre batzuetan eta beste batzuetan bareago. Lurrari kea dario zenbait lekutan eta sufre usaina zabaltzen du haizeak.

Landmannalaugar utzi eta Laugavegurinn izeneko bideari ekin diogu. Termen bideari. Zeharkaldi osoan ez dugu jatekorik topatuko eta, beraz, lau egunetarako janaria aldean eroatea komeni da. Helburua, lau egunean Thor jainkoaren basora heldzea. Gorantz hasi dugu ibilbidea pastel koloretako mendi artetik, sufrezko keak inguratuta.

Lau orduan heldu gara Hrafninnusker-era. Honako bidean ikusi duguna zoragarria izan da eta zeharkaldirik ezagunena izan arren, ez dugu ia inor topatu. Basaltozko harriek distira egiten dute eguzkitan. Aterpetik kilometro eta erdira izotzezko kobazuloak daude, Lurretik datorren berotasunak hautsitako glaziarrean.

Bigarren egunean gora eta behe-

Islandian ohiko irudia da hau: kea eta izotza bata besteari begira, elkarren indarrak neurtzen ibiliko balira bezala.

ra hasi dugu bidea, eta helmugara hubildu ahala ikuspegia ikusgarria da. Berdez jantzitako mendiak glaziar erraldoiei eutsi gura diotela ematen du. Izen luzedun hiru glaziar ageri dira eskuman, Álfavatn-eko lakuaren inguruan. Aterpea dago laku ondoan, eta baita beste

bat ere handik ordubete ingurura, Hvanngil izeneko.

Apar-harri gainean ibiltzen

Hirugarren eguna dugu, eta oso goiz ibili gara, sekulako eguraldia lagun. Bide erdia mahuka motzetan egin dugu. Hori bai, ibiltzen hasi eta ordu

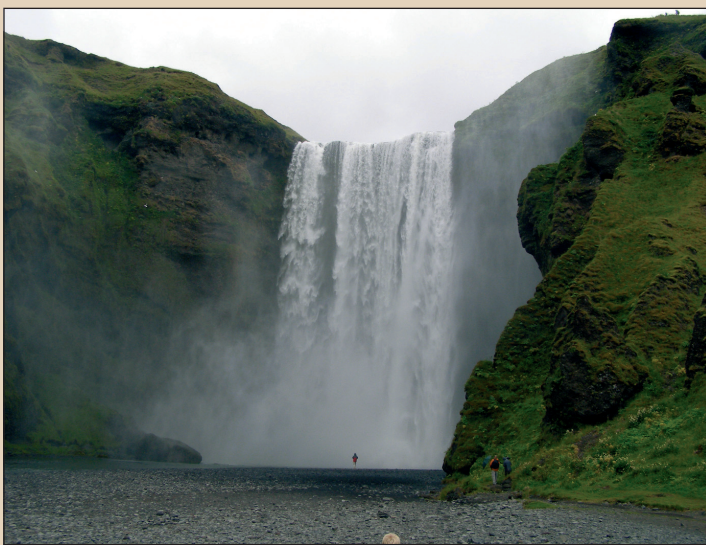
bira errekatik igaro behar izan dugu. Oso hotz dago eta hanketan min egingen du. Uraren indarra izugarria da. Aurretik ere erreka bat edo beste aurkitu dugu, baina harrien gainetik pasatu gara. Bidearen zatirik handiena, hala ere, Emstrur-eko desertu beltzean zehar egin dugu, apar-harri

Glaziarrik handiena eta parlamenturik zaharrena

Vatnajökull-ek, "urezko glaziarrak", 8.400 kilometro koadro inguru hartzen ditu bere azpian. Europako handiena da eta munduko hirugarrena. Hala ere, urtuz doa apurka-apurka eta horren ondorio da Jökursálon izeneko iceberg aintzira (eskumako argazkian). Ipar poloko paisaia dirudi.

930. urtean jaio zen Islandiako Atlhing-a edo biltzar nazionala, Europako lehenengo parlamentua, Thingvellir herrian –Parlamentuaren lautada esan nahi du–, Reykjaviketik 50en bat kilometrorra eta haren ipar-mendebaldean. Historian izan duen garrantziagatik ez ezik, bestelako fenomenoengatik ere ezagun da Thingvellir. Europako eta Amerikako plaka kontinentalak zelan banatzen diren ikus daiteke bertan.

Skogar herrian dago Skógafoss ur-jauzia (ezkerrean); 60 metroko altueratik jausten da ura. Eskuman, Landmannalaugar izeneko ingurua, mendi koloretsuengatik ezaguna.

gainean. Hareatan ibiltzea bezalakoa da: asko kostatzen da pausu bakoitza egitea. Sei orduren ostean heldu gara gaurko helmugara.

Thórsmörk, Thor jainkoaren basoa

Biharamunean, arroila zeharkatu eta berarekiko paralelo goaz. Txarrrena Thórsmörkera heldu orduko etorri da: ur-lasterrak dituen erreka zabaletik pasatu beharra. Horren ostean, Thorren erreinuan sartu gara. Berde zein gorritz jantzitako baso polita. Perretxikoen ostean iratxoren bat agertuko dela ematen

du. Ibilaldiaren amaiera adierazten duen panela dugu aurrean.

Gune bi eta aterpe bi daude Thórsmörk-en. Ezkerretara eginez gero Langidalur-era bidea dago. Aterpea bera leku ikusgarrian dago, mendiek inguratuta, glaziar biren zaintzapean (Eyjallajökull eta Myrdalsjökull). Skogar-era bidea egin gura dutenek bertatik atera beharko dute. Beste egun biko bidea da berez, baina batzuek egun bakarrean egiten dute. Skógafoss izeneko ur-jauzietan amaitzen da ibilbidea.

Beste gunea Husadalur da. Ez dago horren leku zoragarrian, baina ur termalak daude bertan. Ordainduz gero, sauna eta bungalowak ere erabil daitezke. Reykjavikera eta *ring roadera* –Islandiako errepeide nagusia– joateko autobusak bertatik ateratzen dira. Horietako batean alde egingo dugu, lau egunez inguratu gaituzten paisaia harrigarriei agur esanez. Itzuli egingo gara. ■

<http://www.argia.com/argia-astekaria> helbidean, diaporama bidaia honetako argazkiekin.

kulturagenda

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

Erakusketak

Eraiki, bete, hustu

Espazioaren erabilerak

2007ko azaroak 29

2008ko otsailak 9

Bisitaldi gidatuak

kmk@komazk.com

Ordutegia:

Asteartetik larunbatera 10:30-14:00 / 16:00-20:30

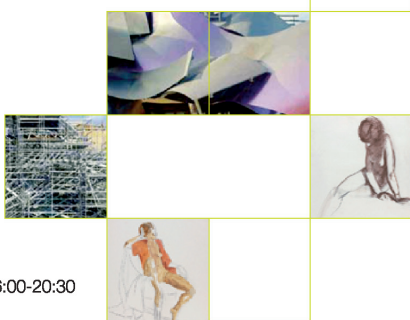
Astelehen, igande eta jaiegunetan itxita

BILUZIK

Miguel Angel Alvarez

2007ko abenduaren 12tik

2008ko otsailaren 2ra

Abenduaren 15etik 31era

Kristobaldegi, 14 | 20014 donostia

www.arteleku.net

Erakusketa

KEA

Urtarrilaren 5a arte

Aitor Bengoetxea

Ion Arregi

Martin Ferran

KEA

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

KLIMA ALDAKETA

Zientzialariak neurri eske

HAINBAT HERRIALDEAKO 200 zientzialarik baino gehiagok politikariei zuzendutako agiria idatzi dute, Lurraren batez besteko tenperatura bi gradutik gora ez igotzeko eskatuz. Zenbait estatuk, Europar Batasunean batik bat, jada onartua dute muga hori, baina munduko gehienek —eta batez ere kutsatzaileenek— uko egiten diote edozein neurriari. Agiriaren sinatzaillek 2050. urterako berotegi efektua sortzen duten gasen isurketa erdira murriztu nahi dute 1990. urtearekin alderatuz.

Baliko gailurrean ziurtzat eman dute berotegi efektuaren %90a, gutxienez, giza-kiaren jarduerari zor zaiola, eta horregatik egin zaie aipatutako eskaera politikariei.

Gehien kutsatzen duten herrialdeak dira uzkurrenak klima aldaketari aurre egiteko orduan.

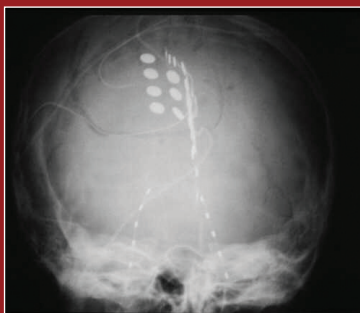
O s a s u n a

JABIER AGIRRE

Egoera begetatiboan zegoen gizona, "esnatua"

ORAIN DELA SEI URTE izandako garuneko lesio larriak gutxienera kontzientzia-egoeran —GKE izenaz bataiatuko dugu euskaraz— utzi zuen Ipar Amerikako hiritar bat. GKE komaren antzeko egoera da, gaixoak noiz edo noiz konorte zantzu txikiren bat edo beste eduki dezakeen arren.

Bada, sei urtez garuneko funtzioak aztertzen aritu ondoren, Ameriketako Estatu Batuetako hainbat ospitaletan diharduten profesionalek lan taldea osatu zuten. Nicholas Schiff dokto-rearen zuzendaritzapean, terapia berria probatu zuten garuneko gaixotasunak dituzten eriak tratatzeko: elektrodoak erabiltzea, hain zuzen ere. Eta sei hilabetez aldizkako deskarga elektrikoak eman zizkieten 38 urteko gaixoari. Garunean eman zizkieten zuzenean, berriro ere haren neurona-sareak aktibatu eta martxan jartzea lortu zuten arte.

Elektrodoak garunean txertatzen zaizkio gaixoari.

Orain arte Parkinson gaitza zutenekin erabili ohi zen teknika hori, arrakastatsu gainera, baina sekula ere ez zitzaion ezarri egoera begetatiboan zeuden gaixoei. Lortutako emaitzarekin pozik daude medikuak. Hala ere, argi utzi dute tratamendu berri hori kasu gehiagotan erabili nahi bada, asko iker-tu beharko dela oraindik.

Schiff-ek eta haren taldeak burutu-tako prozesua *Nature* aldizkari ospetsuak jaso zuen orain dela hilabete batzuk. Tratamendutako pertsona berriro ere hitz egiteko eta bere kasa jateko gai izan da, baina oraindik ez ditu berreskuratu traumatismo kranioentzefalikoa izan aurretik zituen gaitasun eta ahaldun guzti-guztiak. Hala ere,

familia pozak zoratzen dago lortutako aurrerapausoe-kin, duela hilabete gutxi erabat ezinezkoa iruditzen zitzaion bizi-kalitatea erdietsi baitu gaixoak, sei urte luze ia ezertarako gai ez zela egon ondoren.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Epeletik datorrela!

OHITUTA DAUDE landareak naturan bizi duten eta bizia duten etengabeko gudara, kaos sortzailera, alegia. Edozein arrazoi egokia da toki batetik alde egin eta beste batera bizitzera joateko: gaitz hiltzaile baten eraso, landare indartsuago bat aldamenertzea, klima okertzea... Bizimodu honek baldintza berrietara egokitutako espeziearen aldagaiak sustatzen ditu,

hau da aniztasuna. Geure espeziean ez bezala, atzerakoenak atzean geratu eta atzera ondoen egokitu direnek, berriek iraungo dute, biziko dira. Guk, espeziearen banako bakoitzaren heriotzaren kontzientzia-zamak itota, berrikuntza dakarrena sustatu baino zaharrari eutsi nahiago. Espeziea baino garrantzitsuagoa dugu geure burua. Edozein espezie sozialaren galera da hori, emeak agindu beharrean arrak, arrak bere duen jabego pribatua, ondarea hobesten dugulako. Jabegoak lur batera lotuta bizitzea dakar eta lurra aldatu egiten da. Klima aldaketaren honekin harantzago.

Ez dator samurra nekazaritzan. Sortzen ditugun gai gehienak espezie bateko barietate jakin bati estu kateatuta daude, eta zenbat eta kalitate edo balore erantsi handiagoa produktua izan orduan eta gehiago. Ardoan eta gehiago, adibidez: ardo eta txakolinak mahats barietate gutxi batzuetatik sortzen ditugu, aparteko lekuetan non lurzorua eta mikroklimak ezaugarri bereziak dituzten. Ardoari tiraka —urtekoa eta mikatza mesedez— milaka urtetan egokitu arazi dugun barietateak urte gutxi batzuetan klima aldaketa latzak nozituko ditu. Latz horiek eramanezinak izan daitezke ardoarentzat, bera deskribatzeko enologoak arra bete paper behar duen ardo horren azkena, alegia.

Ardo-txanponaren emana joria den paradisu berrietan, Australian, Txilen, Hegoafrikan, Zeelanda Berrian... izututa daude, dar-dar batean. Mahatsari eutsi ahal izateko urte-tako lana abiarazi nahi dute: gaitz eta izurriteen jokamoldeak, uzta sasoiak, lurzoruaren gorabeherak, mahatsaren ezaugarri fisikoak eta kimikoak, muztioaren joerak, ardoaren aho sabaia... Ahal den guztia aurreikusi nahi dute. Ondarea, beraiena, galtzen ez badute galduko dituen jokoan dute. Dar-dar. Geurean? Atera baso-erdi bat!

Izan ere, une honetan atmosferan dagoen CO₂ kontzentrazioa azken 700.000 urteko handiena da. Eguraldia berotzeak kliman izango duen eragina —lehortea, uholdeak...— aurreikusteko hainbat hipotesi daude indarrean, eta zientzialariak ez datoz bat, oraindik ikerketek aurrera egin behar baitute. ■

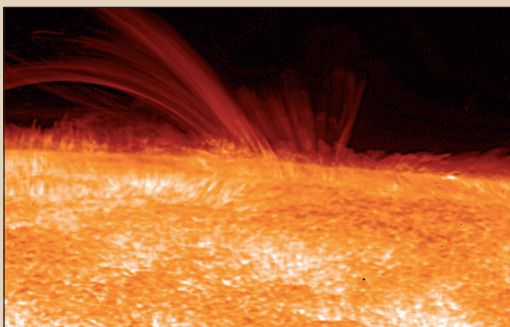
ASTROFISIKA

Eguzkiaren misterioak

ZERGATIK EGUZKIKO ATMOSFERA gainazala baino askoz ere beroagoa den edo zerk sortzen dituen eguzki-haizeak dira gure izarraren inguruan dauden misterioetako batzuk. Orain, *Hinode* japoniar zundak egindako behaketak misteriook argitzen lagunduko duelakoan daude ikerlariak. Badirudi eguzkiaren koroan zehar higitzen diren uhin magnetikoez badutela zerikusirik aipatutako bi gertaerekin. Koroa eguzkiko atmosferaren azkeneko geruza da eta kromosferaren gainean dago. Kromosferaren tenperatura 4.000tik 8.000 Kelvinera haztean —3.725 gradu zentigradutik 7.725era, gutxi gorabehera—, koroakoa milioi batetik bi milioira igozten da. Horren zergatia azaltzen duen teoria Hannes Alfvén suediarrak fisikariak eman zuen johan den mendeko 70.eko hamarkadan.

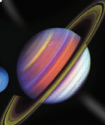
Orain arte teoria hutsa izan dena Hinoderi esker egiaztatzeko bidean jarri da, Alfvénen iragarritako uhinak antzeman baititu zundak. Gainera, Alfvénen uhinek energia handia dutela eza-gutu da. Energia horren eraginez koroako haizeak azeleratu eta ehunka kilometro segundoko abiadura har dezakeela frogatu dute. ■

Japoniako *Hinode* zundak eguzkiari egindako argazkietako bat.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Sariz mozorrotutako zerga

ERROMA, III. MENDEA. Hamar gamelu edo hamar euli. Horiexek ziren Helio-gabalo enperadoreak egindako zozketa ospetsuen sariak. Loteriak, hots, gozagarri moduan egindako zozketak, antzinako Erroman sortu ziren. Zotz egiteko modu hark, dena den, ez zuen arrazoi ekonomikorik atzean, agintarien denbora-pasa hutsa zen, eta beste hainbat jardunekin batera Inperioarekin batera ezkutatu zen, mila urteko kuluxka egiteko.

Loteria modernoaren lehen arrastotak XV. mendeko dokumentuetan daude gordeta. Bruggeko (Flandria) artxiboetako 1441eko agiri batek dio bertako loteria aspalidiko ohitura zela, eta *scrooder* zeritzan kargua aukeratzeko zozketan zuela jatorria. *Scrooder*-ak, besteak beste, hirira sartzen zen ardoa garraiatu eta dastatzeko ardura zuen; maila eta ospe handiko kargu desiratua, antza. Hautagaiek ordain-sari bat eman behar zuten. Aurrerago, kargua lortzen ez zutenen galerak nolabait arintzeko ohitura sortu zen: kontsolamendu sariak, gaurko sari txikien arbasoak. Berehala konturatu ziren agintariak zozketak etekin ederrak zekartzala, batetik, eta, bestetik, herritarrengandik dirua lortzeko modu bikaina zela, haien haserre sailhestuta. Ohikoak ziren garai hartan zergen igoerek sortutako ezinegonak eta liskarrak.

Gero eta sari handiagoak ematen hasi ziren. Alemaniarrak XV. mendearen hondarrean hasi ziren zozketak egiten eta, sariei dagokienez, haien parekorik ez zen. Horra benetako sari “potoloa”: hiri bat, 29 herrixka, 10.000 hektarea baso, 1.000 hektarea baratz, jauregi bat eta bi lantegi.

Italiako hiri-estatuetan loteria modukoak sortu ziren XV. mendean, Genoan eta Venezian lehenik. Genoa-ko loteriaren jatorria ere bitxia da: usadio zaharrari jarraituz, hiriko senatuko 90 eserlekuetatik bost zozketaz banatzen ziren. Kutxa batean 90 bolatxo sartu eta markatutako bost bolatxoak

Espainiako loteria zaharrenetakoa da. Argazkian, 1936ko gabonetako zozketa, Valentzia errepublikarrean egina.

ateratzen zituztenek eserlekua eskuratzzen zuten. Hortik abiatuta, Lotto de Genoa izeneko loteria jaio zen.

Italiar penintsula guztian zabaldu zen jokoa XVI. eta XVII. mendeetan, baita Europako hainbat herrialdetara ere, besteak beste Frantziara eta Espainiara. XVIII. eta XIX. mendeetan herritarrek oso gustuko zuten loteria, baina intelektualek jokoaren kontrako korrontea bulztatu zuten. Ondorioz, ia Europa guztian debekatu edo erdi lotsaturik mantendu zuten, arrazoi finantzarioak argudiatuz. Espainian ordea, tinko eutsi zioten jokoiari. 1763an, Eskilatxeko markesak, Karlos III.aren Gerra eta Ogasun idazkari zela, primitiboa deritzan loteria ezarri zuen, Genoako 90 bolatxoaren sisteman oinarrituta –1985ean berreskuratu zuten jokoa–. Gabonetako zozketa 1811n jaio zen eta, esan beharrik ez dago, bizi-bizirik dago oraindik.

Jokatzeak ohitura zabaltzearekin bat, saria eskuratzeko trikimailu eta sinetskeriak ere hedatu ziren. Bilbon, esaterako, kanpotik etorritako ohiturari eutsi zioten; San Tadeoren laguntza izateko 60 egunez egin behar zen otoitz. Elorrion, bi isatseko sugandila harrapatu eta kutxa batean sartzen zuten loteria txartelarekin batera. Erronkarin, aldiz, gauza bera egin behar zen, baina sugandilaren ordezkari muskerra sartuz. Eta egun, bi isatseko muskerra harrapatzea baino askoz zailagoa da loteria tokatzea. Baina badaezpada... ■

ARRASTOAK

NEANDERTHALAK ez ziren soilik Europan bizi, orain arte uste zen bezala; Erdialdeko Asiara eta Siberiako hegoaldera ere iritsi ziren. Uzbekistanen orain dela 70.000 urte hil zen 8-10 urteko haur baten DNA analisiak eta Siberian duela 40.000 urte inguru bizi izan zen beste gizaki baten arrastoen azterketak ondorio horretara eramane dituzte adituak. Hauek dira Genoma Neanderthal nazioarteko proiektuak orain arte eman dituen emaitza esanguratsuenak. Proiektuak hominido horien kode genetikoaren azagutzea du helburu. Bide horri helduta, neanderthalak zergatik desagertu ziren azaldu nahi dute, zergatik izan zen *homo sapiens* bizirauteko gai izan zen gizaki espezie bakarra. Oraingoan, badakigu desagertu baino lehen gizaki haiek gaur egungo Errusia ia oso-rik konkistatu zutela duela 125.000 urte inguru eta, gaur ez bezala, lurralde horiek oso beroak zirela orduan.

Neanderthal gizakiak Asian eta Siberian ere bizi izan zirela diote aurkitutako azken arrastoek.

Eneko Bidegain

Baiona, 1975. Kazetaria. *Ekaitza* astekarian hasi zen kolaboratzaile lanetan eta *Euskaldunon Egunkarian* zaildu egunerokoaren zereginetan. *Berria* egunkarian dihardu gaur egun. Idazlea da, halaber. Besteak beste, *Anbroxio* eta *Mahatsaren begia* eleberriak eman ditu argitara. Oraindik orain, *Iparretarrak*. *Erakunde politiko armatu baten historia* karrikaratu du Gatuzain argitaletxearen eskutik. Ipar Euskal Herriaren askatasunaren alde nahiz Hegoaldearekiko emantzipazio politikoaren alde borrokatu zuten militanteen agerbide interesgarria irudi zaigu liburua.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Gaizka Iroz

«Autonomiaren bidea hartu dute IK gogor kritikatu zutenek»

Eneko Bidegainentzat politika garrantzitsua da; garrantzizkoa bezain interesgarria. Giro politikoa familian ezagutu du txikitatik, baita Iparretarrak (IK) fenomeno sozio-politikoa hurbiletik ere. *Iparretarrak*. *Erakunde politiko armatu baten historia* liburuaren nondik norakoak azaldu dizkigu solasaren abiapuntuan: “Gaia delikatu da. Duela lau urte elkarriketa andana egin nuen. Fili-

pe Bidartekin elkarriketa egin gabe utzi nuen, alta. Kartzelan egin nezakeen, baina arazoak tarteko, proiektua geldirik egon zen. Filipe espetxetik ateratzeak lagundu dit liburua osatzen. Béziers herrira joan naiz bi aldiz eta Clairvauxeko espetxean izan nintzen berarekin, handik atera baino aste bat lehenago” diosku IKren historia jaso duen liburuaren egileak.

Filipe Bidart IKren erreferente nagusitzat jo dute batzuek, baita mito bihurtu ere bestetuek. Nolakoa da zuretzat? Nortasun eta karisma handiko pertsona da. Badaki ongi mintzatzen eta ideiak ongi defendatzen. Buru argia du. Politika hurbiletik segitzen entseatzeko da. Nahiz eta preso izan, unean uneko errealitatera eta testuinguru politikora egokitzen jakin izan du. Bere erakundeko preso ohi anitz baino

IPARRETARRAK LIBURUAZ XEHETASUN ZENBAIT

“IKren eta kantaldien une apoteosikoak garai bertsuan izan ziren”

Liburuaren atal bakoitzean kantuen hitzak jarri dituzu. IKren eta kantaldien une apoteosikoak garai bertsuan izan ziren. Kantu denetarikoa daude, batzuk IKren erreferentzia zuzenak dira, Guk eta Eltzegor taldearenak nagusiki. IKren historiaren, garaiko giroaren eta gertakarien agergarri dira. Kantua askapen mugimenduen adierazgarria da, kantuak askapen borrokarekin uztartuak izan dira. Egun, ordea, borroka eta kantua orduan baino urrunago daude elkarrengandik.

Liburua euskaraz idatzi duzu. Zure kasuan naturala... Bai, niretzat naturala da euskaraz idaztea. Literaturaz gain gai hauek ere euskaraz idatzi behar direla uste dut. Alabaina liburuak kritikak ukan ditu edo batzuek ez dute ondo hartu euskaraz delako. Frantsesez idatzita zabalduagoa izanen zela erran dute, gehiago irakurriko edota salduko zela. Nik Euskal Herriko gehiengoak ez dakiela frantsesik erantzun diet.

Genero hau zer da literaturaren aldean?

Literatura pertsonalagoa da, barne gogoeta zabal dezakezu gehiago. Honek eguneroko kazetaritzak ematen ez duen aukera zabalagoa eman dit, mega-artikulua da. IKren gaia sakondu dut eta areago sakondu daiteke. Hainbat gai kanpo utzi dut, zenbait ataleko gai batekin liburu bakarra osa nezake kasik.

Iparretarrak izenaren eta izanaren jatorria ekarri duzu. “K” delakoa pluraltasunaren eta taldeen izaera anitzaren ezaugarria da, berezko taldeek osatutako erakundea izan zen IK. Liburuan ageri denez, IKn denbora anitz pasatzen zuten eztabaidatzen. Hori arras egia da. Batzuek Filipe Bidart azaldu dute buruzagi bakar gisa, baina Filipe Bidartek ez zituen erabakiak hartzen, erabakiak bilkura luzetan hartzen ziren, eta gehiengoak ez bazuen proposatua baieztzen —proposamena Filiperena izan edo beste inorena izan— ez zen onartzen. Iparretarrak izenaren jatorriak, liburuan kontatua denez, IK-k bere hastapenean ETA-rekiko izan zituen hurbiltasuna eta harremana agertzen du.

hobeto, beharbada. IK-ko kide preso ohi zenbait 1990eko hamarkadako mentalitatearekin bizi da. Filipe gaurko militantea da, bizi duen egoerak aukera hori zailtzen dion arren. Ipar Euskal Herrian bizi balitz militante aktiboa litzateke eta nostalgia kutsurik gabea, nire irudiko.

Tankera honetako lanak idazterakoan, azaltzen duten garai hurbilak liburua idaztea zailtzen duela esaten da. Zure kasua al da? Gustura geratu al zara? Emaiztarekin gustura nago. Ahalaz, nahiago nukeen IKren azken urteetako bilakaera gehiago landu, baina 1993az geroztiko aldia ezin izan dut nahi bezainbat sakondu. IK-ko kideek ez dute irakurketa bera egiten azken garai horretaz, ez dira ados jarri beren iritzirik ezagutarazteko orduan. Garaia

bizi-bizirik da oraino, hurbilegia. Intresgarria litzateke horiek guztiak ondo ezagutzea. Zergatik isildu zen borroka armatua? Edota politikak zergatik hartu zion gaina ekintza armatuari? Ez da erantzun bakarra, arrazoi anitz dago. Atal horrek soilik aparteko liburu eskatzen du.

Egin dezagun jauzi IKren sorrera aldira. “Gazte batzuk arrunt ukatuak zirela ohartu zirelako sortu zen IK” errana duzu zuk. Sakondu iritzi horretan, otoi. Gazte haiek euskaldun gisa ukatuak zirela ohartu ziren. Guraso askok euskaldun izatearen ahalkea hain barnertua zuten non etxe anitzetan ez zieten euskara transmititu seme-alabei. Euskaldun agertzea gaizki ikusia zen, gauza txarra zen. Gazte batzuek euskaldun izatearen kontzientzia hartu zuten,

tzaile anitz ETAn aritu ziren. Hori bagenekien nolabait, eta liburuan baieztatu ahal izan dut. Gero, militante horietako batzuek Iparraldeko borroka ez zela aitzinatzen eta Ipar Euskal Herriko euskalduntasuna ez zihoala bide onean salatu zuten. Hegoaldeko borroka laguntza ondo ikusten zuten, baina Iparraldea ahantzi gabe. Iparraldean borroka armatu gisako bat aitzina eraman beharra aldarrikatu zuten.

Ordurako Enbata mugimendurekin biziki kritikoak zirenek IK eratu zuten. Zoritxarrez edo zorionez, belaunaldien arteko haustura da Iparraldeko berezitasuna. IK ez zen Enbatarekin ondo moldatzen ordurako, ezta ETA-rekin geroago ere. Ondoren, Herri Taldeak-en [IKren adar soziopolitikoak] ondorengo belaunaldia Patxa eta Oldartzen taldeetan antolatu zen. Gazteriak-en inguruan bildu zen hurrengo. Garaiak eta mugimenduak sinplifikatu ditut, bistan da: Iparraldean ez dela —Hegoaldean bezala— belaunaldien jarraipenik izan erran nahi dut. Esaterako, HBk hamarkadak iraun zituen, Batasunaren bitartez segitzen duena. Iparraldean belaunaldi bakoitzak bere mugimendua sortu du, gutxi gorabehera.

IK, geroago, ETAk ukatua izan zen. Alta, ETA gabe ez zen IK sortuko. Bai. IK-ko sor-

Arrazoiak arrazoi, ETA abangoardia bilakatu da, IK ez. Alta, IK ere abangoardiaren bidea urratzearekin egon zen: Talgoaren aurkako ekintza dut gogoan.

- Abentura kirolak • Eskola kanpainak • Kanpamentuak • Ospakizunak
- Multiabentura • Prestakuntza ikastaroak • Bidaia antolatutak
- Bizikleta edo/eta mendi materialaren alokairua
- Neurria egindako aurrekontuak

Harremaretarako telefono zenbakiak: 635 748 947 / 635 748 948

Tel. eta Faxa: 945 288114 • San Juan kalea 18, 01208 Albeniz - ARABA

www.inguruabentura.com • info@inguruabentura.com

“Batasunak beste proposamen bat aurkeztu du autonomiaren ildoan. EH Bai ekimenean ari delarik, bere kabuz Baionako manifestaziora deitzeak franko kontraesankorra dirudi”.

Eztabaida biziki interesgarria da hori. Talgoaren aurkako ekintza IKren garai eraginkorrean eta gogorrean izan zen. IKren inguruan ari ziren Herri Taldeak erakundeak ez zuen irakurketa bera egin ekintzaz. Batzuek irakurketa kritikoa eta beste batzuek autokritikoa egin zuten. Liburuan ez da garai hori hainbeste ageri, arrazoiak arrazoi, atal hori ezin izan dut gehiago sakondu. IKk hautu klandestinoa egin zuen eta Laguntza taldeak, adibidez, kritika zorrotzak egin zizkion. Bide klandestinoak eta erradikalak sakon eragin zuten Iparraldeko mundu abertzalean. IKren egituraketa sendagoak arrisku gehiago hartzea, baita ondorio larriagoak ere ekarri zituen. Ekintzen erradikaltzea ekarri zuen. Talgoaren aurkako ekintza horren adibidea da. Alabaina, Herri Taldeak-ek, ñabardurak ñabardura, ekintza hura gaitzetsi zuen. Erakunde armatuaren eta politikoaren arteko independentzia erakutsiz nolabait. Klandestinitateak eta ekintza ikusgarriek IK nahi eta behar ez bezalako bide batzuetatik eraman zezakeela pentsatu zuten anitzek.

IKren bilakaeran ekintza larriak nahiz ikusgarriak ageri dira nolanahi ere.

Bai. Zoritzarrez, zenbaitetan, munda gertakari larriak nahiz ikusgarriak direla bide aldatuz doa. Ipar Euskal Herrian halaxe izan da, baita Euskal Herrian ere, oro har. Gertakari mugari horiek eragin zuten gizartean,

batzuk tragediak dira, baina belaunaldien iratzartzea ekarri zuten. Nahitaez, martxoaren 11ko atentatuak Espainiako gizartea inarrosi zuten, baita gobernuaren aldaketa ekarri ere. AEBetako irailaren 11ko atentatuak mende eta aro berri baten hastapena markatu zuten halaber.

**“Klandestinitateak
erradikaltzea ekarri zuen,
Talgoaren aurkako ekintza
lekuko. Herri Taldeak-ek,
ñabardurak ñabardura,
ekintza gaitzetsi zuen, alta”**

Gertakarien artean Baigorriko tiroketa dago. Bi jendarme hilak izan ziren.

Lehendik zegoen IKren bertsioa dago liburuan, IK-ko militante ohiek berretsia. Zaila da gehiago erratea.

Pierre Joxe Frantziako Barne ministroa izaki, IKren eta Gobernuaren arteko negoziazioa “aukera galdua” izan zela irakurri dut neronek liburuan.

Aukera galdua diozu... Negoziazio posible horiek azaltzen dituzten fenomeno eta gertakari anitz izan ziren. Baina Ipar Euskal Herriaren lekuko hautetsiak ez ziren batere prest arazoa aztertu eta sakontzeko. Parisko

Gobernua hemengo hautetsi batzuk baino prestuago zegoen urratsen emateko. Iduriz, tokiko klase politikoa izan zen lehen oztupoa. Ipar Euskal Herriko alderdi sozialistako kideek ez zuten begi onez ikusi haien bidez ez ziren harremanak garatzea. Nazioarteko testuinguruak oztupoak jarri zituen. Pierre Joxe Barne Ministerioa utzi behar izan zuen Irakeko gerla zela medio eta, Defentsa Ministerioa hartu zuen. Ondorengoak ez zuen berak agertu zuen interes bera. Bestalde, itxura guztien arabera, orduko Gobernuak Korsikako mugimendu independentistarekin zituen harremanak ez ziren ongi joan eta horrek era ezkorrean eragin zuen.

IK erakundea eta autonomia aldarrikapena batera doazela erranen nuke.

Alta, irrigarria da batzuek orain Hegoaldearentzat nahiz Iparraldearentzat autonomia aldarrikatzen dutela ikustea. IK-k autonomiaren aldarria egin zuelarik proposamena gutxietsi zuten horiek. EAJko Autonomiaren Estatutuaren antzekoa zela zioten. Egun jende horiek aldarrikapen bera egiten dute. IK gogor kritikatzen zutenek autonomiaren bidea hartu dute orain.

Autonomia Eraiki sortu da berriki. Alabaina, nahasketa franko dago. Prentsa bidez ekimenaren bultzatzailea zehazki nor den jakitea neke da.

Gauzak argi erran behar dira, ahoan bilorik gabe. Badago IK-ko kide ohiek sortu zuten Autonomia Eraiki foroa. Bestetik, Batasunak aurtengo urtarrilean Uztartitzen egindako agerraldian Ipar Euskal Herriarentzako Autonomia aldarrikatu zuen. Orain, nahiz deialdia herritar talde batek egin izan, Autonomiaren lemapean Baionan burutu berri den manifestazioa Batasunaren ekimena izan da. ABk ez du bat egin. Duela urte bat, EAJ salbu, Iparraldeko alderdi abertzaleak instituzio proiektu bat lantzen hasi ziren. Orain, une berean, Batasunak beste proposamen bat aurkeztu du autonomiaren ildoan. Euskal Herria Bai (EH Bai) ekimenean ari delarik, bere kabuz manifestazio horretara deitzeak franko kontraesankorra dirudi. Zaila da gertatzen ari dena ulertzea. Ez du laguntzen proiektu sendo bat eratzen. ■

Ontzigintza suspertzen ari da

Euskal ontzigintza, birmoldaketek eta krisialdiek hainbeste zigortu dutena, poliki-poliki berpizten ari da; gutxienez 2010. urtera arteko lan karga dago. Suspertu den bakarra ez da La Naval izan, ontziola ertainak ere –Muruetara, Zamakona eta Balenciaga– bide beretik doaz.

DANIEL UDALAITZ

ONTZIGINTZAREN sektorea Bilboko itsasadarrean batez ere milaka lanpostu sunsitu zituzten birmoldaketa eta krisialdien ondoren, emeki-emeki berrindartzen ari da. Itxitako Euskalduna historikoaren eta lanpostu gutxitzea izan zuen Sestaoko La Naval ontziolaren krisialdiaren ondoren, buelta dator orain. Suspertzeak ez dio Sestaoko ontziolari bakarrik eragiten, baita gai-nontzeko ontzilei ere: Erandioko Muruetari, Pasaian eta Las Palmasen lantegiak dauzkan Santurtziko Zamakonari, eta Gipuzkoako Balenciagari. Zuzeneko 10.000 lanpostu inguru eta industria laguntzaileko beste 7.750 lanpostu zeuden 2006an sektorean, hau da, aurreko urtean baino %5 gehiago. Sektorearen kezka, etorkizunera begira, eskulan espezializatuaren falta da; galderagileak, hodilariak eta soldatzaileak behar baitira.

Lana ziurtatuta dago 2011 arte

Euskal Herriko Itsas Foroa (EHIF) eta Euskadiko Itsas Industrien Taldea (EIT), euskal ontzigintzaren sektore osoa hartzen duten bi erakundeak, bat datoz gauza batean: orain dela lau urteko krisialdiaren ondoren, sektorearen egoera oparoa

Birmoldaketa eta krisien ondoren suspertu den enpresetako bat da La Naval.

da gaur egun. Baieztapen horren froga da gaur egungo euskal ontzigintza osatzen duten La Naval, Astilleros Murueta, Astilleros Zamakona eta Astilleros Balenciagak gutxienez 2011ra arteko lan karga ziurtatuta daukatela. Esate baterako, La Navalek ziurtatua dauka 800 milioi euro arterainoko lan karga. Azaroan armadore norvegiar baten tzako gasontzi handi bat atera zen Sestaoko ontziolatik, eta munduko handiena izango den draga bat egin behar du armadore belgikar baten-

tzat. Gainera, Repsol eta Gas Naturalentzat gasontziak eraikitzeke kontratu berriak egiteko aukera dauka.

Atoiontziak eta salbamendurako ontziak egiten dituen Astilleros Zamakonak ziurtatua du 360 milioi euroko lan karga, Santurtzi, Pasaia eta Las Palmasen lantegien artean. Astilleros Muruetak dozena bat itsasontzi egin behar ditu, tartean atunontzia eta Naviera Muruetarentzako hiru ontzi. Astilleros Balenciagak, berriz, kontratu garrantzitsua hitzartuta du talde eskoziar batekin. Aipa-

JON HERNÁEZ / ARGAZKI PRESS

tutako datu ofizial positibo horiek iazko lehenengo zatiri dagozkio; hortaz, baliteke gaur egungo zenbatekoak oraindik hobeak izatea.

Oraindik ez dakigu 2007. urtean datu hobeak lortu diren, baina 2006ko datu ofizialek, eskuragarri dauzkagun bakarrek, oparotasuna erakusten dute: 2006ko fakturazioa 2.300 milioi eurokoa izan zen, aurreko urtekoa baino %14,7 oparagoa. Zenbateko horretatik 1.350 milioi ontziolen zuzeneko negoziotik lortu ziren eta 950 milioi enpresa laguntzaileetatik. Euskal lurretan eraikitako itsasontzien jomuga nagusiak Erresuma Batua, Herbehereak eta Irlanda dira. Ontziolen ekoizpen ponderatuari dagokionez, 66.000 tona gordinekoa izan zen 2006an, eta 33.000koa aurreko urtean.

Astilleros Zamakonak Astilleros Pasaia erosi zuen

Astilleros Zamakonak Astilleros Pasaia erosteko kontratua formalizatu zen 2006an. Eragiketa honek Eusko Jaurlaritzak sektorearentzat sustatutako berrantolamendu eta kontzentrazio planari erantzuten dio. Horrela, Gipuzkoako ontziola operazio base bilakatu zen mota guztietako ontziak, baina batez ere arraste-ontzi, atunontzi, tretzaontzi eta baxurako ontziak konpondu, eraldatu eta mantentzeko operazioetarako.

Bestalde, Murueta eta Balenciaga ontziolek ere itsasontzien eraikuntzako merkatu hain gogor eta zail honetan bere lekua sendotu dute. Biak daude draga eta erabilerari anitzeko ontziak eraikitzeko operazio

garrantzitsuetan murgilduta, Europako eta Asiako beste ontziolen lehiari aurre egin eta nazioarteko lehiaketak irabazi ondoren.

Ez dago eskulan espezializaturik

Euskal ontzigintzaren etorkizunari buruzko aurreikuspen baikorrek aurre egin behar diete errealitateari: Euskal Herrian ez dago eskulan espezializaturik ontzigintzaren sektoreko industria laguntzailearentzat. Batez ere galdaragileak, soldatzai-

Euskal ontzigintzaren gaur egungo lan karga mila milioi eurotik gorakoa da, eta hortik 800 milioi Sestaoko La Navali dagozkio; 2011ra arte gutxienez lan karga ziurtatuta dute Euskal Herriko hainbat ontziolek

leak eta doitzaileak behar dira. Eta, oraingoz, egoera honi irtenbidea emateko, Galizia, Kantabria eta Andaluziako eskulan espezializatura jotzen ari dira. Zaila da egoera.

Ontzigintzaren sektoreko ordezkariak diotenez, urtean 500 espezialistari eman beharko zaie prestakuntza industria laguntzaileak sortzen dituen 2.500 enplegu ingururen etorkizuna ziurtatzeko. Eskulan espezializaturik ezak kezka handia

sortzen du eta, hori dela-eta, Espainiako Industria Ministerioa lehiakortasun plana prestatzen ari da. Eusko Jaurlaritza eta Bizkaiko Foru Aldundia ere zeregin berberean ari dira. Ontzioletako lan espezifikotarako lan indar gaitua lortzea da Industriak 2008an martxan jarri nahi duen plan horrekin lortu nahi den helburuetako bat. Hauexek dira proiektu honen beste helburu garrantzitsu batzuk: enpresa txikiak bateratu edo haien arteko lankidetzak areagotzea, finantza gaitasuna hobetzea, eta ikerketa, garapena eta berrikuntza (I+G+B) sustatzea.

Dagoeneko hogeita hamarretik gora enpresak eman dute izena programa honetan. Programa hiru industria motari zuzendua dago: langile gutxi dituzten tokian tokiko enpresa txikiei, erkidego mailako 50 eta 80 langile arteko enpresei, eta ehun langile edo gehiago dituzten enpresei –azken multzo horretan sartzen dira Maessa, Cobra, Cachazas eta Monesa (Montajes Nervión)–. Gaur egun La Navaleko prestakuntza zentroa da arlo honetako espezialistak prestatzen dituen hornitzaile nagusia. Ehunetik gora langile joaten dira bertara ikastera, eta hiru urtean 700eko zenbatekoa gainditzea da helburua. Adituen esanetan, ordea, ekimen berriak behar dira, langile balioaniztunen beharrik, jarduera honentzat aurreikusi den goranzko joera arinak eta azpijarduera uneetan profesionalek beste sektoreetara egingo duten ihesak urtean 500 bat langileko beharra sorraraziko baitute. ■

TXIKIPOLIT

TXIKIPOLIT JATETXEA

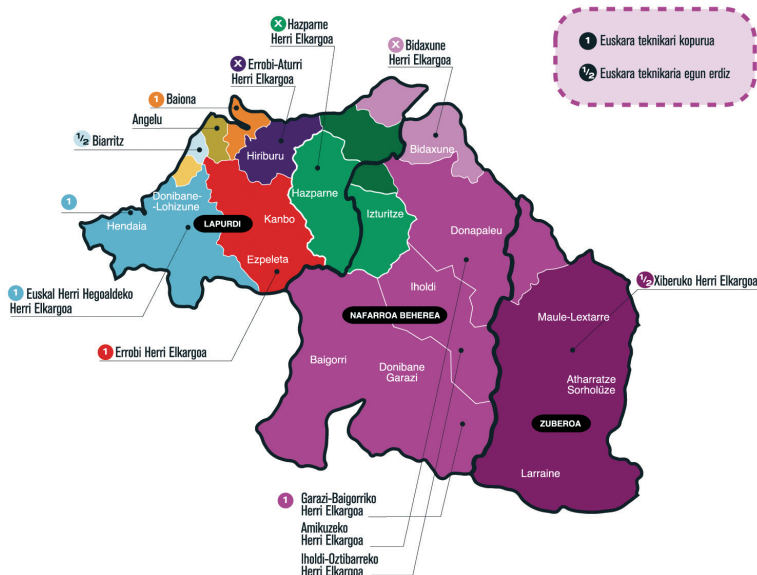
Musika plaza.
20800 Zarautz
Tel: 943 83 53 57
e-posta: info@txikipolit.com
web orria: www.txikipolit.com

Zazpi euskara teknikari herriko etxeetan

2006ko urrian Euskal Herri Hegoaldeko izeneko herri elkargoan lehen euskara teknikaria lanean hasi zenetik, Iparraldean beste bost euskara teknikarik ekin diote lanari. Euskararen Erakunde Publikoaren (EEP) ekimenez abiatu zen proiektua eta euskararen hizkuntza politika eremuka eta sektoreka biziartzea du helburu.

LIERNI ALKORTA

EUSKARA ZERBITZUAK IPAR EUSKAL HERRIAN

EUSKARAK IPAR EUSKAL HERRIKO udal-letan ere behar eta merezi duen presentzia izan dezan, herriko etxeetan euskara teknikariak ezartzeko proiektua martxan da 2006az geroztik. EEPko Administrazio Kontseiluan, 2005eko abenduan finkatu zen Iparraldeko herri elkargoei eta hainbat hiriri euskara teknikariak ezartzeko proposamena eskaintzea eta 2006an eskualdez eskualde eginiko itzulian aukera luzatu zitzaizen denek. EEP euskara teknikarien kostuen erdia bere gain hartzeko prest agertu zen, beste erdia, aldiz, herri

elkargoei edo hirietako udalek ordaintzea zen baldintza. Eta proiektua fruituak ematen hasi da. Momentuz, zortzi eremu izan dira proposamenari baiezkoa eman diotenak: Euskal Herri Hegoaldeko, Xiberuko, Errobiko, Garazi-Baigorriko, Iholdi-Oztibarreko eta Amikuzeko herri elkargoak, Baionako hiria eta Biarritzko hiria (Hendaia bere kontura du teknikaria). Azken bi horien balio sinbolikoa handia da, bertan bizi baita Iparraldeko biztanleen ia erdia. Aldiz, EEPk ez du oraindik erantzunik jaso Bidaxuneko

herri elkargotik, Hazparnekotik, Angelutik eta Errobi-Aturi herri elkargotik, nahiz eta azken horretan hausnarketan ari diren. Jean Claude Iriart EEPko zuzendariak aitortzen duenez, “balorazio aski ona egiten dugu, zeren eta hasitapenean ez genekien lekuka zein erantzun mota emango zuten. Gauzak ari dira emeki-emeki egituratzen”.

Udalak dira euskara teknikarien lanaren ardatz eta herritarrak ez dira xede nagusi gisara ulertzen. Dena den, abiapuntua sinbolikoa gerta daitekeela argi du Iriartek: “Biztanle guztiek uda-

Galdu gabeko gudua

“Kinka txarrean da euskararen egoera, baina hala ere badakigu egiazko indar politikoa egiten bada, gudu hori ez dela galdua. Heldu diren 15-20 urteetako gudua izanen dela hori”. Euskararen inguruko kezkarari itxaropenez heltzen dio Jean Claude Iriart EEPko zuzendariak, eta “iduriz gertatzen ari den bezala, erakundeek, hautetsiek eta

gizarteak berak arazoa bereganatzen badute, 10 urteren buruan arras egoera hobea izaten ahalko da. Baina hori ez da aitzinetik idatzia”. Zentzu horretan udalen indarra bereziki garrantzitsutzat du Panpi Olaizola euskara teknikariak. “Herriko etxeek eredia erakusten badute, ni ziur naiz jendearen buruan zer bait pasako dela.

lean baitute euskara ikusten (edo ez), eta herriko etxean ez bada euskararik ikusten, nekez izango da eredugarri beste elkarte eta orokorrean biztanleentzat. Baina, horrek zein ondorio ukanen duen biztanleen eguneroko bizitzan? Hori neke da jakiten. Eragin ona dudarik gabe, baina momentuan sobera goiz da hori neurtzeko”.

Panpi Olaizola ezpeletarra da euskara teknikari gisara lanean ari den horietako bat. Aurtengo otsailaz geroztik hamaika herri hartzen dituen Errobi herri elkargoko langilea da. Hamaika herri horietatik zazpi sinatu dute EEPren hitzarmena, “dena den, ni hor naiz hamaikentzat, izenpetu edo ez”. Olaizolak argi du bere lanpostuaren lehentasunak zein behar duen izan: “Hastapenean herriko etxeen galderei erantzutea”, era berean, herri elkargoko eskolak, elkarrekin eta enpresak laguntzea ere bere betebeharra da. Otsailetik oraintsu arte frantsesetik euskararako itzulpenetan buru-belarri ibili da Olaizola, herriko etxeak apurka euren dokumentuak bi hizkuntzetan jartzeko ohitura hartzen ari diren seinale. “Hala ere, hori pixka bat kez-

kagarria zen, niretzat arranguragarria, zeren eta ikusten nituen gainerako teknikariak, denbora gehiagorekin beste gauza batzuk bultzatzeko”.

Itzulpenetatik harago

Formakuntza planak ere abiatu dituzte. “Herriko etxe batzuetan badira alfabetatu gabeko langile euskaldunak eta beraz, jadanik zerbitzu bat eskaintzen dute euskaraz, baina beste anitzetan ez dira beti euskaldunak”. Euskaraz alfabetatu gabeak eta ez dakitenak AEK-ko eskoleta-

ra bideratzen ditu euskara teknikariak. Errobi herri elkargo osoan egun 18 bat udal langile ari dira formatzen. Aurrerapauso ona dela deritzo Olaizolak, “herriko etxe guztietan izanen dira jende euskaldun batzuk zerbitzua ziurtatzeko”. Jendea apurka sentsibilizatzen ari delakoan dago eta mezu itxaropentsua helarazi du: “Aitzin pausoak egiten ari dira eta herriko etxeek agertzen dute zinez gogo bat euskarak ukan dezan bere tokia”.

“Esan beharko diezu seinaleak tintatzen dituztenei, ez dela ongi!” gisako esaldiak ere pare bat aldiz aditu behar izan ditu, ordea. Horixe omen da, ziu-

rrenik, oztopo nagusia, “betikoa, nahastea hizkuntza eta politika eta gaurko Euskal Herriaren egoera. Batzuek oraindik nahasten dute dena, eta sinpleagoa da esatea arriskutsua dela”. Hala ere, argi du horrelako iritziak gutxiengoarenak direla.

Herriko etxetik kanpo, eta itzulpenek tarte egiten diotenerako hainbat proiektu darabiltza Panpi Olaizolak buruan. Urte amaierara begira, Olenztzeroren inguruko bizpahiru ekitaldi antolatzeak nahia du. Bestalde, eskolen aurretiko eta ondorengo orduetarako jarduerak euskaraz egiteko aukera ere bermatu nahi du. Horrez gain, edozein jaialdi-edo antolatu nahi duenarentzat euskarazko saioak eskaintzen dituzten zerrenda egitea du asmo, “askotan zailtasunak izaten baitira animazio bat antolatu nahi eta jarduera hori euskaraz lortzeko”. Aurrerago begira, Nafarroa Behereko euskara teknikariak Izpuran egin bezala, Kanbo inguruko bainuetxeetan ere euskara sustatzeko planak garatzeko asmoa du Olaizolak.

Euskal Konfederazioaren lanaren jarraipena

Orain bost urte Euskal Konfederazioak abiatutako lanildoari eutsi dio euskara teknikarien proiektuarekin EEPk. Hain zuzen ere, Euskal Konfederazioak Ipar Euskal Herriko 40 bat herriko etxerekin izenpeturik zituen hitzarmenak. Orain, kopuru hori areagotzea lortu dute. Jean Claude Iriarten aburuz, “orain arte, hainbat udalek ez zuten nahi izan ofizialki engaiatu, baina gure proposamena marko politiko-publiko batean sartzen da, eta ohartu gara gehiago direla horri atxiki zaizkionak, ofizialki aurkeztua zelako. Nahiz eta metodoaren aldetik jarraitzen dugun Euskal Konfederazioak eraman zuen ildo beretik”. Zenbakitan, Nafarroa Beherea da horren adibide argi. EEPren proposamenaren aurretik 12 udal zeuden Euskal Konfederazioarekin lotuta, gaur egun 24 dira. ■

Babeslea: Oartzungo Udala

Oartzungo Udala
www.oartzun.org

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak, Merkatal eta Finantza Zerbitzuak ere euskaldunduz. Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan elkarrekin egiteko dugu.

Banku eta politikarien irabaziak

Krisi ekonomikoa edo nolabaiteko dezelerazio ekonomikoa dagoela esaten dute. Premia biziko ondasunen prezioek igotzen jarraitzen dute. Euri-borra ere etengabe doa gora eta horrek hipotekei eragiten die. Soldatak ordea, mantendu egiten dira eta gehienez ere aurreikusitako inflazioa adina igoko dira datorren urtean. Gero eta gehiago dira hilean 800 euro baino gutxiago irabazten dutenak. Hala ere, badirudi banku eta agintariei ez diela horrek guztiak eragiten. Espainiako Estatuko Bankuak 14.141 milioi euro garbi irabazi ditu aurtengo lehen bederatzir hilabeteetan —bi bilioi pezeta baino gehiago!—, aurreko urteko garai berean baino %20 gehiago. Lau urtetan, eta urtar-rrila eta iraila arteko tarte hartuta, Bankuaren etekinak %117 hazi dira. 2004. urtean 6.500 milioi euro irabazi zituen eta aurtengo berriz, 14.141.

Bankuetako lehendakariak —milioi askoko soldatak dituzten berak— eta euren ikerketa sailak dira hori ikusita ere langileen soldatak eutsi eta neurtzeko eskatzen dutenak. Gainera, gero beraien etekinerako erabiltzen dituzten enpresen lehiakortasuna argudiatzen dute horretarako latsagabeki. Bestalde, EAEko parlamentarioek oinarri-zko errenta ez dute igo nahi lanbide arteko gutxi-eneko soldata (LGS) baino %1 gehiago —gaur egun LGSaren %88an dago, 502 eurotan, alegia—. Baina euren soldatak, lehendik ere txikiak ez, eta ezku-tuan, %5,88 eta %6,24 artean igotzen dituzte. Kri-sia ordain dezatela besteek: langileek, pentsiodu-nek, alargunek, txiroek, etorkinek...

Juan Mari Arregi

“Bikain”, Euskararen Kalitate Ziurtagiria

EUSKO JAURLARITZAK aurkeztu du enpresen munduan eta esparru sozio-ekonomikoan euskararen etengabeko normalizazioa eba-luatu eta egiaztatuko duen Euskararen Kalitate Ziurtagiria. Euskal Autonomia Erkidegoko enpresa eta erakunde publiko zein pribatuek eskuratu ahal izango dute. Horretarako euskararen presen-tzia, erabilera eta kudeaketaren gutxieneko maila egiaztatu behar-koko dute. Hiru egiaztapen maila zehaztu dira: oinarritzko mailakoa, erdi-mailakoa eta goi-mailakoa.

Xabier Azanza Euskararen Nafar Institutuko zuzendari

ZABALDU ZEN Mikel Aranburu izango zela Enai-ko zuzendari, Eus-kalerria Irratiak egindako elkarrizketan Aranburuk berak baieztatu egin zuelako. Segituan ohartarazi zuen Nafarroako Gobernu-ko Hezkuntza kontseilari Carlos Pérez-Nievasek hautagai gehiago zituela. Bada Xabier Azanza (Bilbo, 1964) hautatu du Carlos Pérez-Nievasek Euskararen Nafar Institutuko zuzendari kargurako. Azan-za Nafarroako Ikastolen Elkarteko lehendakaria izan da 2002. urte-tik. Enaiko zuzendariaren lehen betekizuna Iruñerriko ikerketa soziolinguistikoa egitea izango da, Noain, Elortzibar, Aranguren eta Beriainera D eredu zabaldu behar den erabakitzeko.

Ardandegiek euskara gutxi

KONTSEILUAK Euskal Herriko 12 ardandegitako euskararen erabi-lera aztertu du. Errioxa, Nafarroa eta Irulegi izendapeneko ardo-en etiketak eta webguneak dira aztertu dituenak. Guztien artean, Irulegi eta Aroa ardandegiek baino ez dute erabiltzen euskara botilen etiketetan eta Marques de Riscal eta Aroa ardandegiek, berriz, webguneetan erabiltzen dute euskara.

BAHEA

Miriam Urkiak Berriari esanak: “Informatikan gauza asko egiten ari dira euskaraz. Xuxen ortografia zuzentzailea ez ezik sinonimo-en hiztegia egiten ere hartu du parte UZEIk. Word programan idazten ari zarela, euskalki bateko hitza den edota zein erregistro mailetakoa den adierazten du. Kontua da ez zaiola zabalkunde handirik ematen lan horri”.

UZTARTZA
Aterpetxea • Jatetxea

Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
Tlnoa: 943 69 34 81

Eguneko menua 9,50 €

Asteburuko menua 18 €

Asteburutan karta

XABIER LETONA

MALTZAGATIK

Erronkak: kontsentsua eta Ziarretaren lidergoa

KONTSENSUAREN haritik tiraka hautatu da EAren zuzendaritza berria, azken zortzi urteetan ez bezala. EAJrena ere molde beretik aterazena. Barne egoerari indarra ematen dion formula da eta egungo egoera politikoa EAK zein EAJk beharko dute kohezio maila sendoa. Kontsentsua kontsultaren erronkari aurre egiteko, besteak beste.

Unai Ziarreta ateratzen da lehendakari eta Joseba Azkarraga idatzkari nagusi. Datu esanguratsua Azkarragaren kasuan: ez du lortu hirugarren bidea finkatzea eta, EAKo buruzagi historiko eta karismatikoa izanik ere, bera izan da zuzendaritzako kide berrietatik batzarraren sostengu gutxien lortu duena.

Begoña Erraztiak arrazoi pertsonalak argudiatu ditu lehendakaritzara ez aurkezteko, baina EAren ofizialismoaren sostengu eza ere suma liteke jarrera honen atzean. Iragan udal hauteskundeetan EAJrekin batera aurkeztearen alde agertu izanaren ondorioak.

Ziarretak oposizioa zuzendaritzan bertan dauka orain. Egia da asmatzen bada indar askoz handiagoarekin abiatuko direla erabakiak; egia da ere lehengo molde bereko zuzendaritzan baino gehiago kostako dela erabakiak ebaztea.

EAKo lehendakari berriak egin ditu urte batzuk idazkaritza nagusian, baina lehen lerroan aritzeko oraindik zaildu gabeko politikari gisa agertzen da. Batzuetan lehendakaritzara modu behartu xamarrean ere iritsi dela irudi luke. Lidergoa finkatzea izango da bere barne mailako erronka nagusia. Kanpora begira, 2008ko urte korapilatsuan EAren zuzendaritza berriaren erabakiak

JUAN CARLOS RUIZ / ARGAZKI PRESS

Unai Ziarretak hartuko du Begoña Erraztiren lekua lehendakari gisa eta Joseba Azkarraga izango da idazkari nagusi.

kontsentsuaren soinutik gidatzea.

Lehenbiziko erronka martxoko Espainiako hauteskundeetan dauka EAK eta koalizio abertzalearen aldekoa bada ere, ez dirudi EAJ, EA eta Aralarrek era lezaketen ekimen berriak aukera handirik duenik. Bigarren desafioa galdeketa da. Noraino joan nahi du Ibarretxe lehendakariak kontsultaren eremuan? Ekimenak oraindik lausotasunean jarraitzen du, baina EAK argi ditu berau sostengatzeko bere baitan izan behar dituen hiru printzipio nagusiak: kontsultagai izango den proposamenak erabaki eskubidea onartu behar du, eskubidearen gauzatzea bideratu eta lurraldetasunaren ateak irekiak izan behar ditu.

ETA-REN azken agiriak ere ez du guztiz argitu Capbretongo guardia zibilen heriotza, baina gertatu zenera hurbiltzeko pista gehiago ematen dituzte pasarteak azaltzeko erabiltzen diren bi berbak: enfrontamendua eta exekutatu. Agiriko *enfrontamendu* hitzaren testuinguruak ez du aditzera ematen guardia zibil eta etakideen artean tiroketarik izan zenik, enfrontamenduari kutsu orokorragoa ematen dio. *Exekutatu*-k, ordea, etakideek guardia zibilak ezagutu

egin zituztela adierazten du eta haiek hiltzea erabaki zutela. Aurretik kontrolatu eta atentatua prestatu zuten edo dena bat-batean gertatu zen, hor ez da argibiderik, baina ihes egiteko moldeak azken hipotesia indartuko luke.

Urtebete joan da iazko Barajasko T4-ko atentatutik gaurdaino eta EAren jardun armatuak lau hildako utzi ditu bidean. Sestaon joan den asteburuan

izandako atentatuak ere argi erakusten du gaur gaurkoz EAren posizioa non dagoen.

ESPAINIAKO Gobernuak ere argi adierazi du bere apustua errepresioan dagoela. Martxoko hauteskundeak irabazi arte bederen. PP eta PSOE estu doaz lehiera, baina Jose Luis Rodríguez Zapaterok irabaziko bide ditu hauteskundeak. Thomas Catan *The Times*eko Madrilgo korrespondentak bederen oso argi islatu du iritzi hori *Courrier International* eta *The Economist*ek 2008az elkarrekin ateratzen duten prospekzio aldizkarian. Inkestek ere hori adierazten dute, baina tartea handia ez dela argi dago eta PSOE bere boto emaileak mugitzeko PPK baino ahalegin handiagoa egin beharko duela ere bai.

Oraingoz bederen, errepresio judizialaren bideak kolpe latza jaso dezake Estrasburgoko Auzitegian. Ilegalizazioen inguruan ezker abertzaleko abokatuek jarritako helegiteak tramitera onartu izana urrats garrantzitsua da eta hala hartu dute alde guztiek. Hilabeteak beharko dira oraindik azken emaitza ikusteko, eta okerrera, ez dirudi honek eraginik izango duenik EAE-ANVren ilegalizazio urratsetan.

Auzolanean zaborrik ez eta konpost hobia

Hondakinen tratamendua beti da gatazkatsua gizarte aberatsetan, Euskal Herrian ere errauste planta, zabortegei eta bestelakoekin ikusten denez. Agintariak eta planak egiteak bizi diren kontsultoreek soluzio konplikatu eta garestiak aipatzen dituzte beti. Aldiz, erraz eta merkerik ere bada.

EZETZ. ESAN ZUTEN 2002AN. Ezetz, herrian ez zutela onartuko 60 hektareako zabortegeirik egitea. 2.700 biztanle dauzka Frantziako Vendée departamenduan Saint-Philbert-de-Bouaine herriak, Ar-Naoned (Nantes) inguruan. Baina biztanle horien artean eduki behar du fundamentu handiko jenderik, zeren eta sei urtetan etxeko zaborrak modu autogestionatuan kudeatzeko eredu bihurtu baita.

Le Monde Diplomatique hilabetekariak berriki plazaratu du ingurumenari eskainitako zenbaki berezia, *L'Atlas de l'environnement*. Bere 100 orrialdeak bi atal nagusitan dauzka banatuta: batetik "Planetak dituen mehatxuak" eta bestetik "Planeta salbatu dezaketena". Artikuluon artean dago honakoa: "Hondakinak: Saint-Philbertek erakusten du bidea". Gezurra badirudi ere, biderik motz eta merkeena.

Eskualde mailako zabortegeiari uko egin eta bi urtera, 2002an, konpost eremua jarri zuten martxan Saint-Philberten. 2.500 metro karratuko terrena egokitu zuten herritarren sukaldeetako hondakinak konpostatzeko, eta horrekin batera ahalik eta jende gehienak parte hartzeko kanpainari ekin zioten. Bultzagileek herritar guztiekin hitz egin zuten: familia, ostatu, komertzio... Lau urte geroago, herritarren %80k hartzen du parte konpostaketan. Zinegotzi batek, Jean-Pierre Morisseau-k, esan duenez, "gainerako

%20ak dira herrian tarteka azaltzen direnak edo oraindik geratzen diren pizzajale bakanak".

Baina Saint-Philberteko esperientziari interesa, etxeko hondakinei aprobetxamendu hain handia ateratzeari barre egin gabe, noski, kudeatzeko ereduak ematen dio. Hemen auzolanean egiten baita konpostaketaren prozesu osoa. Udalaren dirulaguntzarekin, eskualde mailako laguntzekin, baina autogestioan oinarrituta.

Bertako *L'Ouest-France* egunkariak, honela dio kronika batean: "Hemen herritarren %80k patata azalak ez ditu zakarrontzira botatzen. %30ek nork bere etxeko baratzean edo jardinean ipinitako konpostagailu partikularretan erabiltzen ditu. Eta gainerako %50ek poltsa txikietan eramaten ditu konpostatzeko gunera. Hura ikusi beharra dago sinesteko. Etengabeko joan-etorrian jendea, gizon eta emakume, edozein adineko, eskuetan aza, azenario edo porru hondakinez betetako zakuak dakartzatela".

Konpostgunea asteko hiru egunean dago zabalik, ordu jakinetan. Ordu horietan "konpost-maisua" (*maître composteur*, frantsesez) dago harreran, jendearen hondakinak hartu, pila ipini, galderei erantzun, eta abar egiteko. Konpost-maisuaren ardura da sukaldeetako hondakinak eta herritarrek bezala udalak baratze eta jardinetatik ekartzen dituzten sastraka eta adar jen-

Lerroon ondoko lau argazkiak Compost Citoyen elkarteak dauzka bere webgunean. Elkarte honek inguruko herrietara zabaltu nahi du 2002an Saint-Philberten hasitako lan sistema: etxeetako hondakinak herrian bertan biztanleek auzolanean kudeatzea. Herritar boluntarioak dira sistema honetan protagonistak, nahiz eta lan zehatz batzuetarako profesional baten laguntza baduten, eta aldi berean udalarekin lotuta dago. Udalak pagatzen ditu sortzen diren gastuak, eta orain artean beste bilketa eta birziklatze sistema mekaniko eta sofistikatuagoak baino merkeago ateratzen zaio komunitateari, besteren artean garraiotan asko aurrezten delako. Sukaldeko hondakinak auzolanean konpostgunera eramaten dituzten herritarrek hor sortutako ongarria jasotzen dute trukean. Eta etxean konposta egiten dutenei, prozesua hobetzen laguntzen die elkarteak.

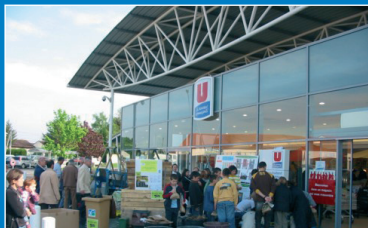
dea txikitu eta nahasketa egitea, prozesuaren kudeaketa osoa zaintzea.

Hilabete batzuen buruan herritarrek, beren ahaleginaren ordainetan, konpost primerakoa jasoko dute baratze, jardin edo balkoietan erabili ahal izateko. Lehen bakoitzak ekarri duen hondakin kopuruaren proportzioan. 2006an 2.700 herritarren eta udalaren lorategien artean 70 tona konpost banatu ziren.

Politikoen zain egon gabe

Inguruko askok, Vendée departamenduko agintariak barne, espero omen zuten hasierako beroaldiaren ondoren laster itzaliko zirela Saint-Philberteko esperimenduaren garrak. Baina alderantziz gertatu da, eta gainera laster etxeko tresnen birziklaketarako beste gune bat irekitzekotan dira. Areago, Compost Citoyen izeneko elkarteak sortu dute, etxeko hondakinak herritarren artean kudeatzeko ideia beste herrietan ere sustatzeko.

Honela esplikatu du espiritua Jean-Pierre Morisseau zinegotziak: "Politikariak soluzio tekniko eta automatizatuak baizik ez dituzte ikusten, bereizketa mekano-biologikoa eta beste. Baina hain zuzen alderantzizkoa egin behar da: gizakietan inbertitu, erabiltzailea bihurtu protagonista". Hala egin dute hasieratik Saint-Philberten. Herria 44 etxe multzo txikitan banatu eta horietako bakoitzean ani-

matzaile boluntario bat aurkitu, informazioa bideratuko duena, arazoak azkar jakinarazi, hobekuntzak proposatu, hilabetean behin konpostgunean permanentzia egin eta konpost-maisuari lagundu, eta abar. Boluntario talde hau da Saint-Philberteko esperientziaren bihotza.

Herritarrei esfortzu bat eskatzen zaie, eta aldi berean tresna egokiak jartzten, prozesua gogaikarriegia gerta ez dakien. Parte hartu nahi duen familia bakoitzari ematen zaizkio bi ontzi: bata, 10 litroko edukiera duena, harraska azpian edukitzeko; bigarrena, 35 litrokoa, hermetikoki ixten den estalkiarekin, balkoian edo atarian egun batzuetan edukitzeko modukoa. Hau da herritarrak astean behin edo bitan konpostgunera eramango duena.

Familia bakoitza kartila baten jabe da, eta hondakinak eramandako aldioro seilua ipintzen diote konpostgunean, konposta banatzeko egunean zenbat dagokion kontrolatzeko.

Hondakinak ondo erabiltzen erakusten duten inprimakiak eta bestelako materialak ere banatu ditu elkarrekin herritarren artean. Zeren eta auzolaneko konposta egiteaz gain nork bere etxean egiten dutena hobetzea ere lortu nahi baita. Esperientziak erakutsi du borondate oneko herritar askok ez dutela asmatzen beren baratzean ongarri ona lortzen, aholku teknikorik ezagatik. Hondakin heze eta lehorrak neurrian ez nahasteagatik, adibidez.

Konpostguneak balio du ikasketa horretarako. Hemen etxeko hondaki-

nak biltzen dira batetik eta bestetik baratze eta jardinetakoak, tartean *villa* eta etxe bakarretako hesiak mozteak sortutakoak. Hauek txikiketa berezia behar dute konpostatzeko, eta behar den makinaria konpostgunean daukate herritarrek.

2006an Compost Citoyen elkarteak sortu dute Saint-Philberten. Bere estatutuen bigarren atalak honela definitzen ditu kideak: "Elkarrekin biltzen ditu Vendée eskualdeko herritarrak beren hondakinak arduratsu kudeatzen dituztenak, alegia: sailkatuz, birziklatuz eta hurbileko konpostaketa eginez". Hiru helburu ipini dizkiote elkarteari. Ekologia mailan, sailkatzea, konpostatzea eta konpostaren erabilera sustatzea. Ekonomian, herritarrek banaka bezala taldean dituzten interes materialak eta moralak defendatzea. Maila sozialean, kudeaketa partehartzaile eta lekukoa bultzatzea, lanpostuak eta elkarbizitza sortzen dituelako.

Compost Citoyen taldea zaborren gaineko zergen eztabaida pizten ere ahalegintzen da. Garrantzizkoa delakoan herritar edo enpresa bakoitzak sortzen duen zaborraren arabera pagatzea, eta urrunago joanez, ordainketa sistemak saritu behar duelako birziklatzen eta konpostatzen ahalegintzen dena.

Ez da inon aipatzen Saint-Philberteko lider ongarrizaleen izenik, baina ezagutzeak izango dira. Horiek ez dira politikarien zain egon zaborrei alternatiba aurkitzeko. ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

Z E R B I T Z U A

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 4 - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Iñigo Aranburu

Telefono gakotua

B

esteak beste burokraziaren zatarra agerian utzi zuelako zaigu eder Kafka. – Ados bazaude, pulsa 1. Ez bazaude, pulsa 2.

Prozesuan, bakarrik dago xehatzen duen dolarean gizakia. *Gazteluak* larderia-
ren neurria du. Horra giza kondizioa, Sar-
treri bide erakusle: mundura egotzia, lan
egin, besteekin bizi eta hil beharra. Eta
propina: larria administrazioaren logika-
ren aurrean.

Luzea dute Euskadi Sariak itzala, arra-
tsaldekoa. Banatu dira hauek ekitaldi ofi-
zialean, ekarri dira prentsako lerrobue-
tara joan ez izanak, atera dira argitara
gutun eta iritzi gehiago eta, politikoa da
mintzo: “aztertzen ari gara nola aldatu eta
hobetu”. Burrunbada lasaia, hor dago.

– Ados bazaude, pulsa 1. Ez bazaude,
pulsa 2.

Utikan manifestuak zertara-
ko balio izan duen, orain
hobeto ikusten dut. Puntu
batzuetan, garbi dago, ez ginen
nahi bezain zorrotz ibili; beste
batzuetan, aldiz, garbiago diot,
motz geratu ginen.

Manifestuak badu, ikusten
da, berotik. Generoarena du
datu objektiboak aldaba nahi
duen ahokadarekin uztartzea-
rena. Norberaren liburuetan
ez bezala, idazle eta itzultzaile
askorena den sentipena pape-
rera biltzeko, antze handia
behar da, eta ez da beti asmatzen. Sinatzai-
leen artean ere, denok ez genuen arrazoi
berberengatik eman gure izena idatzi
barrenean. Baina plantoarekin guztiongan
zegoen sariaz urteetan pilatutakoa plazara-
tzeko gogoa, literatura gizartean gaiaz
kezka, nik dakit ba, sistemaz, kanonaz,
erakundeen eginbeharraz edota idazlearen
erabileraz; eta nola ez, sariek betetzen
duten funtzioa ez ezik, nola eta zeren ara-
bera ematen diren ere, hizpide nahi.

Hori da administrazioak eraman ezin
duena. Ez Euskal Autonomia Erkidego-
koak, ez inongoak. Manifestuek beren hiz-
kera duten bezalaxe du berea aparatu
burokratikoak. Kritikei irainez erantzute-
ko beti dago, kintzena tarteko, nor bidali.

DANI BLANCO

Petardoa sartu guk? Okerreko bidea har-
tuta ere, ezin makurrik aitortu, egiaren
baino izenaren beldurrez. Nola onartuko
dugu gauzak oker egiten ditugun aldiro?
Makinak beti behar du dirdiratsu, merezi
du: Jaurlaritza euskal letren alde. Larderia
horrexen aurrean inurri bezain gizaki sen-
titzen zelako idatzi zuen Kafkak.

– Ados bazaude, pulsa 1. Ez bazaude,
pulsa 2.

Pentsatzekoa zen manifestuaren ondo-
ren gehixeago zainduko zirela besterik ez
bada hainbat alderdi, neurri batean zarata-
tsuak isilarazteko, diot. Ikusi dugu. Koldo
Izagirrek salatu zuen aurrena prentsan,
Jon Alonsok gero. Txikikeria formal bat,
logikaren erakusgarri baina. Haur eta
Gazte Literaturan aukeratuak izan zirela
jakinarazi zitzairen. Jaurlaritzak, bi hilabe-
teotan, ez du zuzendu ez

onartu enegarrena, Helduen
kategoriari zegozkioa izen-
dapanak.

Bestalde, publikoki uko
egin eta hala ere hautatu egin
zituztela?

– Uko egiten segitzen
baduzu, pulsa 1. Bestela,
pulsa 2.

“Nola aldatu, nola hobetu
aztertzen ari gara”. Benetan,
ez dago zer eginik. Bi hizkera
dira azken beltzean bekoz
beko daudenak. Literatura ez
ezik gizartea bera ulertzeko
manera bi. Telefono konpainiara deitzen
duzunean bezala, elkarrizketa etsigarria,
robota bestaldean:

– Ados bazaude, pulsa 1. Ez bazaude,
pulsa 2.

Eta nik ez bata eta ez bestea, deitzen
dudala ez ezer negoziatzeko, nola ba,
motza naizela liburu onenarena ulertzeko
aitortzeko baizik; besteak beste jakiteko
nola neurtzen diren eleberriak poemekin
eta ipuinak saioekin; esateko ez zaidala
gustatzen satisfazioaren kultura honetan
idazleak missen gisa erabiltzea; idaztea eta
idazlea bestela ulertzen ditudala, nik.

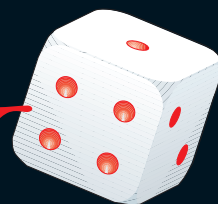
Ados bazaude, pulsa 1. Ez bazaude,
pulsa 2.

Eta akituta, telefonoa gakotu dut. ■

«
Utikan manifestuak zertarako balio izan
duen, orain hobeto ikusten dut. Puntu
batzuetan, garbi dago, ez ginen nahi
bezain zorrotz ibili; beste batzuetan, aldiz,
garbiago diot, motz geratu ginen
»

ASTE HONETAKO

zozketa

Arrigorri Itsas Pentsioa

Gaua eta gosaria
bi lagunentzat

Arrigorri, 3
Ondarroa, BIZKAIA

www.arrigorri.net

1

Olaberriako kartinga

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria, GIPUZKOA

www.vilarinomotor.com

2

Su ta Gar

"Une iraunkorrak"
5 DVD

www.sutagar.com
sutagar@sutagar.com

3

aiko maiko

3 kamiseta

Karmelo Labaka, 4
Hernani GIPUZKOA

www.aiko-maiko.com

4

Lauburua eta Gartxot

2 produktu sorta opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

MARIA CRISTINA HOTELA

- Jose Maria Betelu Azurmendi (Elgoibar)

ARZAK JATETXEA

- Juani Zabaleta Lazkano (Urretxu)

CHILLIDA - LEKU MUSEOA

- Elena Iturbe Bengoa (Arrasate)
- Patxi Zabaleta Muñoa (Gasteiz)

GOG estudioa

- Maite Urkia Iza (Legazpi)
- Aixkiria AEK euskaltegia (Gasteiz)
- Inaxio Martiarena Ezkurra (Zarautz)

ILLIMANI

- Jesus Gonzalez Esteban (Oñate)
- Jaione Goienola Guarrotxena (Galdakao)

diseinu grafiko eta editoriala

webguneak eta cd multimedia

inprimategia

produktu eta zerbitzuak

- irudi korporatiboa
- logotipoak
- papeleria
- katalogoak
- publizitate foilletok
- aldizkariak
- buletinak
- liburuak
- kartelak
- panelak
- webguneen diseinua
- web ostatua
- aplikazio interaktiboak
- joku hezitzaileak

komunikatu_nahi?

antza
komunikazio grafikoa

Zirkuitu Ibilbidea, 2 / 2. pabilioia · 20160 Lasarte-Oria_Gipuzkoa
© 943 370 738 · Faxa: 943 372 226 · info@antza.com
www.antza.com